

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

**МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА**

освітній рівень – магістр

на тему:

**«Європейська інтеграція України у транспортній галузі в умовах  
повномасштабної війни Росії проти України»**

Виконала:

Студентка 2 року навчання  
Спеціальності 291 «Міжнародні відносини,  
суспільні комунікації та регіональні студії»

Дерев'янчук Дар'я Володимирівна

Керівник

Гнатюк Микола Миколайович  
доктор політичних наук, доцент

**КИЇВ 2023**

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП</b> .....	3
<b>РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження європейської інтеграції</b> .....	7
1.1. Категоріально-понятійний апарат європейської інтеграції.....	7
1.2. Теоретичні засади та методології дослідження європейської інтеграції транспортної політики України.....	18
<b>РОЗДІЛ 2. Євроінтеграційна політика ЄС та України: історія становлення та транспортний компонент</b> .....	28
2.1. Генезис європейської інтеграції як регіональної політики ЄС.....	28
2.2. Етапи євроінтеграційної політики України з 1991 року.....	42
2.3. Особливості співробітництва ЄС та України у транспортній галузі.....	60
<b>РОЗДІЛ 3. Особливості та перспективи євроінтеграції України у транспортній галузі з 24 лютого 2022 року</b> .....	78
3.1. Авіаційний транспорт.....	78
3.2. Автомобільний транспорт та прикордонна інфраструктура.....	86
3.3. Залізничний транспорт.....	96
3.4. Морський, внутрішній водний транспорт та порти.....	105
<b>ВИСНОВКИ</b> .....	115
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</b> .....	119
<b>АНОТАЦІЯ</b> .....	158

## ВСТУП

### **Актуальність теми дослідження**

З моменту свого створення Європейський Союз був визнаний одним із найбільш вражаючих як політичних, так і економічних успіхів післявоєнного періоду. Як повноцінний актор на міжнародній арені, ЄС має свій вплив на міжнародний порядок, формуючи його як регіонально, так і глобально.

Так, процес Євроінтеграції, який розпочався як ідея об'єднання Європейських держав у єдину силу на міжнародній арені, з часом трансформувалася у регіональну політику Союзу, яка втілюється в ініціативах політики розширення ЄС, політики сусідства та партнерства. Залучаючи держав-сусідів до тіснішої мирної співпраці та координації спільних відносин у численних галузях взаємодії, включаючи транспортну, як одну з основоположних, така політика ЄС досягла неабиякого успіху у забезпеченні як власної безпеки в регіоні, так і кооперації у спільних регіональних питаннях.

Європейська інтеграція України є одним з першочергових пріоритетів зовнішньополітичної діяльності України. В 2014 році Україна визначила свій зовнішньополітичний курс до Європейського Союзу, підписавши Угоду про Асоціацію, а у 2019 році і виклавши відповідні положення в Конституції України. Уряд України здійснює активні заходи щодо наближення членства власної держави у ЄС, і вже у 2022 році Україна набула статус кандидата.

Із повномасштабною війною Росії проти України, яка розпочалась 24 лютого 2022 року, всі галузі України зазнали значних втрат та зміни пріоритетів, в тому числі і транспортна. В той час, як політична підтримка євроінтеграційного курсу дедалі міцнішала, на практиці ж імплементація євроінтеграційних заходів у транспортній галузі зазнавала все більших перешкод і труднощів, в певних питаннях стаючи і тимчасово неактуальною.

Таким чином, з'являється необхідність визначення нових пріоритетів євроінтеграції транспортної галузі України, а також виокремлення успішних

процесів інтеграції України до Європейського Союзу в транспортній галузі, їх викликів та перспектив в умовах повномасштабної війни Росії проти України.

Дослідження особливостей європейської інтеграції України у транспортній галузі в умовах повномасштабної війни Росії проти України дає змогу краще розуміти її розвиток, перспективи та перешкоди, а також допомагає в подальшому розробити ефективні стратегії та заходи не тільки щодо відновлення України після війни, а і щодо більш точної оцінки євроінтеграційних можливостей держави у найближчий період та, можливо, відповідне коригування євроінтеграційної політики.

**Проблема дослідження:** повномасштабна війна Росії проти України як загроза євроінтеграції України в транспортній галузі найближчим часом.

**Мета дослідження:** визначити особливості європейської інтеграції України у транспортній галузі в умовах повномасштабної війни Росії проти України.

**Завдання дослідження:**

Виокремити теоретичні засади дослідження європейської інтеграції транспортної політики України;

Узагальнити процес виникнення європейської інтеграції як регіональної політики ЄС;

Охарактеризувати етапи євроінтеграційної політики України з 1991 року;

З'ясувати особливості співробітництва ЄС та України у транспортній галузі;

Розкрити особливості і перспективи євроінтеграції авіаційного транспорту України з 24 лютого 2022 року;

Виявити особливості і перспективи євроінтеграції автомобільного транспорту та прикордонної інфраструктури України з 24 лютого 2022 року;

Встановити особливості і перспективи євроінтеграції залізничного транспорту України з 24 лютого 2022 року;

Визначити особливості і перспективи євроінтеграції морського, внутрішнього водного транспорту та портів України з 24 лютого 2022 року.

### **Джерельна база дослідження**

Основними джерелами роботи є угоди: Паризький договір (1951), Римський договори (1957), Шенгенська Угода (1985), Маастрихтський договір (1992), Амстердамський договір (1997), Ніщський договір (2001), Лісабонська Угода (2007), Конституція України (Редакція від 01.01.2020), Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони (2014), Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (2021), Угода між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом (2022), “Ініціатива щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів” (2022), Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом про поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні (2022) та інші. Аналіз роботи також спирається на офіційні матеріали та веб-портали Урядів України та Європейського Союзу, а також на численні дослідження, аналізи та статті щодо зазначеної теми.

**Питання дослідження:** Яким чином відбувається євроінтеграція транспортної галузі України в умовах повномасштабної війни Росії проти України.

**Об'єктом дослідження** є європейська інтеграція України.

**Предметом дослідження** є європейська інтеграція України у транспортній галузі в умовах повномасштабної війни Росії проти України.

### **Методологія дослідження**

Дослідження європейської інтеграції як регіональної політики ЄС, євроінтеграційної політики України з 1991 року та співробітництва ЄС та України у транспортній галузі спирається на історичний метод, що описує становлення процесу європейської інтеграції як в ЄС, з трансформацією у регіональну частину політики, так і в Україні. А також, сприяє осмисленню історичної взаємодії ЄС та України у галузі транспорту.

У роботі також застосовується компаративний підхід для зображення змін у євроінтеграційних процесах транспортної галузі до повномасштабної війни Росії проти України та під час неї, кейс-стаді, адже дослідження розглядає кейс війни Росії проти України та особливості євроінтеграційних процесів транспортної галузі в цих умовах, а також контент-аналіз та дискурс аналіз, аналізуючи тексти документів. Теоретичні засади європейської інтеграції та транспортної політики України пояснюються теоріями функціоналізму (Д. Мітрані), неофункціоналізму (Е. Хаас), а також концепцією м'якої сили Дж.Ная.

### **Структура роботи**

Робота складається зі вступу, трьох розділів, кожен з яких поділяється на підрозділи, висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 158 сторінок.

## РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження європейської інтеграції

### 1.1. Категоріально-понятійний апарат європейської інтеграції

Інтеграція, як явище, набуває все більшої масовості та ідейного розповсюдження в своєму багатофункціональному та широкому розумінні, та розглядається у словникових та енциклопедичних виданнях частіше у філософському, соціологічному, економічному, мовному та інших вимірах. В латинській мові термін «інтеграція», а саме «integrare», - означає «make whole», тобто «робити цілим»<sup>1</sup>. Таким чином, зазначений термін передбачає процес об'єднання наявних частин, що у висновку становлять певну цілісність.

Інтеграційні процеси охоплюють всі галузі і сфери життя та відбуваються на абсолютно різних рівнях світової ієрархії. Зазначені процеси характерні великим розмаїттям як першочергових та другорядних причин, так і особливостей, наслідків. До того ж, рівень цілісності існуючої системи значно підвищується, якщо така інтеграція відбувається в її рамках. Однак, якщо інтеграція відбувається за відсутності такої системи, це спричиняє не тільки утворення нової системи, а й наявність певного ступеня автономії окремих елементів в її межах<sup>2</sup>.

Якщо розглядати значення «інтеграція» у міжнародному вимірі, аналізуючи правові, політичні, економічні або соціальні процеси, - термін набуває правового, політичного, економічного або соціального значення відповідно. Так, у міжнародному контексті інтеграція означає процес об'єднання окремих країн або регіонів у велике, більш єдине ціле, нову одиницю або гравця міжнародних відносин<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> Integration: Etymology, origin and meaning of integration (2015). Online etymology dictionary. Режим доступу: <https://www.etymonline.com/word/integration>

<sup>2</sup> Бабенко, А. Л. (2015). Сутність і зміст понять “інтеграція” та “інтеграційне заняття”. Науковий вісник Ужгородського національного університету (37). С. 10. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10348/1/Сутність%20і%20зміст%20понять%20“інтеграція”%20та%20“інтеграційне%20заняття”.pdf>

<sup>3</sup>Integration in International Relations: Definition and Types (2022). The Kootneeti Team. Режим доступу: <https://thekootneeti.in/2022/09/19/integration-in-international-relations-definition-and-types/#:~:text=Integration%20in%20international%20relations%20refers.political%20integration%2C%20and%20cultural%20integratio>  
[n](#)

Інтеграцію можна розглядати як засіб сприяння співпраці та миру між країнами у конкретній сфері, а також, як засіб досягнення спільних цілей, яких важко або неможливо досягти поодиночки. Однак, такий контекст інтеграція може набувати переважно в її регіональному форматі, адже в широкому значенні вона характеризується таким процесом як глобалізація, - інтеграція певних світових процесів на глобальному<sup>4</sup> рівні. Тому, в цій роботі розглядається розуміння концепту інтеграції в форматі регіональної взаємодії.

На міжнародній арені в правовій сфері інтеграція визначається як "процес соціально-правового розвитку, який забезпечує завдяки застосуванню правових засобів і формуванню якісно однорідної правової основи поетапне об'єднання соціальних (політичних, економічних, правових, інформаційних) систем у єдину консолідовану соціальну систему вищого рівня, а також підтримання цілісності та єдності наявної соціальної системи<sup>5</sup>". Іншими словами, правова інтеграція уособлює процес гармонізації законодавства, правових систем шляхом створення нової загальної правової бази між двома або більше суб'єктами міжнародних відносин.

Завдяки такій інтеграції прийняття спільних рішень є більш гармонізованим та консолідованим, адже вони приймаються спираючись на спільні правові стандарти та принципи. Успішні інтеграційні процеси є неможливими без наявності належної правової бази а також правових засад і принципів, адже вони є основоположними правилами будь-якого процесу або взаємодії. Саме тому у контексті Європейського Союзу правова інтеграція є надважливою складовою. Метою такої інтеграції в Союзі і стало створення спільного для всіх держав-членів цивільного права, яке допомагає усунути усілякі розбіжності між правовими системами кожної держави та забезпечити цілісну правову систему в Союзі<sup>6</sup>.

Так, Союз створив загальну правову базу, яка застосовується до всіх держав-членів, засновану на верховенстві права. Також, було створено правові

---

<sup>4</sup> Volle, A. (2023). Globalization. Encyclopedia Britannica. Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/globalization>

<sup>5</sup> Шапенко Л. О. & Кузьо Ю. В. (2018). Правова інтеграція та її вплив на сучасну правову систему України. Репозитарій Національного Авіаційного Університету. С. 62-63. Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/34496>

<sup>6</sup> Kull I. (2000). Legal Integration and Reforms – Innovation and Traditions. Juridica international. Law review. University of Tartu. P. 120. Режим доступу: [https://www.juridicainternational.eu/article\\_full.php?uri=2000\\_V%20119\\_legal-integration-and-reforms-innovation-and-traditions](https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2000_V%20119_legal-integration-and-reforms-innovation-and-traditions)

наднаціональні установи, такі як Європейський суд. Така правова інтеграція стала важливим елементом для сприяння єдиному вільному ринку - переміщенню людей, капіталу, різних товарів та послуг безбар'єрно між державами-членами Союзу. Таким чином, загальна європейська правова система дозволяє Союзу втілювати власну політику та цілі засад і договорів, на основі яких функціонує ЄС<sup>7</sup>, та задля забезпечення рівних умов для бізнесу та громадян на єдиному ринку.

В політичній сфері інтеграцією окреслюється процес об'єднання політичних одиниць в один більший суб'єкт. Тобто, держави або регіони об'єднують свій суверенітет і повноваження приймати рішення в певних сферах для створення більших вигод та задля збільшення впливу<sup>8</sup>. Як і з економічною інтеграцією, в політичній також існують різні рівні цього процесу. За умов координації політики та законів, а також узгодження прийняття рішень між країнами, - інтеграція вважається "shallow", тобто дрібною<sup>9</sup>.

Прикладом такої інтеграції може бути процес прийняття рішень та координації політики щодо певного питання під час засідань Організації Об'єднаних Націй (ООН). Таким чином, повний суверенітет держави, а також право приймати рішення самостійно та її цілісність зберігаються, в той час як результати засідань ООН враховуються при здійсненні зовнішньої політики, скеровуючи ті чи інші дії держави.

Однак, "deep" або глибока інтеграція являє собою створення нових політичних інститутів та передачу певної частки свого суверенітету новому інституту. Важливо, що така інтеграція зазвичай відбувається при високій взаємозалежності держав та передбачає добровільний процес передачі частки свого суверенітету та повноважень<sup>10</sup>.

---

<sup>7</sup> Types of EU law (2023). European Commission. Режим доступу: [https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law\\_en](https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law_en)

<sup>8</sup> Iliievski, N.L. (2015). The concept of political integration: the perspectives of neofunctionalist theory. Journal of Liberty and International Affairs, 1, P. 40. Режим доступу: [https://e-jlia.com/papers/34928593\\_vol1\\_num1\\_pap4.pdf](https://e-jlia.com/papers/34928593_vol1_num1_pap4.pdf)

<sup>9</sup> Campos, N., Coricelli, F., Moretti, L. (2015). European integration: Benefits of deep versus shallow integration. VoxEE., June. Режим доступу: <https://cepr.org/voxeu/columns/european-integration-benefits-deep-versus-shallow-integration>

<sup>10</sup> Бабій О. Г. (2014). Суверенітет в умовах членства держави в Європейському Союзі: проблеми визначення. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 1, (20), с. 34-37. Режим доступу: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9748/1/Babiy.pdf>

Успішна політична інтеграція може принести низку вигод, починаючи з покращення взаємодії та координації політики, закінчуючи стабільністю та посиленням впливу на міжнародній глобальній арені. Прикладом успішної глибокої політичної інтеграції можна вважати створення Європейського Союзу, який пройшов шлях від митного економічного союзу до утворення цілої політико-правової системи, уособлюючи спільну політику держав та представляючи спільні інституції.

На міжнародній арені в економічній сфері інтеграцію часто окреслюють як певну міжнаціональну домовленість, що має на меті зниження торговельних бар'єрів та співпрацю у сфері економічної політики. Ключовою метою зазначеної інтеграції є отримання спільних вигод від торгівлі та економічних транзакцій держав, а також посилення таких зв'язків та підвищення економічної ефективності<sup>11</sup>. Зазвичай прийнято виокремлювати сім послідовних етапів цього процесу:

- зона преференційної торгівлі
- зона вільної торгівлі
- митний союз
- спільний ринок
- економічний союз
- економічний і валютний союз
- повна економічна інтеграція<sup>12</sup>.

Так, угоди про зону вільної торгівлі усувають або знижують тарифи та інші торговельні бар'єри між країнами, але не передбачають значної координації економічної політики. Митні союзи, такі як Митний союз Європейського Союзу (ЄС), йдуть далі, також встановлюючи спільний зовнішній тариф на товари, імпортовані з-за меж союзу. Спільні ринки, такі як єдиний ринок ЄС, передбачають вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей між країнами-членами. Економічні

---

<sup>11</sup> Kenton W. (2022). Economic Integration Definition and Real World Example. Investopedia. Режим доступу: <https://www.investopedia.com/terms/e/economic-integration.asp#:~:text=What%20is%20Economic%20Integration%3F,of%20monetary%20and%20fiscal%20policies>

<sup>12</sup> Economic Integration. Agreements between countries that usually include the elimination of trade barriers and aligning monetary and fiscal policies (2021). CFI Team. Режим доступу: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/economic-integration/>

союзи, такі як Європейський Союз наприклад, йдуть ще далі, гармонізуючи економічну політику та створюючи спільні інститути для управління інтегрованою економікою. Таким чином, Європейський Союз, являє собою повну економічну інтеграцію<sup>13</sup>.

В соціальній сфері інтеграція передбачає цілеспрямовану політику об'єднання окремих груп в єдине ціле, єдине суспільство<sup>14</sup>. Метою такої інтеграції є об'єднання людей з різним походженням і сприяння соціальній єдності в суспільстві або об'єднання держав заради вирішення спільних соціальних викликів.

В Європейському Союзі, де об'єдналося декілька десятків держав, кожна зі своєю історією та походженням, питання соціальної інтеграції стоїть гостро. Адже, Європа протягом усієї історії завжди була так званим центром людських міграцій, які створювалися через численні кризи в регіоні або в прикордонних регіонах. Наприклад, у 2015 році через зовнішні військові конфлікти в державах, головним чином Сирії, Іраку та Афганістані, союз пережив величезний неконтрольований потік біженців, найвищий в історії ЄС<sup>15</sup>.

Міграційна криза стала трагічним переломним моментом у житті кожного біженця та європейця та значно підвищила важливість забезпечення рівних можливостей для всіх громадян, незалежно від їх раси, статі, релігії чи соціального статусу. Таким чином, це відносно сформувало регулювання людської мобільності в регіоні в певний момент за допомогою норм і правил<sup>16</sup>.

Для забезпечення такої важливої для Європи стабільності, Союз активно сприяє соціальній інтеграції серед своїх держав-членів шляхом впровадження різних відповідних політик, в тому числі спеціальні соціальні програми для зменшення дискримінації, соціальної ізоляції та бідності. Також Європейський Союз усіяко заохочує культурні взаємодії з іншими державами, приваблюючи студентів, молодь культурними обмінами та освітніми програмами<sup>17</sup>. Такі заходи

---

<sup>13</sup> Economic Integration. Agreements between countries that usually include the elimination of trade barriers and aligning monetary and fiscal policies (2021). CFI Team. Режим доступу: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/economic-integration/>

<sup>14</sup> Social integration (2023). American Psychological Association. Режим доступу: <https://dictionary.apa.org/social-integration>

<sup>15</sup> The refugee crisis through statistics: A compilation for politicians, journalists, and other concerned citizens (2017). European Stability Initiative. Режим доступу: <https://www.esiweb.org/pdf/ESI%20-%20The%20refugee%20crisis%20through%20statistics%20-%2030%20Jan%202017.pdf>

<sup>16</sup> Migration data in Europe (2020). Migration data portal. Режим доступу: <https://migrationdataportal.org/regional-data-overview/europe>

<sup>17</sup> EU Youth Strategy (2018). EuroDesk. Режим доступу: <https://eurodesk.eu/policy-points/eu-youth-strategy/>

неабияк допомагають налагодити взаєморозуміння та повагу між різними культурами та традиціями, що є важливою соціальною складовою для побудови стабільного, згуртованого та гармонійного європейського суспільства.

Таким чином, бачимо, що процес правової, політичної, економічної та соціальної інтеграції є необхідним для існування та успішного функціонування Європейського Союзу, як наднаціонального утворення. Однак, в контексті ЄС питання процесу інтеграції розглядалося та продовжує розглядатися широко та комплексно, враховуючи усі вищезазначені сфери та ланки взаємодії держав-членів між собою в межах Союзу під егідою “європейської інтеграції”.

Широкого загалу та розповсюдження концепт європейської інтеграції набув разом з ідеєю про об'єднану Європу, яка обговорювалась багатьма дослідниками та філософами протягом історії. Одним з відомих творів, в якому згадувалась ідея єдності Європи, був твір італійського поета, письменника та політика Данте Аліг'єрі “Монархія”, написаного на початку 14 століття. В зазначеній роботі автор, прагнучи єдності між людьми, виокремлює можливість миру Європи за умови появи єдиного монарха на заміну суперечливим численним королів та князів<sup>18</sup>. Таким чином, автор підняв питання єднання європейських держав, однак, розглядаючи його в контексті тогочасного релігійного впливу, що виходить за рамки цього дослідження.

Пізніше у 18 столітті німецький філософ Іммануїл Кант у своїй праці «До вічного миру» висунув ідею єднання рівноправних держав у формі федерації на основі системи міжнародного права та співпраці<sup>19</sup>. Автор стверджував, що забезпечення такого вічного миру між абсолютно незалежними один від одної державами неможливо, однак єдиною гарантією миру є створення федерації вільних держав<sup>20</sup>. Розглядаючи ЄС через призму Кантіанської ідеї вічного миру, можна побачити схожість у втраті певної частки суверенітету кожної держави-члена ЄС задля передачі цих повноважень Союзу, як наднаціонального утворення.

---

<sup>18</sup> Alighieri, D. (1559). *De Monarchia*. Houghton, Mifflin, and Company. 322 p. Режим доступу: <https://oll.libertyfund.org/title/reinhardt-de-monarchia>

<sup>19</sup> [https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page\\_106](https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page_106)

<sup>20</sup> Kant I (2016). *Perpetual Peace: A Philosophical Essay*. Project Gutenberg's Perpetual Peace. Режим доступу: [https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page\\_106](https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page_106)

Таким чином, можна стверджувати, що вже у 18 столітті авторами розглядалися ідеї, які стали основоположними для єднання Європи та її інтеграції, як забезпечення миру в регіоні, а згодом і у світі<sup>21</sup>. Однак, все ж, станом на той час ми не бачимо чіткої пропозиції щодо європейської інтеграції, ні щодо визначення цього концепту.

У 19 столітті концепція європейської інтеграції, її об'єднання широко обговорювалося як дослідниками і філософами, так і провідними лідерами-політиками того часу, надаючи їй значення – “Сполучені Штати Європи”. Зазначений концепт вперше було використано в своїх роботах італійським політиком Джузеппе Мадзіні, а також італійським дослідником та публічним діячем Карлом Катаннео, який так само наголошував на необхідності створення федерації серед європейських держав<sup>22</sup>.

Так само активно термін обговорювався в колах тодішньої Франції та Англії, порівнюючи такий проєкт з успішним досвідом США<sup>23</sup>. 21 серпня 1849 року на Третьому конгресі з миру французький філософ і державний діяч Віктор Гюго закликав до створення Сполучених Штатів Європи, підтримуючи ідеї попередніх діячів. Однак, філософ визнавав, що такий радикальний проєкт потребує або відповідного рішення на державному рівні або революційного чинника, тобто війни<sup>24</sup>. Таким чином, відповідно до позицій прихильників європейського об'єднання, європейська інтеграція у 19 столітті розглядалася як “союз вільних європейських народів<sup>25</sup>” і сприймалася як засіб досягнення миру та поступове заохочення європейців до думки про необхідність добровільного об'єднання Європи.

---

<sup>21</sup> Glendinning S. (2012). A European federation of states is the only form of integration which has the chance to preserve freedom and survive shifting power relations between sovereign nations. LSE European Institute. Режим доступу: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2012/07/11/european-integration-kant-philosophical-triangle/>

<sup>22</sup> Єфремова, Н. В. (2019). Ідея «Сполучених Штатів Європи» в проєкті реорганізації Австро-Угорської монархії Аурела Поповича. Національний університет «Одеська юридична академія». С.13. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19228/Єфремова%20Н.%20В.%20Ідея%20«Сполучених%20Штатів%20Європи»%20в%20проєкті%20реорганізації%20Австро-Угорської%20монархії%20Аурела%20Поповича.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<sup>23</sup> Там само, с.14.

<sup>24</sup> Окладна, М. Г. (2012). Еволюція ідей про об'єднану Європу в епоху Нового часу. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. Харків: Право, с. 133. Режим доступу: [https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2044/1/Okladna\\_132.pdf](https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2044/1/Okladna_132.pdf)

<sup>25</sup> Єфремова, Н. В. (2019). Ідея «Сполучених Штатів Європи» в проєкті реорганізації Австро-Угорської монархії Аурела Поповича. Національний університет «Одеська юридична академія». С.15. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19228/Єфремова%20Н.%20В.%20Ідея%20«Сполучених%20Штатів%20Європи»%20в%20проєкті%20реорганізації%20Австро-Угорської%20монархії%20Аурела%20Поповича.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

На початку 20 століття концепт європейської інтеграції переходить до пропозиції конфедерації, який запропонував в 1900 році французький публіцист Леруа-Больє, вперше підводячи, по суті, ідею інтеграції європейських держав до ідеї про Європейський Союз<sup>26</sup>. Однак, пізніше, французький діяч Арістід Бріан під час своєї промови перед Лігою Націй в 1929 офіційно виступив з пропозицією створити Європейську конфедерацію, яка б діяла в тісній координації з Лігою Націй<sup>27</sup>.

Після Другої світової війни ідеї про європейську інтеграцію лише посилились. Так, у 1946 році британський прем'єр-міністр і державний діяч Вінстон Черчилль при своєму виступі в Цюрихському університеті закликав Європу до єднання з метою підтримки миру та запобігання повторення трагічних війн. Він також підтримував створення Сполучених Штатів Європи, зазначаючи, що «...тільки так сотні мільйонів трудівників зможуть знову здобути прості радощі та надії, заради яких варто жити<sup>28</sup>».

Із зростанням міжнародної напруженості після війни, питання розподілу європейських територій та ресурсів, французький економіст і дипломат Жан Моне вирішив, що настав час прагнути до європейської єдності. Він почав працювати над концепцією Європейського співтовариства<sup>29</sup> і підготував так звану Декларацію Шумана. Французький державний діяч і Міністр закордонних справ Робер Шуман заснував згадану Декларацію, запропонувавши створити Європейську спільноту вугілля і сталі в 1950 році<sup>30</sup>, поклавши початок сучасному розумінню концепту євроінтеграції.

---

<sup>26</sup> Окладна, М. Г., & Якименко, Х. С. (2013). Ідеї розбудови наднаціональної Європи в політико-правовій думці XVII–початку XX ст. Державне будівництво та місцеве самоврядування, (25), с. 55. Режим доступу: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6590/1/Okladnaya.pdf>

<sup>27</sup> Корочанська, А. О. (2014). «Ініціатива Бріана» на рубежі 1920–1930-х рр. Як етап у формуванні наднаціональної свідомості в Європі. Запорізький історичний журнал, 1(40), с. 308. Режим доступу: [http://old.istznu.org/dc/file.php?host\\_id=1&path=/page/issues/40/61.pdf](http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/40/61.pdf)

<sup>28</sup> Winston Churchill: calling for a United States of Europe (2022). European Commission. Режим доступу: [https://european-union.europa.eu/system/files/2021-06/eu-pioneers-winston-churchill\\_en.pdf](https://european-union.europa.eu/system/files/2021-06/eu-pioneers-winston-churchill_en.pdf)

<sup>29</sup> Kenton W. (2021). What Was the European Community (EC)? Definition and History. Investopedia. Режим доступу: <https://www.investopedia.com/terms/e/european-community.asp>

<sup>30</sup> Schuman declaration May 1950 (2021). European Union. Режим доступу: [https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950\\_en](https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_en)

Внесок Шумана в концепцію європейської інтеграції полягав у його ширшому баченні Європи як спільноти націй, які працюють разом для спільного блага<sup>31</sup>. Ідея Союзу мирної та демократичної Європи стала основоположною характеристикою розуміння європейської інтеграції, яка охопила 27 держав-членів у сферах правової, політичної, економічної та соціальної взаємодії та спрямовує їхню тісну співпрацю та солідарність.

На сьогоднішній день чимало джерел пропонують свої визначення розуміння концепту європейської інтеграції, а саме:

*“Формування європейських держав у найтісніше у світі регіональне об'єднання, яке прийняло в собі багато рис державності<sup>32</sup>;*

*“Європейська інтеграція — це загальний термін для співпраці між європейськими країнами, зазвичай, але не виключно, державами-членами ЄС. Більша інтеграція передбачає більшу спільність у прийнятті рішень, спільні закони та спільні правові та політичні системи<sup>33</sup>”;*

*“...процес побудови ЄЕС/Європейської спільноти/ЄС та формування політики широким колом учасників — представників урядових і неурядових організацій, держав-членів, а також ЄС — залучених до прийняття рішень на рівні ЄС<sup>34</sup>”;*

*“...складний та суперечливий соціально-економічний процес налагодження тісного співробітництва європейських держав. Є одним із проявів провідної тенденції сучасного історичного розвитку — посилення всебічної взаємозалежності, передусім в економічній сфері, та подальшого зближення цивілізаційно споріднених національних спільнот<sup>35</sup>”;*

<sup>31</sup> Декларація Р. Шумана та Меморандум Ж. Монне (2017). Навчальні ресурси СумДУ. Режим доступу: [https://elearning.sumdu.edu.ua/free\\_content/lectured:39f2c0437aba381161ceb8bf13805f36b03a23c0/20170313154312//445188/index.html](https://elearning.sumdu.edu.ua/free_content/lectured:39f2c0437aba381161ceb8bf13805f36b03a23c0/20170313154312//445188/index.html)

<sup>32</sup>European integration (2023). Oxford Reference. Режим доступу: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095801755;jsessionid=6DABCC0063AFAE8D40B766EBA8524E7A>

<sup>33</sup> What is European integration? (2020). UK in a Changing Europe. Режим доступу: <https://ukandeu.ac.uk/the-facts/what-is-european-integration/>

<sup>34</sup> Pirro, E. B., & Zeff, E. E. (2005). Europeanization, European Integration, and Globalization. The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations, p. 211. Режим доступу: [https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/shjdir/v6n1/shjdir\\_v6n1k.pdf](https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/shjdir/v6n1/shjdir_v6n1k.pdf)

<sup>35</sup> Мартинов А.Ю. (2005). Європейська інтеграція. Енциклопедія історії України (3). "Наукова думка". С. 95. Режим доступу: [http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu\\_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Evropeyska\\_integraciya](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Evropeyska_integraciya)

*“Європейська інтеграція є продуктом вибіркового об’єднання національного суверенітету, або остаточної юрисдикції над політичним органом післявоєнних європейських національних держав<sup>36</sup>”* та інші.

Аналізуючи історію та шлях об’єднання європейських держав а також запропоновані авторами визначення, виникає необхідність забезпечення кращого та більш узгодженого розуміння концепції європейської інтеграції. У рамках цієї роботи поняття європейської інтеграції поєднуватиме досвід об’єднання Європи, а також вищезазначені визначення, та буде викладено наступним чином:

*Європейська інтеграція – це процес об’єднання європейських держав на основі правової, політичної, економічної та соціальної взаємодії, утворюючи спільну безбар’єрну політику та регуляторні інституції шляхом передачі частки суверенних повноважень до Європейського Союзу.*

Однак, окрім внутрішньої складової процесу європейської інтеграції, зазначена концепція також почала розглядатись у формі регіональної політики Європейського Союзу<sup>37</sup>, політиці згуртованості “ the EU Cohesion policy<sup>38</sup>”, на яку припадає приблизно третина його бюджету. До того ж, вигоди держав-членів від Союзу важко назвати непомітними, що є доволі привабливим для держав-сусідів ЄС, таких як Україна. Так, концепція європейської інтеграції стала надважливою темою політичного та економічного розвитку України та очолила список державних зовнішньополітичних пріоритетів, а також, Стратегію зовнішньополітичної діяльності України від 26 серпня 2021 року<sup>39</sup>.

Європейська інтеграція (євроінтеграція) України включає досить схоже розуміння цієї концепції, визначення якої надавалось вище. Однак, у випадку України, як не держави-члена ЄС, євроінтеграцією є скоріше шлях - приєднання до ЄС, аніж взаємне об’єднання<sup>40</sup>.

<sup>36</sup> Peterson J. (2001). European Integration. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences P. 4923-4925. Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/european-integration>

<sup>37</sup> Чужиков, В. І., (2016). Регіональна політика Європейського Союзу. К.: КНЕУ. 495 с. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/78513626.pdf>

<sup>38</sup> Gross M. & Debus M. (2018) Does EU regional policy increase parties’ support for European integration?, West European Politics, 41:3, p. 596. Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402382.2017.1395249>

<sup>39</sup> Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" (2020). Ліга 360. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/mus35871?an=15&ed=&dtm=&le=>

<sup>40</sup> Про Євроінтеграцію простими словами (2021). Державна регуляторна служба України. Режим доступу: <https://www.drs.gov.ua/yevrointegratsiya/pro-yevrointegratsiyu-prostymy-slovamy/>

Так, за визначенням Міністерства соціальної політики України, євроінтеграція України – це “процес впровадження європейських норм в українське законодавство. Таке впровадження має забезпечити: стабільну економіку, правову державу, чисте довкілля, якість харчових продуктів, соціальну захищеність громадян, високий рівень життя та відсутність корупції<sup>41</sup>.” Іншими словами, це означає приєднання України до системи Європейського Союзу та відповідну модифікацію або підлаштування внутрішніх та зовнішніх політик України під стандарти та норми ЄС (Acquis communautaire<sup>42</sup>).

Транспортна галузь, а саме транспортна інфраструктура та транспортні мережі займають одне з основоположних значень у процесі реформації держави, забезпечуючи не тільки мобільність людей, вантажів та капіталу, але й розвиток промислової сфери. Таким чином, транспорт є важливою галуззю, щодо якої ведеться активна співпраця України з ЄС, а саме гармонізація української політики щодо транспортної галузі з відповідною політикою в ЄС<sup>43</sup>.

Тому, в цій роботі євроінтеграція України в транспортній галузі має на увазі *процес гармонізації української транспортної системи з нормами та стандартами Європейського Союзу*. Також, важливо зазначити, що в цій роботі транспортна галузь розглядається саме в сферах розвитку авіаційного (цивільного), залізничного, автомобільного транспорту та прикордонної інфраструктури, морського, внутрішнього водного транспорту та портів.

Додатково, варто зазначити, що в зазначеній роботі слова “війна”, “ війна Росії проти України” та “повномасштабна війна Росії проти України” є тотожними та означають воєнні дії Російської Федерації проти України після 24 лютого 2022 року.

Таким чином, проаналізувавши ключові концепти зазначеної роботи, можемо отримати розуміння того, що ця робота має на увазі під процесом інтеграції, європейської інтеграції, європейської інтеграції України, європейської інтеграції

---

<sup>41</sup> Європейська та євроатлантична інтеграція (2020). Міністерство соціальної політики. Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/timeline/evropeyska-ta-evroatlantichna-integraciya.html>

<sup>42</sup> Угода про асоціацію Україна-ЄС (2020). Спецпроект EdEra та міжнародного фонду «Відродження» за підтримки ЄС у рамках проекту «Громадська синергія». Режим доступу: <https://eu-agreement.ed-era.com/b1/p3>

<sup>43</sup> Євроінтеграція (2023). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/timeline/Evrointegraciya.html>

України у транспортній галузі. А також, що означає транспортна галузь, та слова “війна”, “повномасштабна війна Росії проти України” та “повномасштабна агресія Росії проти України”. Зазначені концепти є необхідними в цій роботі для розуміння особливостей процесу євроінтеграції України у транспортній галузі протягом повномасштабної агресії Росії проти України.

## **1.2. Теоретичні засади та методології дослідження європейської інтеграції транспортної політики України**

Що стосується теоретичних засад дослідження, то для більш чіткого та глибокого розуміння концепту європейської інтеграції та процесу європейської інтеграції транспортної політики України, варто розглянути ці аспекти через призму теорій міжнародних відносин. Так, основоположним чинником цих аспектів можна вважати саме створення Європейського союзу як феномена, і як актора на міжнародній арені.

З початку свого заснування Європейський Союз вважається одним із найдивовижніших успіхів як у політичному, так і в економічному плані, а також і у багатьох інших. Він є справжньою світовою силою та робить значний внесок не тільки у світову економіку, а і у міжнародні відносини загалом. Так, у фінансовому ринку європейська валюта є другою в світі, а сам Союз має найбільший у світі торговий оборот та найбільшу залученість до міжнародної допомоги<sup>44</sup>. Таким чином, Європейський Союз не тільки зібрав разом демократичні держави, забезпечивши мир на своїй території протягом більше 70 років, але і створив одну з найрозвинутіших багатосторонніх форм кооперацій, яка й досі є прикладом інтеграції в багатьох регіонах світу<sup>45</sup>.

Так як Європейський Союз є унікальним та поки що неповторним явищем міжнародної взаємодії та інтеграції, його складно охарактеризувати або пояснити

---

<sup>44</sup> Глобальна роль ЄС (2021). Виконавчий комітет Івано-Франківської міської ради. Режим доступу: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewivgMeTgu7-AhWsCBAIHeBNAkEQFnoECAwQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvk.if.ua%2Fuploads%2Ffiles%2Fes03.doc&usg=AOvVaw24H0JtfgqTjg0ezQUuFUM>

<sup>45</sup> Message by the Head of Delegation European Union (2014). European Union. Режим доступу: [https://www.ecas.europa.eu/sites/default/files/the\\_european\\_union\\_and\\_the\\_gcc\\_en.pdf](https://www.ecas.europa.eu/sites/default/files/the_european_union_and_the_gcc_en.pdf)

лише однією теорією. Однією з течій, яка точно не може бути застосована до пояснення створення Європейського Союзу, – це реалізм.

Зазначена теорія є чи не найпершою і виключає існування союзів, об'єднань або кооперацій, адже відповідно до її положень, одиницею міжнародних відносин може виступати виключно держава<sup>46</sup>. Реалістичний підхід також зазначає про постійне прагнення акторів до більшої влади та сили<sup>47</sup>, тоді як Євросоюз став проектом безпеки, стабільності та економічного процвітання держав в кооперації.

Більше того Союз значно відходить від традиційної державоцентричної моделі реалізму, адже передбачає добровільну передачу частки суверенітету держав-членів для створення наднаціональних установ<sup>48</sup>. В той час як реалізм підкреслює турботу держави виключно про власний суверенітет і змагання з іншими та його здобуття<sup>49</sup>. Таким чином, можна одразу відкинути розгляд реалістичної теорії в контексті створення Європейського Союзу.

На противагу реалізму, Німецький філософ Іммануїл Кант у 18 столітті у своїй праці «До вічного миру» висунув ліберальну ідею єднання рівноправних держав у формі федерації на основі системи міжнародного права та співпраці<sup>50</sup>. Автор стверджував, що забезпечення такого вічного миру між абсолютно незалежними один від одної державами неможливо, однак єдиною гарантією миру є створення федерації вільних держав<sup>51</sup>.

Цікаво, що схожі ідеї поділяло чимало авторів, як-от П'єр Дюбуа зі своїм планом про «Повернення святої землі», за яким держави, що розділяли християнство, мали б об'єднатися проти мусульман, або Сюллі та його «Великий план», відповідно до якого передбачалося створення європейської єдиної армії на противагу загрозам ззовні<sup>52</sup>. Однак, саме розглядаючи ЄС через призму

<sup>46</sup> Мальський М., Мацяк М. (2007). Теорія міжнародних відносин. Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-2360.html>

<sup>47</sup> Morgenthau, H. (1978). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. P. 5. Режим доступу: [https://old.tsu.ge/data/file\\_db/anthim/31\\_eng.pdf](https://old.tsu.ge/data/file_db/anthim/31_eng.pdf)

<sup>48</sup> Ткаченко І. Національний суверенітет та євроінтеграція України: аспекти взаємодії. С. 313. Режим доступу: <https://elibrary.iivinas.gov.ua/260/1/Tkachenko%20-Aktualni-problemy-vsesvitnoyi-istoriyi-aksiolohij-312-319.pdf>

<sup>49</sup> Мальський М., Мацяк М. (2007). Теорія міжнародних відносин. Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-2360.html>

<sup>50</sup> Kant I (2016). *Perpetual Peace: A Philosophical Essay*. Project Gutenberg's Perpetual Peace. Режим доступу: [https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page\\_106](https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page_106)

<sup>51</sup> Там само.

<sup>52</sup> Трегуб О. (2013). Теоретичні засади європейської інтеграції. Грані. с. 149. Режим доступу: [http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbu/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/Grani\\_2013\\_9\\_26.pdf](http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Grani_2013_9_26.pdf)

Кантіанської ідеї вічного миру, можна побачити схожість у втраті певної частки суверенітету кожної держави-члена ЄС задля передачі цих повноважень Союзу, як наднаціонального утворення<sup>53</sup>.

Таким чином, можна відмітити, що процес створення Європейського Союзу відповідає баченням мирної федерації суверенних держав Канта в його основних положеннях, адже навіть ЄС був побудований на схожих миротворчих засадах. Втім, враховуючи, що ЄС регулярно переживає ряд криз з певних питань, можна зазначити про деяку ідеалізованість та утопічність такого підходу<sup>54</sup>.

Пізніше, в 19 столітті ідея об'єднання Європи з'явилася у формі "Сполучені Штати Європи". Зазначений концепт вперше було використано в своїх роботах італійським політиком Джузеппе Мадзіні, а також італійським дослідником та публічним діячем Карлом Катаннео, який так само наголошував на необхідності створення федерації європейських держав<sup>55</sup>.

21 серпня 1849 року на Третньому конгресі з миру французький філософ і державний діяч Віктор Гюго закликав до створення Сполучених Штатів Європи, підтримуючи ідеї попередніх діячів. Однак, філософ визнавав, що такий радикальний проєкт потребує або відповідного рішення на державному рівні або революційного чинника, тобто війни<sup>56</sup>.

На початку 20 століття з'явилась ідея щодо створення конфедерації, яку запропонував ще в 1900 році французький публіцист Леруа-Больє, вперше таким чином роблячи крок в напрямку ідеї про сучасний Європейський Союз<sup>57</sup>. Пізніше, з такою ідеєю виступає французький діяч Арістід Бріан під час своєї промови перед Лігою Націй в 1929, однак з умовою, що така конфедерація би діяла в тісній

<sup>53</sup> Glendinning S. (2012). A European federation of states is the only form of integration which has the chance to preserve freedom and survive shifting power relations between sovereign nations. LSE European Institute. Режим доступу: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2012/07/11/european-integration-kant-philosophical-triangle/>

<sup>54</sup> Улашкевич Л. (2019). Концепція кантівської теорії вічного миру і сучасність. «Young Scientist». с. 47. Режим доступу: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2896/2868>

<sup>55</sup> Єфремова, Н. В. (2019). Ідея «Сполучених Штатів Європи» в проєкті реорганізації Австро-Угорської монархії Аурела Поповича. Національний університет «Одеська юридична академія». С.14. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19228/Єфремова%20Н.%20В.%20Ідея%20«Сполучених%20Штатів%20Європи»%20в%20проєкті%20реорганізації%20Австро-Угорської%20монархії%20Аурела%20Поповича.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<sup>56</sup> Окладна, М. Г. (2012). Еволюція ідей про об'єднану Європу в епоху Нового часу. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. Харків: Право, с. 134. Режим доступу: [https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2044/1/Okladna\\_132.pdf](https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2044/1/Okladna_132.pdf)

<sup>57</sup> Окладна, М. Г., & Якименко, Х. С. (2013). Ідеї розбудови наднаціональної Європи в політико-правовій думці XVII–початку XX ст. Державне будівництво та місцеве самоврядування, (25), с. 56. Режим доступу: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6590/1/Okladnaya.pdf>

координації з Лігою Націй<sup>58</sup>. А у 1946 році британський прем'єр-міністр і державний діяч Вінстон Черчилль при своєму виступі в Цюріхському університеті закликав Європу до єднання з метою підтримки миру та запобігання повторення трагічних війн<sup>59</sup>.

Із зростанням міжнародної напруженості після війни та питання розподілу європейських територій та ресурсів було зрозуміло, що настав час європейської єдності. Внесок Французького державного діяча і Міністра закордонних справ Робера Шумана в концепцію європейської інтеграції полягав у його ширшому баченні Європи як спільноти націй, які працюють разом для спільного блага<sup>60</sup>.

Таким чином, 18 квітня 1951 року був підписаний Паризький договір, або договір про заснування Європейської спільноти вугілля і сталі або the European Coal and Steel Community (ECSC)<sup>61</sup>. З тих пір Європейський Союз пройшов декілька етапів розширення поки у 1992 році відповідно до Маастрихтського договору<sup>62</sup> Європейський Союз не з'явився в такому вигляді, яким він є зараз.

Теоретичні дискусії щодо пояснення європейської інтеграції попередньо зупинялись на підході федералізму, однак, концептуально зосередились на функціоналізмі та неофункціоналізмі<sup>63</sup>.

Так, основні положення теорії функціоналізму міжнародних відносин про те, що людина є раціональною і хоче прогресу і миру, в пріоритеті у якої суспільний добробут<sup>64</sup>. Засновником такої течії був румунський дослідник Девід Мітрані, який наголошував на важливості припинення конфліктів саме шляхом заснування міжнародних організацій<sup>65</sup>. Однак, Девід був проти так званих трьох стовпів, на

---

<sup>58</sup> Корочанська, А. О. (2014). «Ініціатива Бріана» на рубежі 1920–1930-х рр. Як етап у формуванні наднаціональної свідомості в Європі. Запорізький історичний журнал, 1(40), с. 309. Режим доступу: [http://old.istznu.org/dc/file.php?host\\_id=1&path=/page/issues/40/61.pdf](http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/40/61.pdf)

<sup>59</sup> Winston Churchill: calling for a United States of Europe (2022). European Commission. Режим доступу: [https://european-union.europa.eu/system/files/2021-06/eu-pioneers-winston-churchill\\_en.pdf](https://european-union.europa.eu/system/files/2021-06/eu-pioneers-winston-churchill_en.pdf)

<sup>60</sup> Декларація Р. Шумана та Меморандум Ж. Монне (2017). Навчальні ресурси СумДУ. Режим доступу: [https://elearning.sumdu.edu.ua/free\\_content/lectured:39f2c0437aba381161ceb8bf13805f36b03a23c0/20170313154312//445188/index.html](https://elearning.sumdu.edu.ua/free_content/lectured:39f2c0437aba381161ceb8bf13805f36b03a23c0/20170313154312//445188/index.html)

<sup>61</sup> Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_017#IText](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#IText)

<sup>62</sup> Treaty on European Union (1992). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>

<sup>63</sup> Баркалова І. (2013). Теоретичні моделі розвитку європейської інтеграції у 40 – 70-х роках ХХ ст. «Наука. Релігія. Суспільство» с. 12. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86883/02-Barkalova.pdf?sequence=1>

<sup>64</sup> Критична теорія, Конструктивізм, Функціоналізм, Фемінізм. Студентська бібліотека. Режим доступу: [https://studies.in.ua/mvidn\\_seminar/501-kritichna-teorya-konstruktivizm-funkcionalizm-femizm.html](https://studies.in.ua/mvidn_seminar/501-kritichna-teorya-konstruktivizm-funkcionalizm-femizm.html)

<sup>65</sup> Там само.

яких будувався ЄС, вважаючи, що співтовариства створять дестабілізацію сил серед держав в Союзі із загрозою домінування більших і сильніших<sup>66</sup>.

Однак вже трансформація з часом цієї теорії у неофункціоналізм використовується вченими для пояснення багатьох аспектів діяльності Союзу. Засновником цієї течії був американський політолог Хаас Ернс, який наголошував на новому наднаціональному стилі, що є заміною політиці сили, і слідує чіткій визначеній стратегії, не відокремлюючи політику від економіки<sup>67</sup>.

Відповідно до зазначеної теорії, виокремлюються деякі особливості. Так, неофункціоналізм поділяє необхідність існування вищої влади, яка має бути окремою та незалежною від усіх держав, з рішеннями якої всі рахуватимуться<sup>68</sup>. Більше того, неофункціоналізм також зосереджується на інституційних питаннях та питанні інтеграції економічного сектору, піклуючись про добробут та співпрацю<sup>69</sup>.

Однак, наступна особливість ще більше пояснює процес феномену європейської інтеграції – ефект поширення або «перетікання» («spillover») <sup>70</sup>. Така особливість наголошує на користі інтеграції окремих сфер держав, водночас створюючи нові виклики, які необхідно вирішити шляхом ще більш глибокої інтеграції<sup>71</sup>. Таким чином, течією пояснюється постійний процес гармонізації законодавства держав ЄС та постійної глибшої інтеграції у спільну систему, спільну політику, спільний ринок, тощо.

Разом з тим, така концепція пояснює, що ті держави або суб'єкти, які будуть задіяні під час такої інтеграції у певній сфері (наприклад, економічній), стануть більш активними в Європі і чекатимуть ще глибшої інтеграції, а як тільки інтеграція поглибитися, - вона залучатиме ще більше суб'єктів, створюючи такий

---

<sup>66</sup> Chochia A., Ramiro D. (2012). Theories of European Integration. ResearchGate. с. 4. Режим доступу: [https://www.researchgate.net/publication/330713941\\_Theories\\_of\\_European\\_Integration](https://www.researchgate.net/publication/330713941_Theories_of_European_Integration)

<sup>67</sup> Там само. с.5.

<sup>68</sup> Туринська Х., Білас В., Вайнагій І. Вплив теорій функціоналізму та неофункціоналізму на формування інституційної основи європейських співтовариств. Regional studies. с. 123. Режим доступу: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/9/18.pdf>

<sup>69</sup> Баркалова І. (2013). Теоретичні моделі розвитку європейської інтеграції у 40 – 70-х роках ХХ ст. «Наука. Релігія. Суспільство» с. 13. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86883/02-Barkalova.pdf?sequence=1>

<sup>70</sup> Туринська Х., Білас В., Вайнагій І. Вплив теорій функціоналізму та неофункціоналізму на формування інституційної основи європейських співтовариств. Regional studies. с. 123. Режим доступу: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/9/18.pdf>

<sup>71</sup> Chochia A., Ramiro D. (2012). Theories of European Integration. ResearchGate. с. 5. Режим доступу: [https://www.researchgate.net/publication/330713941\\_Theories\\_of\\_European\\_Integration](https://www.researchgate.net/publication/330713941_Theories_of_European_Integration)

чином постійний процес інтеграції і в інших сферах, наприклад, транспортній<sup>72</sup>. Так, можна перенести такий феномен на регіональне співробітництво Європи, де вона залучає інші держави, що прагнуть до тіснішої взаємодії, Як-от Україна, до такого ж самого процесу постійної інтеграції. Однак, теорія неофункціоналізму, на жаль, не в змозі пояснити певні періоди стагнації Європи, або той же Брексіт.

Водночас, питання регіонального партнерства в цій роботі, а також залучення інших держав до інтеграції можна пояснити концептом м'якої сили Джозефа Ная. Так, протягом 1990-х років ЄС активно проходив хвилі розширення, часто приймаючи по декілька держав одночасно, реалізуючи такий "проект європеїзації країн"<sup>73</sup>. Так, можна зробити висновок, що ще більше поглиблення регіонального співробітництва Європейського Союзу та України за нової ініціативи ЄС Східне партнерство<sup>74</sup>, так само є проявом м'якої сили Союзу в регіоні для встановлення безпеки, добробуту та впливу. Цікаво, що відзначається, що і інтегровані нові держав в ЄС вносять свій внесок у цей метод<sup>75</sup>, поширюючи його ще далі за кордони Союзу.

Що стосується методології дослідження європейської інтеграції транспортної політики України, то ця дипломна робота спрямована на виокремлення особливостей європейської інтеграції України у транспортній галузі за різними видами транспорту, а саме, за авіаційним (цивільним), залізничним, автомобільним транспортом та прикордонною інфраструктурою, морським, внутрішнім водним транспортом та портами. Однак, часові рамки дослідження сягають від 24 лютого 2022 року, тобто з початку повномасштабної війни Росії проти України.

З такою метою, та з метою більш концептуального розуміння та підходу до розвитку сучасних відносин України з ЄС в галузі транспорту, зазначена робота розкриває історичні аспекти роботи стосовно загальної появи розуміння європейської інтеграції як регіональної політики ЄС, етапів євроінтеграційної

---

<sup>72</sup> Chochia A., Ramiro D. (2012). Theories of European Integration. ResearchGate. с. 6. Режим доступу: [https://www.researchgate.net/publication/330713941\\_Theories\\_of\\_European\\_Integration](https://www.researchgate.net/publication/330713941_Theories_of_European_Integration)

<sup>73</sup> Мартинов А. «М'яка сила» як політичний інструмент європейського союзу (1990-ті — 20-ті рр. ххі ст.). ICM. С. 177. Режим доступу: <https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-c810f453-accc-41df-bfaa-5dcfd529bd16/c/6.pdf>

<sup>74</sup> Eastern Partnership (2022). The European External Action Service. Режим доступу: [https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership\\_en](https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership_en)

<sup>75</sup> Мартинов А. «М'яка сила» як політичний інструмент європейського союзу (1990-ті — 20-ті рр. ххі ст.). ICM. С. 177. Режим доступу: <https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-c810f453-accc-41df-bfaa-5dcfd529bd16/c/6.pdf>

політики України з часів її незалежності (а то і раніше) та стосовно історичних особливостей співробітництва ЄС та України саме у транспортній галузі. Так, під час аналізу вищезазначених питань, насамперед використовувався історичний метод дослідження.

При використанні історичного підходу, важливо звернутися до напрацювань відомого “батька історії” – Геродота, який в свої часи багато уваги приділяв вивченню та опису минулих подій, виходячи з виключного набору джерел<sup>76</sup>. В своїх дослідженнях автор був першим, хто не просто описував події минулої давнини, а й додавав свій аналіз тому, що відбувалось<sup>77</sup>. Більше того, він був першим, хто створив підґрунтя для сучасних існуючих історичних методів аналізу<sup>78</sup>. Так, при дослідженні основних та другорядних питань в цій роботі використовуватиметься метод Евристики, а саме звернення до первинних та вторинних джерел аналізу<sup>79</sup>.

Так, основними та переважними першоджерелами роботи є правові документи, а саме договори, угоди, меморандуми, а також нормативно-правові акти, такі як Конституція України, закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України або Верховної Ради України, накази, рішення, законопроекти, а також ініціативи, стратегії, заяви, офіційні публікації, тощо. Серед вторинних джерел в цій роботі досліджуються звіти, статті, аналітичні документи, висновки, наукові роботи та новинні матеріали. Завдяки уникненню більшою частини неперевіраних типів джерел, ця робота в змозі чітко і достовірно подати як історичний компонент аналізу подій, так і емпіричний.

Важливо наголосити, що при аналізі вищезазначених документів, увага приділяється саме його контенту, тобто, викладу інформації. Таким чином, можна відзначити активне використання контент-аналізу в цій роботі, враховуючи акцент

---

<sup>76</sup> Зашкільняк Л. (1999).МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРІЇ від давнини до сучасності. Львівський національний університет імені Івана Франка. с. 20. Режим доступу: [https://shron1.chtyvo.org.ua/Zashkilniak\\_Leonid/Metodolohiia\\_istorii\\_vid\\_davnyny\\_do\\_suchasnosti.pdf?PHPSESSID=a6ms9vt7aaccq3pehja5evdmq1](https://shron1.chtyvo.org.ua/Zashkilniak_Leonid/Metodolohiia_istorii_vid_davnyny_do_suchasnosti.pdf?PHPSESSID=a6ms9vt7aaccq3pehja5evdmq1)

<sup>77</sup> Там само. С. 20.

<sup>78</sup> Характеристика історичного методу, етапи, приклади. Thpanorama. Режим доступу: <https://ua.thpanorama.com/articles/historia/mtodo-historico-caractersticas-etapas-ejemplos.html>

<sup>79</sup> Там само.

на дослідженні нормативно-правових актів, що чітко окреслюють стан, волю і позицію держави в той чи інший час її існування<sup>80</sup>.

В контексті обраної теми роботи, контент-аналіз дає розуміння ступеня еволюції як розуміння або сприйняття європейської інтеграції ЄС і Україною, так і його визначення. Так, застосування саме такого методу аналізу джерел надає дослідженню унікальності та точності, адже він дає змогу проаналізувати інформацію більш точно та глибоко<sup>81</sup>.

Окремим методом аналізу джерел в цій роботі є також дискурс-аналіз. Застосування саме такого методу аналізу джерел надає дослідженню унікальності та точності, адже він дає змогу проаналізувати не тільки те, що було написано, а і те, що малось на увазі<sup>82</sup>. В межах такого методу, увага приділяється не лише інформації та фактам, а і словосполученням, виразам, специфіці викладу інформації, або визначенню того чи іншого явища<sup>83</sup>. Завдяки такому аналізу, ми маємо змогу не лише отримати розуміння ступеня еволюції розуміння або сприйняття європейської інтеграції ЄС і Україною, його визначення, а й виявити зміну його наративів, особливостей використання, та сенсових відтінків.

Разом з тим, досліджуючи конкретний період, у випадку цієї роботи – 2022-2023 роки, важливим також є застосування компаративного підходу. Такий метод аналізу дозволяє не тільки проаналізувати певні аспекти та важливі нюанси фіксованих часових рамок, а й порівняти результати із відповідними у попередніх роках<sup>84</sup>. Враховуючи викладену тему цієї роботи, компаративний підхід слугує зображенням змін у євроінтеграційних процесах та євроінтеграційних процесах транспортної галузі до повномасштабної війни Росії проти України та під час неї.

---

<sup>80</sup> Пашинян, И. (2012). Контент-анализ как метод исследования: достоинства и ограничения. Научная периодика: проблемы и решения. С.14. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontent-analiz-kak-metod-issledovaniya-dostoinstva-i-ogranicheniya>

<sup>81</sup> Кісь, Я. П., Чирун, Л. Б., & Фольтович, В. М. (2014). Особливості застосування методу контент-аналізу для опрацювання інтернет-газети. Вісник Національного університету Львівська політехніка. Інформаційні системи та мережі, (805), с. 126. Режим доступу: [http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/16\\_223.pdf](http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/16_223.pdf)

<sup>82</sup> Семигіна, Т. (2001). Використання дискурс-аналізу в дослідженнях із соціальної роботи. Академія праці, соціальних відносин і туризму. Наукові записки. Том 19. С. 322. Режим доступу: [https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Semigina\\_2001\\_1.pdf](https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Semigina_2001_1.pdf)

<sup>83</sup> Там само С. 322.

<sup>84</sup> Павліченко Є., Стець О., Шелудяков Р., (2021). Методологічні засади компаративного аналізу в системі юридичних досліджень. Підприємництво, господарство і право: загальноукраїнський науково-практичний господарсько-правовий журнал. С. 211. Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/33.pdf>

Саме завдяки такому підходу можливим є надання більш чіткої та об'єктивної оцінки того чи іншого явища за вказаний період<sup>85</sup>.

Для покращення результатів дослідження такі події, як підписання політико-економічних угод, позиції основних акторів щодо визначеного питання, тощо, аналізувалися також через призму методу кейсів або "кейс-стаді", розглядаючи євроінтеграційну політику з різних боків. Разом з тим, варто зазначити, що такий метод не застосовується до дослідження лише одного випадку<sup>86</sup>, а радше використовується як інструмент аналізу особливості сукупності подій у визначений період часу.

У контексті питання зазначеної роботи, застосовується емпіричний кейс<sup>87</sup>, який допомагає дослідити особливості європейської інтеграції України саме у транспортній галузі і саме під час повномасштабної війни Росії проти України, що максимально локалізує результати аналізу. Так, враховуючи характер питання зазначеної роботи, це дослідження можна охарактеризувати як емпірико-аналітичне<sup>88</sup>, припускаючи та узагальнюючі певні моменти, притаманні українській євроінтеграційній політиці під час війни.

Отже, проаналізувавши теоретичні засади та методології дослідження європейської інтеграції транспортної політики України, можемо дійти висновку, що, так як Європейський Союз є унікальним та поки що неповторним явищем міжнародної взаємодії та інтеграції, його складно охарактеризувати або пояснити лише однією теорією. Так, неофункціоналізм найбільш близько пояснив створення Європейського Союзу, його функціонування та процес європейської інтеграції, в той час, як завдяки концепту м'якої сили пояснюється ініціатива Східного партнерства та інтеграції інших держав до ЄС для встановлення безпеки, добробуту та впливу, в тому числі в галузі транспорту.

---

<sup>85</sup> Павліченко Є., Стець О., Шелудяков Р., (2021). Методологічні засади компаративного аналізу в системі юридичних досліджень. Підприємництво, господарство і право: загальноукраїнський науково-практичний господарсько-правовий журнал. С. 211. Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/33.pdf>

<sup>86</sup> Яковлев, М. (2011). Застосування кейс-стаді як методу політичних досліджень: спроба типологізації. Електронний архів Національного університету "Кієво-Могилянська академія". С. 13. Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7ebff8ed-136c-4180-8733-c24a0abdab6e/content>

<sup>87</sup> Там само. С. 13.

<sup>88</sup> Там само. С. 14.

Що стосується методології дослідження, то підсумовуючи вищезазначене, дослідження європейської інтеграції як регіональної політики ЄС, євроінтеграційної політики України з 1991 року та співробітництва ЄС та України у транспортній галузі спирається на історичний метод, що описує становлення процесу європейської інтеграції як в ЄС, з трансформацією у регіональну частину політики, так і в Україні. А також, сприяє осмисленню історичної взаємодії ЄС та України у галузі транспорту. У роботі також застосовується компаративний підхід для зображення змін у євроінтеграційних процесах транспортної галузі до повномасштабної війни Росії проти України та під час неї, метод кейс-стаді, адже дослідження розглядає кейс війни Росії проти України та особливості євроінтеграційних процесів транспортної галузі в цих умовах, а також контент-аналіз та дискурс аналіз.

## РОЗДІЛ 2. Євроінтеграційна політика ЄС та України: історія становлення та транспортний компонент

### 2.1. Генезис європейської інтеграції як регіональної політики ЄС

З початку свого заснування Європейський Союз вважається одним із найдивовижніших успіхів як у політичному, так і в економічному плані, а також і у багатьох інших. Він є справжньою світовою силою та робить значний внесок не тільки у світову економіку, а і у міжнародні відносини загалом. Так, у фінансовому ринку європейська валюта є другою в світі, а сам Союз має найбільший у світі торговий оборот та найбільшу залученість до міжнародної допомоги<sup>89</sup>. Таким чином, Європейський Союз не тільки зібрав разом демократичні держави, забезпечивши мир на своїй території протягом більше 70 років, але і створив одну з найрозвинутіших багатосторонніх форм кооперацій, яка й досі є прикладом інтеграції в багатьох регіонах світу<sup>90</sup>.

Успіх такого наднаціонального утворення зароджувався ще задовго до його заснування. Як вже зазначалося, ідея об'єднаної Європи обговорювалась багатьма дослідниками та філософами протягом історії. Одним з відомих творів, в якому згадувалась ідея єдності Європи, був твір італійського поета, письменника та політика Данте Аліг'єрі "Монархія", написаного на початку 14 століття. В зазначеній роботі автор, прагнучи єдності між людьми, виокремлює можливість миру Європи за умови появи єдиного монарха на заміну суперечливим численним королям та князям<sup>91</sup>.

Німецький філософ Іммануїл Кант у 18 столітті у своїй праці «До вічного миру» висунув ідею єднання рівноправних держав у формі федерації на основі

---

<sup>89</sup> Глобальна роль ЄС (2021). Виконавчий комітет Івано-Франківської міської ради. Режим доступу: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewivgMeTgu7-AhW5CBAIHeBNAkEQFnoECAwQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvk.if.ua%2Fuploads%2Ffiles%2Fes03.doc&usg=AOvVaw24H0JtfgTjgf0ezQUuFUM>

<sup>90</sup> Message by the Head of Delegation European Union (2014). European Union. Режим доступу: [https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/the\\_european\\_union\\_and\\_the\\_gcc\\_en.pdf](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/the_european_union_and_the_gcc_en.pdf)

<sup>91</sup> Alighieri, D. (1559). De Monarchia. Houghton, Mifflin, and Company. Online library of liberty. Режим доступу: <https://oll.libertyfund.org/title/reinhardt-de-monarchia>

системи міжнародного права та співпраці<sup>92</sup>. Автор стверджував, що забезпечення такого вічного миру між абсолютно незалежними один від одної державами неможливо, однак єдиною гарантією миру є створення федерації вільних держав<sup>93</sup>.

Розглядаючи ЄС через призму Кантіанської ідеї вічного миру, можна побачити схожість у втраті певної частки суверенітету кожної держави-члена ЄС задля передачі цих повноважень Союзу, як наднаціонального утворення. Таким чином, можна стверджувати, що вже у 18 столітті авторами розглядалися ідеї, які стали основоположними для єднання Європи та її інтеграції, як забезпечення миру в регіоні, а згодом і у світі<sup>94</sup>.

Пізніше, в 19 столітті ідея об'єднання Європи з'явилася вже у формі «Сполучені Штати Європи». Зазначений концепт вперше було використано в своїх роботах італійським політиком Джузеппе Мадзіні, а також італійським дослідником та публічним діячем Карлом Катаннео, який так само наголошував на необхідності створення федерації європейських держав<sup>95</sup>.

У Франції та Англії в той час так само активно розповсюджувалась ідея створення Сполучених Штатів Європи, порівнюючи такий проект з успішним досвідом США<sup>96</sup>. 21 серпня 1849 року на Третньому конгресі з миру французький філософ і державний діяч Віктор Гюго закликав до створення Сполучених Штатів Європи, підтримуючи ідеї попередніх діячів. Однак, філософ визнавав, що такий радикальний проект потребує або відповідного рішення на державному рівні або революційного чинника, тобто війни<sup>97</sup>.

<sup>92</sup> Kant I (2016). Perpetual Peace: A Philosophical Essay. Project Gutenberg's Perpetual Peace. Режим доступу: [https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page\\_106](https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page_106)

<sup>93</sup> Там само.

<sup>94</sup> Glendinning S. (2012). A European federation of states is the only form of integration which has the chance to preserve freedom and survive shifting power relations between sovereign nations. LSE European Institute. Режим доступу: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2012/07/11/european-integration-kant-philosophical-triangle/>

<sup>95</sup> Єфремова, Н. В. (2019). Ідея «Сполучених Штатів Європи» в проекті реорганізації Австро-Угорської монархії Аурела Поповича. Національний університет «Одеська юридична академія». С.14. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19228/Єфремова%20Н.%20В.%20Ідея%20«Сполучених%20Штатів%20Європи»%20в%20проекті%20реорганізації%20Австро-Угорської%20монархії%20Аурела%20Поповича.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<sup>96</sup> Там само, с.15.

<sup>97</sup> Окладна, М. Г. (2012). Еволюція ідей про об'єднану Європу в епоху Нового часу. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. Харків: Право, с. 134. Режим доступу: [https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2044/1/Okladna\\_132.pdf](https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2044/1/Okladna_132.pdf)

Таким чином, бачимо, що у 19 столітті євроінтеграція розглядалася як “союз вільних європейських народів”<sup>98</sup> і сприймалася як засіб досягнення миру (враховуючи трагічну історію войовничого густонаселеного регіону) та поступове заохочення європейців до думки про необхідність добровільного об’єднання Європи.

На початку 20 століття з’являється ідея щодо дещо іншої форми об’єднання, а саме конфедерація, яку запропонував ще в 1900 році французький публіцист Леруа-Больє, вперше таким чином роблячи крок в напрямку ідеї про сучасний Європейський Союз<sup>99</sup>. Пізніше, з такою ідеєю виступає французький діяч Арістід Бріан під час своєї промови перед Лігою Націй в 1929, однак з умовою, що така конфедерація би діяла в тісній координації з Лігою Націй<sup>100</sup>.

Після Другої світової війни ідеї про європейську інтеграцію лише посилились. Так, у 1946 році британський прем’єр-міністр і державний діяч Вінстон Черчилль при своєму виступі в Цюрихському університеті закликав Європу до єднання з метою підтримки миру та запобігання повторення трагічних війн<sup>101</sup>. Він також підтримував створення Сполучених Штатів Європи, зазначаючи, що «...тільки так сотні мільйонів трудівників зможуть знову здобути прості радощі та надії, заради яких варто жити»<sup>102</sup>».

Так, із зростанням міжнародної напруженості після війни та питання розподілу європейських територій та ресурсів, французький економіст і дипломат Жан Моне вирішив, що настав час європейської єдності. Він почав працювати над концепцією Європейського співтовариства<sup>103</sup> і підготував так звану Декларацію

<sup>98</sup> Єфремова, Н. В. (2019). Ідея «Сполучених Штатів Європи» в проєкті реорганізації Австро-Угорської монархії Аурела Поповича. Національний університет «Одеська юридична академія». С.15. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19228/Єфремова%20Н.%20В.%20Ідея%20«Сполучених%20Штатів%20Європи»%20в%20проєкті%20реорганізації%20Австро-Угорської%20монархії%20Аурела%20Поповича.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<sup>99</sup> Окладна, М. Г., & Якименко, Х. С. (2013). Ідеї розбудови наднаціональної Європи в політико-правовій думці XVII–початку XX ст. Державне будівництво та місцеве самоврядування, (25), с. 56. Режим доступу: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6590/1/Okladnaya.pdf>

<sup>100</sup> Корочанська, А. О. (2014). «Ініціатива Бріана» на рубежі 1920–1930-х рр. Як етап у формуванні наднаціональної свідомості в Європі. Запорізький історичний журнал, 1(40), с. 309. Режим доступу: [http://old.istznu.org/dc/file.php?host\\_id=1&path=/page/issues/40/61.pdf](http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/40/61.pdf)

<sup>101</sup> Winston Churchill: calling for a United States of Europe (2022). European Commission. Режим доступу: [https://european-union.europa.eu/system/files/2021-06/eu-pioneers-winston-churchill\\_en.pdf](https://european-union.europa.eu/system/files/2021-06/eu-pioneers-winston-churchill_en.pdf)

<sup>102</sup> Там само.

<sup>103</sup> Kenton W. (2021). What Was the European Community (EC)? Definition and History. Investopedia. Режим доступу: <https://www.investopedia.com/terms/e/european-community.asp>

Шумана<sup>104</sup>. Французький державний діяч і Міністр закордонних справ Робер Шуман заснував згадану Декларацію, запропонувавши створити Європейську спільноту вугілля і сталі в 1950 році<sup>105</sup>, поклавши початок сучасному Європейському Союзу.

Внесок Шумана в концепцію європейської інтеграції полягав у його ширшому баченні Європи як спільноти націй, які працюють разом для спільного блага<sup>106</sup>. «Об'єднаної Європи не було досягнуто, і у нас була війна. Європа не буде створена відразу чи за єдиним планом. Вона буде побудована конкретними досягненнями, які спочатку створюють фактичну солідарність<sup>107</sup>», зазначав він.

Так, руйнування після Другої світової війни, змусили повірити в необхідність реорганізації стратегічних галузей промисловості європейських держав, а також в необхідність у примиренні двох основних сил Європи - Франції та Німеччини. Таким чином, 18 квітня 1951 року був підписаний Паризький договір, або договір про заснування Європейської спільноти вугілля і сталі або the European Coal and Steel Community (ECSC)<sup>108</sup>.

Зазначений договір мав термін у 50 років, мав на меті об'єднання шести європейських держав з економічною метою - координації виробництва та розподілу вугілля і сталі, а державами, що зробили такий перший крок до інтеграції, стали Франція, Німеччина, Бельгія, Італія, Люксембург та Нідерланди<sup>109</sup>. Ідея такого Договору полягала в тому, щоб зв'язати економіки цих держав настільки тісно, щоб ідея виникнення війни стала неможливою в Європі. З цих (і не тільки) розумінь, угода включила і економіку Західної Німеччини, що відновлювалась<sup>110</sup>. Однак, з економічної точки зору Європейська спільнота вугілля і сталі стала таким собі

<sup>104</sup> Дубенко Л. (2020). Декларація Шумана. Громадська організація «Європа без бар'єрів». Режим доступу: <https://europewb.org.ua/deklaratsiya-shumana/>

<sup>105</sup> Schuman declaration May 1950 (2021). European Union. Режим доступу: [https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950\\_en](https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_en)

<sup>106</sup> Декларація Р. Шумана та Меморандум Ж. Монне (2017). Навчальні ресурси СумДУ. Режим доступу: [https://elearning.sumdu.edu.ua/free\\_content/lectured:39f2c0437aba381161ceb8bf13805f36b03a23c0/20170313154312//445188/index.html](https://elearning.sumdu.edu.ua/free_content/lectured:39f2c0437aba381161ceb8bf13805f36b03a23c0/20170313154312//445188/index.html)

<sup>107</sup> The Schuman Declaration (1950). Europe direct. Strasbourg. Режим доступу: <https://www.strasbourg-europe.eu/the-schuman-declaration/#:~:text=Europe%20will%20not%20be%20made,remain%20true%20till%20our%20days.>

<sup>108</sup> Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_017#IText](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#IText)

<sup>109</sup> The historical development of European integration (2018). European Parliament. Р. 3. Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL\\_PERI\(2018\)618969\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL_PERI(2018)618969_EN.pdf)

<sup>110</sup> Там само, р. 4.

експериментом для аналізу для подальшого розширення такої співпраці й на інші економічні сфери<sup>111</sup>.

Враховуючи доволі конфліктну історію Європи, перший такий шлях до інтеграції, який був здійснений шістьма державами, можна вже вважати приголомшливим успіхом. Такий успіх показав можливість створення чогось більшого за просту Європейську спільноту вугілля і сталі і спонукав до розширення такої кооперації на інші галузі. Так, 1957 року було підписано Римський договори<sup>112</sup>, відповідно до яких було створено Європейське економічне співтовариство (ЄЕС)<sup>113</sup> та Європейське співтовариство з атомної енергії<sup>114</sup>.

Метою нового Економічного співтовариства шістьох держав стало створення спільного ринку, який дозволяв безбар'єрний рух чотирьох свобод - товарів, людей, капіталу та послуг. Для досягнення цієї мети відбувалось поступове зниження внутрішніх тарифів: в межах Співтовариства таке зниження вперше відбулось у 1959 році, а вже у 1968 всі тарифи були успішно скасовані, що відобразилось і на обороті торгівлі. Адже за цей період торгівля між державами-членами Співтовариства збільшилась в чотири рази<sup>115</sup>.

Зазначене Економічне співтовариство також підкреслило важливість спільної політики транспортної галузі, започаткувавши її в цьому Договорі, як одну з перших спільних галузей співробітництва<sup>116</sup>. Однак, активного розвитку ця галузь зазнала значно пізніше. Так, створення Європейського економічного співтовариства стало базовим елементом для ефективної торгівлі, вільного пересування в межах території держав-членів та підґрунтям для подальшого покращення і гармонізації політик щодо відповідних сфер взаємодії Європи.

---

<sup>111</sup> The historical development of European integration (2018). European Parliament. P. 4. Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL\\_PERI\(2018\)618969\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL_PERI(2018)618969_EN.pdf)

<sup>112</sup> History of the European Union 1945-59 (2021). European Union. Режим доступу: [https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59\\_en](https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59_en)

<sup>113</sup> Treaty of Rome (2017). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0023>

<sup>114</sup> Treaty establishing the European Atomic Energy Community (2007). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0024>

<sup>115</sup> Gabel, M. J. (2023). European Community. Encyclopedia Britannica. Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/European-Community-European-economic-association>

<sup>116</sup> Pernice D. (2023). Common transport policy: Overview. European Parliament. Режим доступу: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/123/common-transport-policy-overview>

Метою створення Європейського співтовариства з атомної енергії стало створення спільного ринку ядерної енергії, а також спільних досліджень і технологій стосовно ядерних компонентів між державами-членами Співтовариства<sup>117</sup>. Після Другої світової війни та під час напруженої холодної війни було важливо забезпечити безпеку в регіоні в першу чергу, для збереження та створення подальших умов для спільного розвитку та процвітання економік. Тому, Співтовариство було покликане для гарантії ядерної безпеки ззовні, а зсередини, сприяючи управлінню та мирному використанню як ядерної енергії, так і ядерних відходів<sup>118</sup>.

Загалом, попередники Євросоюзу, а саме Європейська спільнота вугілля і сталі, Європейське економічне співтовариство та Європейське співтовариство з атомної енергії мали неабиякий вплив на розвиток та формування сучасного Європейського Союзу. Адже вони сприяли всезагальній інтеграції держав на економічному рівні, забезпечували безпеку та стабільний розвиток співпраці в багатьох галузях.

Договір 8 квітня 1965 року ознаменував важливий крок до подальшої інтеграції Європи - злиття Європейської спільноти вугілля та сталі (ЄОВС), Європейського співтовариства з атомної енергії та Європейського економічного співтовариства. Такий Договір мав на меті більш ефективне та скоординоване управління та об'єднав відповідні органи в єдину структуру задля оптимізації процесів прийняття рішень та покращення співпраці<sup>119</sup>. Така консолідація інституцій, що мали значний вплив на формування та поширення процесу європейської інтеграції, значно вплинула на процес співпраці між європейськими державами, посилюючи їхню взаємодію та оптимізуючи їхню спільну політику.

Однак, Європейський Союз в такому вигляді, яким він є зараз було засновано вже у 1992 році відповідно до Маастрихтського договору<sup>120</sup> або Договору про

---

<sup>117</sup> The historical development of European integration (2018). European Parliament. P. 5. Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL\\_PERI\(2018\)618969\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL_PERI(2018)618969_EN.pdf)

<sup>118</sup> Treaty establishing the European Atomic Energy Community (2007). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0024>

<sup>119</sup> Історія створення ЄС (2021). Врадівська селищна рада Миколаївської області. Режим доступу: <https://vradiivskagromada.gov.ua/oficijni-dokumenti-10-39-43-24-01-2023/>

<sup>120</sup> Treaty on European Union (1992). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>

Європейський Союз<sup>121</sup>. Відповідно до Договору Союз складався з Ради, Європейського Парламенту, Європейської Комісії, Суду ЄС та Рахункової палати. Також був створений Європейський центральний банк та Європейська система центральних банків на додаток до Європейського інвестиційного банку та Європейського інвестиційного фонду<sup>122</sup>. Разом з тим, в том же час також було закладено основу для створення єдиної валюти, формуючи реалізацію економічного та валютного союзу<sup>123</sup>.

З тим же договором вперше було вказано про три стовпи (3 групи повноважень) Європейського Союзу, що поклало основу для подальшого визначення та виокремлення сучасних повноважень або компетенцій Союзу<sup>124</sup>. Такі стовпи включали:

1. Європейські співтовариства (правий базис для формування та координації спільної політики щодо “спільного ринку, міжнародної торгівлі, сприяння розвитку, монетарної політики, сільського господарства, рибальства, навколишнього середовища, регіонального розвитку, енергетики<sup>125</sup>”);
2. Спільну зовнішню та безпекову політики;
3. Юстиція та внутрішні справи (формування та координація спільної політики щодо таких питань, як “громадянське та кримінальне право, політика імміграції та надання притулку, прикордонний контроль, боротьба з торгівлею наркотиками, співпраця та обмін інформацією між поліціями<sup>126</sup>”).

Кожен зі стовпів мав на меті покращення співпраці держав в певній сфері та мінімізувати кордони між державами-членами не тільки щодо вільного пересування, а і щодо прийняття рішень та реалізації політики. До того ж, відповідно до положень Договору, держави, які нещодавно приєдналися до

---

<sup>121</sup> Gabel, M. J. (2023). European Community. Encyclopedia Britannica. Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/European-Community-European-economic-association>

<sup>122</sup> The historical development of European integration (2018). European Parliament. P. 9. Режим доступу: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL\\_PERI\(2018\)618969\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL_PERI(2018)618969_EN.pdf)

<sup>123</sup> Gabel, M. J. (2023). European Community. Encyclopedia Britannica. Режим доступу: <https://www.britannica.com/topic/European-Community-European-economic-association>

<sup>124</sup> Підходи та оцінки розширення ЄС (2011). Освіта UA. Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15627/#:~:text=Маастрихтського%20договору%20про%20Європейський%20Союз,сферах%20юстиції%20і%20внутрішніх%20справ.>

<sup>125</sup> Кордон, М. В. (2010). Європейська та Євроатлантична інтеграція України. Навчальний Посібник. К.: Центр учбової літератури. С. 17. Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-8134.html>

<sup>126</sup> Там само, с. 18.

Європейського Союзу, або які прямують до ЄС, мають здійснити відповідні заходи щодо адаптації свого законодавства, норм та правил до таких в Союзі<sup>127</sup>. Таким чином, Маастрихтський договір забезпечив основну структуру функціонування Європейського Союзу, націлену на інтеграцію, управління та співпрацю, розширюючи свій вплив.

Додатково, Маастрихтський договір мав значний вплив на формування спільної транспортної політики в Європейському Союзі, представивши відповідні положення і завдання. Відповідно до них, підкреслюється важливість спільного скоординованого підходу до транспорту, його розвитку та ефективності, безпеці на транспорті, а також сталого розвитку, гармонізації законодавства та систем<sup>128</sup>. Розвиток та зосередження на транспортній галузі в 1992 році мав подальший вплив на розширення такого розвитку та поглиблення співпраці в численних договорах та ініціативах щодо просування європейської транспортної інтеграції.

Період з 1993 року та до сьогодні можна охарактеризувати процесом розбудови Європейського Союзу як наднаціонального утворення, так і як повноцінного актора міжнародних відносин<sup>129</sup>. Так, у 1997 році було підписано Амстердамський договір з метою покращення системи функціонування інституцій та спільної політики Союзу<sup>130</sup>. У 1995 набула чинності Шенгенська Угода<sup>131</sup>, а вже у 2003 році Європейський Союз оприлюднив нові засади (суттєві зміни та доповнення) управління в умовах свого розширення, відповідно до Ніщського договору<sup>132</sup>.

---

<sup>127</sup> Мартинов А.Ю. (2009). Маастрихтський договір. Енциклопедія історії України (6). "Наукова думка". С. 410. Режим доступу: [http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu\\_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Maastrichtsky\\_dogovir](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Maastrichtsky_dogovir)

<sup>128</sup> Treaty on European Union (1992). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>

<sup>129</sup> Кордон, М. В. (2010). Європейська та Євроатлантична інтеграція України. Навчальний Посібник. К.: Центр учбової літератури. С. 19. Режим доступу: <http://politics.elib.org.ua/pages-8134.html>

<sup>130</sup> Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts (1997). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11997D/TXT>

<sup>131</sup> Шенгенська угода (2018). Deutsche Welle. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/шенгенська-угода/t-18863675>

<sup>132</sup> Ніщкий Договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів (2001). Liga 360. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MU01131>

2007 року відбулась нова сторінка функціонування Європейського Союзу – Лісабонська Угода<sup>133</sup>. Вважається, що завдяки саме цій Угоді Союз започаткував основу для своєї зовнішньої комунікації із рештою світу шляхом створення служби зовнішніх справ ЄС<sup>134</sup>. Однак, найбільшим досягненням зазначеної Угоди став більш чіткий принцип розподілу компетенції ЄС. Компетенціями Союзу є “сукупність прав і повноважень, необхідних для реалізації мети, завдань і цілей Європейського Союзу<sup>135</sup>”.

Розподіл компетенцій ЄС вирішується на основі принципу надання повноважень та субсидіарності. Так, діяльність ЄС обмежується лише тими компетенціями, які були надані йому державами-членами, та прописані в його Договорах установчого характеру<sup>136</sup>. Держави-члени, добровільно передаючи Союзу частину своїх повноважень, умови яких прописано в положеннях Угоди про Європейський Союз<sup>137</sup> та Угоди про функціонування Європейського Союзу<sup>138</sup>, побудували систему функціонування та прийняття рішень та основі 3 видів компетенцій. Такими компетенціями є:

Виключна компетенція. Згідно зі статтею 3 частини 1 Угоди про функціонування Європейського Союзу, до виключних компетенцій належать наступні питання:

“митний союз;

питання встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку;

монетарна політика для держав-членів, валютою яких є євро;

питання збереження морських біологічних ресурсів у рамках спільної рибальської політики;

---

<sup>133</sup> The Treaty of Lisbon (2007). European Parliament. Режим доступу: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>

<sup>134</sup> Як Лісабонська Угода змінила Європейський Союз? Головні реформи (2022). Україна PL. Режим доступу: <https://ukrayina.pl/ukrayina/7,186427,29291472,1071-1082-1051-1110-1089-1072-1073-1086-1085-1089-1100-1082-1072.html>

<sup>135</sup> Характеристика права ЄС (2017). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/kharakterystyka-prava-yes>

<sup>136</sup> Там само.

<sup>137</sup> Treaty on European Union (1992). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>

<sup>138</sup> Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the functioning of the European Union (2016). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

спільна комерційна політика<sup>139</sup>”.

Відповідно до Угоди про функціонування Європейського Союзу, “When the Treaties confer on the Union exclusive competence in a specific area, only the Union may legislate and adopt legally binding acts, the Member States being able to do so themselves only if so empowered by the Union or for the implementation of Union acts.<sup>140</sup>” Іншими словами, держави-члени мають право та повноваження здійснювати свою законодавчу діяльність лише якщо вони уповноважені на це Союзом, або на "виконання відповідних приписів ЄС<sup>141</sup>". В будь-якому іншому випадку лише Союз має на це право за умов виключної компетенції. Держави-члени ЄС також не мають права діяти в питаннях зовнішньої політики, що входять до виключної компетенції ЄС, не зважаючи на діяльність чи бездіяльність самого Союзу<sup>142</sup>.

Спільна компетенція. Згідно зі статтею 4 частини 1 Угоди про функціонування Європейського Союзу, до виключних компетенцій належать наступні питання:

- “внутрішній ринок;
- соціальна політика щодо аспектів, визначених цим Договором;
- економічна, соціальна та територіальна згуртованість;
- сільське господарство та рибальство, за винятком збереження морських біологічних ресурсів;
- навколишнє середовище;
- захист прав споживачів;
- транспорт;
- транс'європейські мережі;
- енергія;
- простір свободи, безпеки та справедливості;

<sup>139</sup> Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the functioning of the European Union (2016). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

<sup>140</sup> Там само.

<sup>141</sup> Характеристика права ЄС (2017). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/kharakterystyka-prava-yes>

<sup>142</sup> Гнатюк, М. (2016). Взаємозв'язок зовнішньополітичних компетенцій ЄС: горизонтальний та вертикальний рівні. Вісник НАДУ при Президентіві України 1(80), с.81. Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2fa55831-9d4a-4ab0-9239-ce45b9f180ef/content>

загальні проблеми безпеки в питаннях охорони здоров'я для аспектів, визначених у цьому Договорі<sup>143</sup>”.

Спільна компетенція є найбільшим видом компетенцій, і включає в себе як повноваження ЄС, так і його держав-членів, або сфери, які не є ані виключними компетенціями ЄС, ані допоміжними. Як зазначено у Протоколі 25 Лісабонської угоди про виконання спільної компетенції: “...якщо Союз провадить діяльність у певній сфері, обсяг здійснення цієї компетенції охоплює лише ті складові, які регулює акт Союзу, і отже, не охоплює всю сферу<sup>144</sup>”.

Допоміжна компетенція. Згідно зі статтею 4 частини 1 Угоди про функціонування Європейського Союзу, до виключних компетенцій належать наступні питання:

“охорона та зміцнення здоров'я людини;  
промисловість;  
культура;  
туризм;  
освіта, професійна підготовка, молодь і спорт;  
цивільний захист;  
адміністративне співробітництво<sup>145</sup>”.

Допоміжна компетенція ЄС є доволі обмеженою. Вона розповсюджується на сфери, які закріплені за державами-членами, але ЄС має право на допоміжну діяльність, тобто координацію заходів, підтримку за необхідності. Отже, гармонізація у відповідних сферах допоміжної компетенції не є необхідною умовою інтеграції<sup>146</sup>.

Таким чином, завдяки зазначеним етапам створення ЄС та визначення його чітких повноважень Союз існує саме в такому вигляді, в якому ми його бачимо тепер, і функціонує на таких демократичних засадах, які було визначено державами

---

<sup>143</sup> Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the functioning of the European Union (2016). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

<sup>144</sup> Consolidated version of the Treaty on European Union - Protocols - Protocol (№ 25) on the exercise of shared competence (2008). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12008M%2FPRO%2F25>

<sup>145</sup> Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the functioning of the European Union (2016). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

<sup>146</sup> Характеристика права ЄС (2017). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/kharakterystyka-prava-yes>

з самого початку, – мир, безпека, стабільність та процвітання. Такий перспективний розвиток в центрі Європи в багатьох сферах став доволі привабливим і для інших держав, і, в результаті, започаткував етапи розширення Союзу.

Так, з початку свого заснування, до шести держав-засновників інтегрували наступні держави:

1973 – Данія, Ірландія та Велика Британія;

1981 – Греція;

1986 – Іспанія та Португалія;

1995 – Австрія, Фінляндія та Швеція;

2004 – Чехія, Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Угорщина, Мальта, Польща, Словаччина та Словенія;

2007 – Румунія і Болгарія;

2013 – Хорватія<sup>147</sup>.

Як ми бачимо, Європейський Союз з початку заснування є відкритим для будь-якої європейської держави, яка розділяє демократичним цінності Союзу та відповідає необхідним критеріям членства. Такі критерії називаються Копенгагенськими, і за ними ЄС визначає чи готова держава до повноцінної інтеграції, чи ще є аспекти, що потребують доопрацювання<sup>148</sup>.

Наразі, ще 8 держав висловили бажання приєднатися до Союзу та отримали статус кандидата на вступ. Серед них: Україна, Молдова, Албанія, Боснія і Герцеговина, Чорногорія, Північна Македонія, Сербія та Туреччина. Як зазначає ЄС, ці держави ще не відповідають необхідним вимогам Союзу для набуття повноцінного членства, однак, вони здійснюють необхідні заходи для імплементації положень європейського законодавства (*Acquis communautaire*<sup>149</sup>) у національне<sup>150</sup>.

<sup>147</sup> European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (2020). European Commission. Режим доступу: [https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/6-27-members\\_en#:~:text=Two%20more%20countries%20from%20eastern.member%20states%20to%2027%20countries.&text=Ten%20new%20countries%20join%20the.%2C%20Poland%2C%20Slovakia%20and%20Slovenia](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/6-27-members_en#:~:text=Two%20more%20countries%20from%20eastern.member%20states%20to%2027%20countries.&text=Ten%20new%20countries%20join%20the.%2C%20Poland%2C%20Slovakia%20and%20Slovenia)

<sup>148</sup> Журавльова І. О. (2016). Україна і Копенгагенські критерії інтеграції до ЄС. Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф. Харків. С. 350. Режим доступу: [https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11332/1/Guravlyova\\_349-354.pdf](https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11332/1/Guravlyova_349-354.pdf)

<sup>149</sup> Угода про асоціацію Україна-ЄС (2020). Спецпроект EdEra та міжнародного фонду «Відродження» за підтримки ЄС у рамках проекту «Громадська синергія». Режим доступу: <https://eu-agreement.ed-era.com/b1/p3>

<sup>150</sup> Joining the EU (2019). European Union. Режим доступу: [https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu\\_en](https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_en)

Водночас, ЄС має і потенційних держав-кандидатів на членство, таких як Грузія і Косово, які не відповідають критеріям статусу членства, але є партнерами-сусідами ЄС<sup>151</sup>. Враховуючи, що за всю історію існування вихід з Союзу здійснено було лише однією державою – Великою Британією у 2020 році – ЄС можна вважати доволі успішним проектом об'єднання європейських держав та їхньої інтеграції в усіх сферах та галузях взаємодії.

Така активна інтеграція держав-сусідів до ЄС пояснюється його регіональною політикою, а саме Європейською політикою сусідства від 2003-2004 року<sup>152</sup>. Така політика сусідства є ініціативою ЄС, імплементацією якої активно займається Європейська Комісія, а саме її Генеральний директорат з питань сусідства та переговорів з розширення Європейської Комісії (DG NEAR)<sup>153</sup>.

Метою такої ініціативи є розширення та поглиблення співпраці з “колом друзів ЄС<sup>154</sup>” - державами-сусідами ЄС, а також співпраця на основі спільних демократичних цінностей, підтримка миру, стабільності та благополуччя в регіоні. Однак, така ініціативи також є інструментом забезпечення безпеки та відсутності ворожих держав біля кордонів. Державами, на які розповсюджується політика сусідства, є 16 держав Сходу та Півдня Європи, а саме Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова та Україна, Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Марокко, окупована палестинська територія, Сирія та Туніс<sup>155</sup>.

Співпраця в межах цієї ініціативи пропонує наступне: розвиток співробітництва держав на демократичних засадах, спільних цінностях, визнаючи верховенство права на права людини. Також, держави-партнери мають здійснювати відповідні заходи щодо покращення сталого розвитку, ринкової

---

<sup>151</sup> Грузія перебуває "на роздоріжжі" європейської інтеграції – доповідачі ПАРС (2023). Європейська Правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/04/4/7159195/>

<sup>152</sup> European Neighbourhood Policy (2021). The European External Action Service. Режим доступу: [https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy\\_en#:~:text=The%20European%20Neighbourhood%20Policy%20\(ENP,their%20mutual%20benefit%20and%20interest](https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy_en#:~:text=The%20European%20Neighbourhood%20Policy%20(ENP,their%20mutual%20benefit%20and%20interest)

<sup>153</sup> Там само.

<sup>154</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-4-зовнішня-політика-єс-т/>

<sup>155</sup> Fontaine P. (2017). Europe in 12 lessons. European Commission. Режим доступу: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-in-12-lessons/en/#chap02-title>

економіки та зменшення рівня бідності<sup>156</sup>, піднімаючи загальний рівень економіки держав, що не є членами ЄС, все вище та вище.

Партнери Європейського Союзу також отримуватимуть усіляку допомогу та підтримку Союзу, а саме макроекономічну, фінансову та технічну. Додатково, така допомога включатиме інтеграцію до спрощеної системи вільного перетину кордону та руху чотирьох свобод, а також певну частину внутрішнього ринку Союзу<sup>157</sup>. Так, з метою імплементації такої ініціативи майже всі держави-партнери підписали двосторонні Угоди про партнерство або асоціацію з ЄС<sup>158</sup>. У 2015 році відбулося оновлення політики партнерства, де на перше місце вийшло питання безпеки, а також сфери транспорту, довкілля, прикордонного співробітництва та освіти, щодо яких спрямована в тому числі фінансова підтримка ЄС<sup>159</sup>.

Продовженням цієї політики стала нова ініціатива ЄС – Східне партнерство<sup>160</sup>. Започаткована у 2009 році, вона спрямована на збереження, поглиблення та зміцнення політичних та економічних зв'язків держав-членів ЄС з шістьма державами-сусідами, на які розповсюджується регіональна політика союзу<sup>161</sup>. Такими державами є Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова та Україна<sup>162</sup>. Завдяки такій ініціативі забезпечено зближення держав-партнерів та ЄС, а її метою стали: “підтримка процесу реформ східноєвропейських країн, створення зони вільної торгівлі з країнами, встановлення безвізового режиму, активізація співпраці в економічній, енергетичній галузях, у сферах культури,

<sup>156</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-4-зовнішня-політика-єс-т/>

<sup>157</sup> Палагнюк, Ю. В. (2011). Європейська політика сусідства як інструмент співробітництва ЄС з Україною. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Сер.: Державне управління, (159, Вип. 147), с. 51. Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05/Європейська-політика-сусідства-як-інструмент-співробітництва-ЄС-з-Україною.pdf>

<sup>158</sup> Fontaine P. (2017). Europe in 12 lessons. European Commission. Режим доступу: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-in-12-lessons/en/#chap02-title>

<sup>159</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-4-зовнішня-політика-єс-т/>

<sup>160</sup> Eastern Partnership (2022). The European External Action Service. Режим доступу: [https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership\\_en](https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership_en)

<sup>161</sup> Там само.

<sup>162</sup> European Neighbourhood Policy (2021). The European External Action Service. Режим доступу: [https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy\\_en#:~:text=The%20European%20Neighbourhood%20Policy%20\(ENP,their%20mutual%20benefit%20and%20interest](https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy_en#:~:text=The%20European%20Neighbourhood%20Policy%20(ENP,their%20mutual%20benefit%20and%20interest)

освіти та охорони навколишнього середовища<sup>163</sup>». Зазначена ініціатива активно функціонує і зараз, підтримуючи розвиток держав на їхньому шляху до демократії та розвитку.

Таким чином, узагальнивши процес виникнення європейської інтеграції як регіональної політики ЄС, можемо дійти висновку, що процес Євроінтеграції, який розпочався як ідея об'єднання Європейських держав у єдину силу на міжнародній арені, досяг такого успіху серед держав-членів, що перейшов до політики розширення та включення нових держав до Союзу. Так, Європейська інтеграція перетворилась у регіональну політику Європейського Союзу та здійснювалась з початку 21 століття у вигляді ініціатив щодо співпраці з країнами-партнерами, в тому числі, з Україною. Залучаючи держав-сусідів до тіснішої співпраці та координації дружніх спільних відносин у численних галузях взаємодії, включаючи транспортну, як одну з основоположних, така політика ЄС досягла неабиякого успіху у формуванні свого “безпекового кола” навколо.

## 2.2. Етапи євроінтеграційної політики України з 1991 року

Європейська інтеграція України є одним з першочергових пріоритетів зовнішньополітичної діяльності України. Такий шлях наразі уособлює не тільки кращі економічні зв'язки, а майбутній розвиток України в цілому. Адже, Європа є найбільшим економічним партнером та інвестором України, а також найбільшою підтримкою її реформаційних та трансформаційних систем розвитку<sup>164</sup>. Зазначене спрямування України є настільки важливим, що було підкреслено та затверджено

---

<sup>163</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-4-зовнішня-політика-єс-т/>

<sup>164</sup> ЄС уже кілька років є найбільшим торговельним партнером України та найбільшим інвестором у нашу економіку (2021). Вінницька обласна військова адміністрація. Режим доступу: <https://www.vin.gov.ua/news/eukraina/33916-yes-uzhe-kilka-rokiv-ie-naibilshym-torhovelnym-partnerom-ukrainy-ta-naibilshym-investorom-u-nashu-ekonomiku-zavdiaky-zoni-vilnoi-torhivli-ukrainski-pidprijemtsi-otrymuiut-vse-bilshe-mozhlyvostei-torhuvaty-z-yevrosoiuzom>

як у положеннях Конституції України (Редакція від 01.01.2020)<sup>165</sup>, так і у Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (2021)<sup>166</sup>.

Важливо зазначити, що євроінтеграційна політика розвивалася в Україні поступово, починаючи з етапу ідентифікації себе як європейської держави та бажання наближення до європейської спільноти. Такий етап наближення України до Європи було офіційно затверджено ще до становлення України як незалежної держави на міжнародній арені.

*Перший етап євроінтеграційної політики – наближення України до ЄС.*

16 липня 1990 року Україна (тоді - Українська Радянська Соціалістична Республіка) у складі СРСР ухвалила документ, який вважається основоположним в контексті її державотворення – Декларація про державний суверенітет України<sup>167</sup>. Відповідно до тексту Декларації, а саме до абзацу 2 статті X, Україна (тоді Українська РСР) “виступає рівноправним учасником міжнародного спілкування, активно сприяє зміцненню загального миру і міжнародної безпеки, безпосередньо бере участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах<sup>168</sup>.” Таким чином, зазначений документ став першим офіційним визначенням демократичних цінностей Української РСР та її приналежності до європейської спільноти<sup>169</sup>.

Через пів року 25 грудня 1990 року було прийнято Постанову Верховної Ради Української РСР «Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин<sup>170</sup>», згідно з положеннями якої Україна розпочала формування своєї держави європейського зразка, базуючись на правових, демократичних засадах.

---

<sup>165</sup> Конституція України (1996). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

<sup>166</sup> Указ Президента України №448/2021 (2021). Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України". Президент України. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>

<sup>167</sup> Декларація про державний суверенітет України (1990). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>

<sup>168</sup> Там само.

<sup>169</sup> Декларація про державний суверенітет України. Історія прийняття, документи, свідчення (2010). Житомир «Рута», с. 34. <http://history.org.ua/LiberUA/978-617-581-020-0/978-617-581-020-0.pdf>

<sup>170</sup> Постанова Верховної Ради Української РСР (1990). Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-12#Text>

Як зазначена Декларація, так і Постанова про її реалізацію мають не тільки історичне значення в контексті українського державотворення, а й неабияку актуальність стосовно зовнішньо- та внутрішньополітичного розвитку держави. Так, вказані документи стали основою для Акта проголошення незалежності України, який було ухвалено Постановою Верховної Ради УРСР “Про проголошення незалежної України” від 24.08.2023 №1427-ХІІ<sup>171</sup>.

Таким чином, бачимо, що українська політика щодо становлення України як європейської держави, а також щодо українського зближення з Європою своїм початком сягає ще часів до проголошення незалежної України. Тому, зазначений підрозділ розглядає розвиток зовнішньої політики України, спрямованої на ЄС та євроінтеграцію, з початку незалежної України, а саме 1991 року.

Після Всеукраїнського референдуму<sup>172</sup> про незалежність України, Верховна Рада України звернулася “До парламентів і народів світу” від 5 грудня 1991 року №1927-ХІІ із закликом до визнання України як незалежної держави<sup>173</sup>. Так само, як і в попередніх історичних документах, у зазначеному Зверненні згадується приналежність українського народу до Європи, при чому, в цьому документі Уряд прямо називає Україну “європейською державою<sup>174</sup>”.

В ньому також зазначається бажання України приєднатися до “...європейських інституцій з прав людини, в тому числі до Європейської конвенції про права людини<sup>175</sup>”, а також до “...гельсінкського Заключного акта. Паризької хартії та інших документів НБСЄ<sup>176</sup>.” Таким чином, зазначена Заява відкрито демонструє світові бажання будувати західноєвропейську систему політики, засновану на правових принципах, демократичних цінностях та свободах, наближаючись до Європейської спільноти та їхніх практик.

---

<sup>171</sup> Постанова Верховної Ради Української РСР (1991). Про проголошення незалежності України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>

<sup>172</sup> Андрощук О. В. Референдум першого грудня 1991 (2008). Інститут історії України. Національна академія наук України. Режим доступу: [http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu\\_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Referendum](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Referendum)

<sup>173</sup> Звернення Верховної Ради України (1991). До парламентів і народів світу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1927-12#Text>

<sup>174</sup> Там само.

<sup>175</sup> Там само.

<sup>176</sup> Там само.

У тексті звернення Верховної Ради України “До парламентів і народів світу<sup>177</sup>”, як і в тексті Декларації про державний суверенітет України<sup>178</sup>, так само зазначається бажання України долучитися до загальноєвропейських процесів та структур. Однак, на відміну від Декларації, у Зверненні Верховної Ради України відповідні слова викладені як “намір стати безпосереднім і повноправним учасником<sup>179</sup>”.

Таким чином, у своєму Зверненні 1991 року Україна вже відкрито заявляє світові про свої наміри щодо членства у європейських процесах та структурах, знову ж таки, показуючи свою приналежність до європейської спільноти. Таке звернення стало, по суті, першим офіційним проявом самоідентифікації незалежної України як держави європейської<sup>180</sup>.

Відповідь Європейських колег на становлення нового незалежного гравця на сході Європи не змусила чекати на себе. Так, відносини вже незалежної України та ЄС датуються груднем 1991 року, коли після результатів Всеукраїнського референдуму головуєчий Нідерландський Міністр МЗС від імені ЄС разом з іншими європейськими державами визнав незалежність нашої держави<sup>181</sup>.

Вже в липні 1993 року Верховна Рада України видала Постанову «Про основні напрями зовнішньої політики України<sup>182</sup>», де було офіційно визначено у пункті 2 Розділі III (А) “Розширення участі в європейському регіональному співробітництві”, як один із напрямків та пріоритетів зовнішньої політики держави. При цьому, напрямок щодо розвитку регіонального співробітництва в Європі зазначається в документі другим, одразу після двостороннього співробітництва<sup>183</sup>.

---

<sup>177</sup> Звернення Верховної Ради України (1991). До парламентів і народів світу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1927-12#Text>

<sup>178</sup> Декларація про державний суверенітет України (1990). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>

<sup>179</sup> Звернення Верховної Ради України (1991). До парламентів і народів світу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1927-12#Text>

<sup>180</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/multymediynyi-posibnyk/модуль-1-розділ-6-україна-та-політика-ев/>

<sup>181</sup> Історія становлення відносин Україна-ЄС (2015). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>

<sup>182</sup> Постанова Верховної Ради України (1993). Про Основні напрями зовнішньої політики України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>

<sup>183</sup> Там само, пункт 2, частина А, Розділ III.

В Постанові також вперше було зазначено про “...розширення участі України в європейських структурах та майбутнього інтегрування її господарства до загальноєвропейського і світового економічного простору<sup>184</sup>” а також, про українську зовнішньополітичну мету у вигляді членства “...України в Європейських Співтовариствах, а також інших західноєвропейських або загальноєвропейських структурах...<sup>185</sup>”.

Таким чином, відповідно до документу, Уряд України поставив собі за національну мету не тільки налагодити та покращити взаємовідносини України з Європою, в якості балансування сил та безпеки в регіоні на протигагу її стосункам з Росією на той час, а й отримати в перспективі членство в ЄС. Це підтверджується пунктом 2 Розділу III зазначеної Постанови, в якому йдеться, що “...Україна укладе з ними (Європейськими Співтовариствами) Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом - до повного її членства у цій організації<sup>186</sup>”.

Тим не менш, незважаючи на зазначену євроінтеграційну перспективу, в Постанові від 1993 року українсько-російським відносинам окремо надається високий статус, називаючи їх “домінантою двосторонніх відносин<sup>187</sup>.” Тому, враховуючи зазначене, можна вважати цей документ від 1993 року офіційним законодавчим закріпленням (однак, ще не початком) сучасної євроінтеграційної політики України<sup>188</sup>.

*Другий етап – офіційне започаткування співробітництва з ЄС, євроінтеграційної політики України та її розвиток.*

1994 рік став роком підписання “Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами”<sup>189</sup>, яка

---

<sup>184</sup> Постанова Верховної Ради України (1993). Про Основні напрями зовнішньої політики України. Верховна Рада України. пункт б, частина 1, Розділ III. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>

<sup>185</sup> Постанова Верховної Ради України (1993). Про Основні напрями зовнішньої політики України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>

<sup>186</sup> Там само, пункт б, частина 1, Розділ III.

<sup>187</sup> Там само, пункт а, частина 1, Розділ III.

<sup>188</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/moduly-1-rozdil-6-ukraina-ta-politika-ev/>

<sup>189</sup> Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998\\_012#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text)

набула чинності тільки через 4 роки у 1998. Особливістю вказаної Угоди стала її концентрація на зміцненні політичного діалогу та розвиток співробітництва в положеннях, аніж на подальшій інтеграції України до ЄС<sup>190</sup>.

Втім, Угода стала основоположною в питанні взаємодії з ЄС, заклавши правову основу для тіснішої співпраці сторін також у питаннях розвитку торгівлі, транспорту, фінансових, соціальних, економічних, науково-технічних, інвестиційних та культурних відносин. А також у питаннях допомоги Україні в розвитку демократії та ринкової економіки<sup>191</sup>.”

1998 року Указом Президента України № 615/98 було затверджено Стратегію України до Європейського Союзу<sup>192</sup>, яка якраз і стала неформально євроінтеграційною частиною Угоди про співробітництво<sup>193</sup>. Посилаючись на входження Польщі та Угорщини у найближчому часі до ЄС, Україна визначає в Стратегії 1998 “головним зовнішньополітичним пріоритетом України у середньостроковому вимірі<sup>194</sup>” – “входження держави до європейського політичного (в тому числі у сфері зовнішньої політики і політики безпеки), інформаційного, економічного і правового простору<sup>195</sup>.” Важливо, що в зазначеній Стратегії було вперше згадано про необхідність приведення національного законодавства у відповідність до законодавства Союзу, що є наразі однією з основних вимог євроінтеграційного процесу, а також необхідність реформування правових систем<sup>196</sup>.

Належне виконання Стратегії разом з Угодою про співробітництво було викладене в Програмі інтеграції України до Європейського Союзу, схваленій

---

<sup>190</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-6-україна-та-політика-єв/>

<sup>191</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-6-україна-та-політика-єв/>

<sup>192</sup> Указ Президента України (1998). Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>

<sup>193</sup> Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998\\_012#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text)

<sup>194</sup> Указ Президента України (1998). Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>

<sup>195</sup> Там само.

<sup>196</sup> Там само, пункт 1, розділу 1.

Указом Президента України від 14 вересня 2000 року № 1072/2000<sup>197</sup>. Згідно з положеннями Програми, Кабінет Міністрів України зобов'язувався розробляти та подавати відповідний план дій щодо виконання зазначеної Програми, а також моніторингу відповідних необхідних заходів<sup>198</sup>. Таким чином, цей етап можна вважати започаткуванням повноцінного співробітництва з ЄС, в тому числі галузевого, а також, початком сучасної політики європейської інтеграції України та її відповідних євроінтеграційних програм.

За результатами підписання Угоди про співробітництво такий же документ зі сторони ЄС було схвалено Європейською Радою у 1999 році про “Спільну стратегію Європейського Союзу щодо України”<sup>199</sup>. Однак, на відміну від Української Стратегії, європейська не має в своїх положеннях зазначення про інтеграцію України до ЄС або її майбутнього членства. Характер Стратегії ЄС має радше характер підтримки та визнання України та її європейських прагнень<sup>200</sup>.

2002 року у Постанові Верховної Ради України “Про рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з Європейським Союзом”<sup>201</sup> Україна також зазначає про важливість та основоположність поглиблення співробітництва з ЄС та імплементації курсу на євроінтеграцію<sup>202</sup>. В зазначеному документі надаються детальні рекомендації щодо впровадження належних заходів задля досягнення мети євроінтеграційного курсу та питань “міжрегіонального та транскордонного співробітництва”<sup>203</sup> а також щодо отримання європейської технічної допомоги. Таким чином, бачимо, що євроінтеграційна політика України починає дедалі ширше розбудовуватися та

---

<sup>197</sup> Указ Президента України (2000). Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072/2000#Text>

<sup>198</sup> Там само.

<sup>199</sup> Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 року (1999). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_492#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492#Text)

<sup>200</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-6-україна-та-політика-єв/>

<sup>201</sup> Постанова Верховної Ради України (2002). Про рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з Європейським Союзом. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299-IV#Text>

<sup>202</sup> Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої в ЄС держави, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України (2016). Національне агентство державної служби. Режим доступу: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/6756653634445.pdf>

<sup>203</sup> Постанова Верховної Ради України (2002). Про рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з Європейським Союзом. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299-IV#Text>

закріплюватися в нормативно-правових актах, разом з рекомендаціями до її виконання.

Іншою основоположною подією для України було започаткування Європейським Союзом політики сусідства у 2003 році, та її подальшого розвитку у наступних роках, метою якої була підтримка та розвиток стабільності та безпеки із сусідами та у регіоні<sup>204</sup>. Для забезпечення зазначених цілей, ЄС впроваджує низку напрямків співробітництва, а саме щодо підтримки розвитку реформ, економічної та політичної взаємодії, та сталого розвитку, відповідно до європейських норм та засад<sup>205</sup>.

Державами, на які розповсюджується політика сусідства, є 16 держав Сходу та Півдня Європи, а саме Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова та Україна, Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Марокко, окупована палестинська територія, Сирія та Туніс<sup>206</sup>. Зазначені держави на той час потребували неабиякої допомоги у трансформації та переходу до більш прогресивної західної системи. Таким чином, і Союз був зацікавлений у демократизації своїх сусідів, а Україна – у допомозі, яка їй надавалась Союзом<sup>207</sup>.

Однак, така ініціатива була більше спрямована на співробітництво між сторонами, аніж на євроінтеграційну політику. Так, у 2011 році Костянтин Єлісєєв, Глава місії України при Союзі, зауважив про необхідність включення до політики сусідства ЄС компоненту розширення, пояснюючи це тим, що зазначена політика “не здатна надати необхідні політичні сигнали” для України.<sup>208</sup>

З метою більш чіткого на систематичного виконання Угоди про співробітництво від 1994 року та враховуючи нову політику сусідства Союзу, у 2005 році було ухвалено обома сторонами План дій "Україна - Європейський

---

<sup>204</sup> European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (2020). European Commission. Режим доступу: [https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy\\_en](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy_en)

<sup>205</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/multymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-4-зовнішня-політика-єс-т/>

<sup>206</sup> Fontaine P. (2017). Europe in 12 lessons. European Commission. Режим доступу: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-in-12-lessons/en/#chap02-title>

<sup>207</sup> Сидорук, Т. (2010). Європейська політика сусідства і процеси реформування у країнах Східної Європи. Політичний менеджмент, (4), с. 162. Режим доступу: [https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/sydooruk\\_ yevropeiska.pdf](https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/sydooruk_ yevropeiska.pdf)

<sup>208</sup> Палагнюк, Ю. В. (2011). Європейська політика сусідства як інструмент співробітництва ЄС з Україною. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Сер.: Державне управління, (159, Вип. 147), с. 51. Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05/Європейська-політика-сусідства-як-інструмент-співробітництва-ЄС-з-Україною.pdf>

Союз"<sup>209</sup>. Зазначений документ запровадив дорожню карту реформ та співпраці України з ЄС в таких сферах, як політичні, економічні та торговельні відносини, соціальні питання, питання навколишнього середовища та енергетики<sup>210</sup>.

Як зазначає Вступна частина Плану дій 2005, імплементація такого документу зробить неабиякий внесок у розвиток двосторонніх стосунків України з ЄС, а також “сприятиме і підтримуватиме мету України щодо подальшої інтеграції до європейських економічних та соціальних структур<sup>211</sup>.” Однак, ухвалення Плану дій у 2005 році не давало гарантій щодо українського членства в Союзі, а радше сприяло підвищенню кооперації з ЄС та поступовому наближенню України до стандартів ЄС в усіх сферах.

Протягом двох років співпраці України в умовах партнерства та співробітництва з Європейським Союзом, у 2007 році було започатковано переговори між Україною та Союзом щодо Угоди про асоціацію, яка мала на меті ще більш тісне співробітництво між сторонами, замінюючи попередню Угоду від 1994 року<sup>212</sup>. Водночас, вищезазначений План дій "Україна - Європейський Союз"<sup>213</sup> було замінено у 2009 році новим адаптованим “Порядком денним асоціації ЄС – Україна для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію”<sup>214</sup>, в якому, в тому числі, зазначається про перспективу створення ПЗВТ між Україною та ЄС (невід’ємної частини Угоди про асоціацію) – “поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі”<sup>215</sup>.

В той же час відбулося одразу декілька заходів спрямованих на полегшення пересування між українсько-європейським кордоном. Так, у 2008 році набула чинності “Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення

---

<sup>209</sup> План дій "Україна - Європейський Союз" (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_693#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text)

<sup>210</sup> Там само.

<sup>211</sup> План дій "Україна - Європейський Союз" (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_693#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text)

<sup>212</sup> Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2016). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/ugoda-pro-asotsiatsiyu-mij-ukrainoyu-ta-es-5002>

<sup>213</sup> План дій "Україна - Європейський Союз" (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_693#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text)

<sup>214</sup> Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію (2009). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_990#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990#Text)

<sup>215</sup> Там само.

оформлення віз”<sup>216</sup>, а також започаткування діалогу стосовно подальшої лібералізації візового режиму<sup>217</sup>. Враховуючи також діалог України-ЄС з 2007 року щодо Угоди про створення ПЗВТ<sup>218</sup>, можна простежити активне здійснення заходів щодо започаткування безбар’єрних відносин між Україною та Союзом, що, в свою чергу, є основоположним чинником успішної євроінтеграційної політики будь-якої держави, а також її членства у ЄС.

Паралельно з підготовкою України до підписання Угоди про асоціацію, відбувалося ще більше поглиблення регіонального співробітництва Європейського Союзу та України. Так, продовженням політики сусідства стала нова ініціатива ЄС – Східне партнерство<sup>219</sup>.

Започаткована у 2009 році, вона спрямована на збереження, поглиблення та зміцнення політичних та економічних зв’язків держав-членів ЄС з шістьма державами-сусідами, на які розповсюджується регіональна політика союзу<sup>220</sup>, в тому числі на Україну<sup>221</sup>. Завдяки такій ініціативі Україні було забезпечено підтримку ЄС у питаннях реформ, безвізу, ПЗВТ, та активної співпраці у різних галузях<sup>222</sup>. Важливо, що зазначена ініціатива активно функціонує і зараз, усіяко підтримуючи розвиток України на її шляху до демократії та всебічного розвитку.

*Третій етап – підтвердження євроінтеграційного курсу та Угода про асоціацію*

У 2011 році відбувся історичний і завершальний по перемовинам щодо Угоди про асоціацію п’ятнадцятий Саміт Україна - ЄС<sup>223</sup>, відповідно до якого було досягнуто порозуміння щодо тексту Угоди про асоціацію. А вже у 2012 році

---

<sup>216</sup> Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз (2008). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_850#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_850#Text)

<sup>217</sup> Україна-ЄС: Діалог про безвізовий режим... (2008). Deutsche Welle. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/україна-єс-діалог-про-безвізовий-режим/a-3750712>

<sup>218</sup> Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2016). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/ugoda-pro-asotsiatsiyu-mij-ukrainoyu-ta-es-5002>

<sup>219</sup> Eastern Partnership (2022). The European External Action Service. Режим доступу: [https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership\\_en](https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership_en)

<sup>220</sup> Там само.

<sup>221</sup> European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (2020). European Commission. Режим доступу: [https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/eastern-partnership\\_en](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/eastern-partnership_en)

<sup>222</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-4-зовнішня-політика-єс-т/>

<sup>223</sup> Саміти Україна – ЄС (2021). Міністерство закордонних справ України. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/veuropejska-integraciya/samiti-ukrayina-yes>

зазначена Угода була парафрована<sup>224</sup>, іншими словами, текст Угоди був попередньо підписаний і не підлягав змінам<sup>225</sup>.

Після Революції гідності 2013-2014 років, яка розпочалась у відповідь на відмову тодішнього президента України підписати Угоду, відбулася зміна влади України через волю та спротив народу<sup>226</sup>. І вже в березні 2014 року було прийнято Верховною Радою України Постанову № 874-VII «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі»<sup>227</sup>.

Зазначена Постанова чітко наголошує на незворотності євроінтеграційного курсу України та надає ряд нагальних рекомендацій Виконуючому обов'язки Президента України та центральним органам виконавчої влади якомога швидше підписати Угоду про асоціацію з ЄС та вжити всіх необхідних заходів задля її реалізації та координації<sup>228</sup>. Більше того, Постанова підкреслює, що метою європейської інтеграції України є саме "...набуття членства в Європейському Союзі<sup>229</sup>", а також, що Україна має повноцінне право "...подати заявку на набуття членства у Європейському Союзі відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз<sup>230</sup>".

Важливо зазначити, що на протипагу євроінтеграційним положенням, Постанова також надає рекомендації стосовно вжиття заходів щодо Росії та її неправомірних дій<sup>231</sup>. Після подій у 2014 році, а саме незаконної анексії Росією півострову Крим<sup>232</sup>, а також збройної агресії Росії проти України на сході держави<sup>233</sup>, зазначена Постанова вперше офіційно розриває попередньо тісні

---

<sup>224</sup> Історія становлення відносин Україна-ЄС (2021). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>

<sup>225</sup> Макалюк Б. (2022). Сторони можуть парафувати договір між Україною та Росією. Розповідаємо, що таке парафування. Вікна. Режим доступу: <https://vikna.tv/video/ochilnyky-mzs-mozhut-parafuvaty-dogovir-mizh-ukrayinoyu-ta-rosiyeyu-rozpovidayemo-shho-cze-take/>

<sup>226</sup> Карабань С., & Якунов Є. (2021). Революція Гідності. Згадаймо головне. Українформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2122489-revolucia-gidnosti-zgadajmo-golovne.html>

<sup>227</sup> Постанова Верховної Ради України (2014). Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/874-18#Text>

<sup>228</sup> Там само, пункт 2, частини II.

<sup>229</sup> Там само, загальні положення.

<sup>230</sup> Там само, загальні положення.

<sup>231</sup> Там само, пункт 1, частини I.

<sup>232</sup> Різник С. В. (2022). Окупація й анексія Криму. Енциклопедія Сучасної України. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-74519>

<sup>233</sup> Ключові питання та відповіді про російську агресію (2022). Міністерство закордонних справ України. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/klyuchovi-pitannya-ta-vidpovidi-pro-rosijsku-agresiyu>

стосунки України з Росією. Таким чином, цей етап стає визначальним, адже він вперше чітко визначив зовнішньополітичну орієнтацію України на Захід, а не на Схід, на Європу, а не на Росію.

У 2014 році відбулась відома та знакова для усіх українців подія – підписання “Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони”<sup>234</sup>. Зазначену Угоду було підписано у два етапи: у березні 2014 року було підписано політичну частину документу, а у червні того ж року – економічну<sup>235</sup>.

Враховуючи змішаний вид цієї Угоди (норми і положення відносяться до спільної компетенції ЄС і держав-членів ЄС<sup>236</sup>) та необхідність ратифікації документа всіма державами-членами ЄС відповідно до їхніх внутрішніх процедур, Угода застосовувалася тимчасово з листопада 2014 року до вересня 2017 року<sup>237</sup>. Таким чином, зазначена Угода має на меті політичну та економічну інтеграцію України до ЄС, розвиток її систем та функцій відповідно до норм та стандартів ЄС<sup>238</sup>.

Вважається, що за все існування України Угода про асоціацію стала її історично “найбільшим міжнародно-правовим документом”<sup>239</sup>, а для ЄС – “найглибшим міжнародним договором, що він мав будь-коли з країною, яка не є членом ЄС”<sup>240</sup>. З того часу Угода про асоціацію стала основним базовим документом усієї євроінтеграційної політики України, умовною євроінтеграційною Конституцією, на яку спираються уряд, органи державної влади при формуванні або коригуванні державних політик як внутрішніх, так і зовнішніх. Так, така Угода

<sup>234</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)

<sup>235</sup> Історія становлення відносин Україна-ЄС (2021). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>

<sup>236</sup> Анакіна, Т. (2013). Порівняльно-правова характеристика Угоди про асоціацію та Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом. Вісник Національної академії правових наук України, (4), с. 124.

<sup>237</sup> Історія становлення відносин Україна-ЄС (2021). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>

<sup>238</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)

<sup>239</sup> Відносини Європейського союзу та України (2016). Інформаційний центр Європейського Союзу. Львівський національний університет імені Івана Франка. Режим доступу: <http://centres.lnu.edu.ua/eui/eu-union5/>

<sup>240</sup> Там само.

для України є одночасно як євроінтеграційним успіхом, так і величезним викликом, адже потребує значних трансформацій національного законодавства та їхнього приведення у відповідність до норм та стандартів Союзу, шляхом проведення відповідних реформ та ухвалення відповідних нормативно-правових актів<sup>241</sup>.

Імплементация Угоди та виконання її завдань було викладено у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року № 847-р "Про імплементацию Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони"<sup>242</sup>. Відповідно до першого пункту Розпорядження, затверджувався "план заходів з імплементации Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони на 2014-2017 роки"<sup>243</sup>, відповідно до якого розподілялися завдання між відповідальними органами із зазначенням строку виконання.

Після набуття чинності Угоди про асоціацію зазначений план заходів було оновлено 25 жовтня 2017 році Постановою Кабінету Міністрів України №1106<sup>244</sup>, за яким перед Україною було визначено 758 завдань на виконання до кінця 2018 року<sup>245</sup>. Зазначений документ містить 1943 завдань за 24-ма різними сферами<sup>246</sup>, є актуальним і наразі продовжує активно виконуватися Урядом України, реалізація, координація та моніторинг якого закріплені за Урядовим Офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції<sup>247</sup> під керівництвом Віце-прем'єр-

<sup>241</sup> Сіренко, К. Ю. (2018). Євроінтеграційна політика України: позитивні та негативні аспекти. Науковий вісник УжНУ. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 22, №Ч.3. С. 66. Режим доступу: [http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22\\_3\\_2018ua/18.pdf](http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/18.pdf)

<sup>242</sup> Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року №847-р (2014). Про імплементацию Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80#Text>

<sup>243</sup> Там само, План заходів.

<sup>244</sup> Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року №1106 (2017). Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>

<sup>245</sup> Сіренко, К. Ю. (2018). Євроінтеграційна політика України: позитивні та негативні аспекти. Науковий вісник УжНУ. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 22, №Ч.3. С. 67. Режим доступу: [http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22\\_3\\_2018ua/18.pdf](http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/18.pdf)

<sup>246</sup> План заходів з виконання Угоди (2020). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/plan-zakhodiv-z-vykonannia-uhody>

<sup>247</sup> Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2021). Міністерство закордонних справ України. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>

міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України О. В. Стефанішиної<sup>248</sup>.

За результатами виконання або невиконання завдань, викладених в зазначеному Плані заходів, Урядовий Офіс щорічно оприлюднює офіційний звіт за результатами попереднього року на своєму офіційному сайті<sup>249</sup>. Також, для зручності моніторингу досягнень євроінтеграції України було створено спеціальний електронний моніторинг за кожною галуззю під назвою “Пульс Угоди<sup>250</sup>”, який також розміщено на офіційному сайті Офісу.

*Четвертий етап – конституційне затвердження євроінтеграційного курсу України та Covid-19*

У період з 2014 по 2019 роки було здійснено чимало досягнень у сфері євроінтеграційної політики, та проведено чимало заходів, самітів, комітетів та рад. Так, за відповідною аналітикою Урядового Офісу, у 2014 році загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію становив 100%<sup>251</sup>, у 2015 – становив 96%<sup>252</sup>, у 2016 – 91%<sup>253</sup>, у 2017 – 80%<sup>254</sup>, у 2018 – 78%<sup>255</sup>, а у 2019 – 74%<sup>256</sup>. Бачимо, що за загальною тенденцією відбувається накопичення невиконаних та протермінованих завдань, які з тих чи інших причин мають проблемну імплементацію.

У 2019 році Верховною Радою України було видано Закон України №2680-VIII “Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)<sup>257</sup>”, відповідно до якого вносилися

<sup>248</sup> Стефанішина Ольга Віталіївна (2021). Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/profile/olga-stefanishina>

<sup>249</sup> Звіти про виконання Угоди (2023). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/zvity-pro-vykonannia-uhody-pro-asotsiatsiiu>

<sup>250</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2023). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/>

<sup>251</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2014). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2014>

<sup>252</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2015). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2015>

<sup>253</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2016). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2016>

<sup>254</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2017). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2017>

<sup>255</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2018). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2018>

<sup>256</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2019). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2019>

<sup>257</sup> Закон України (2019). Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

зміни до Конституції України, а саме до абзацу п'ятого преамбули, пункту 5 частини першої статті 85, статті 102, та статті 116<sup>258</sup> з метою відображення прагнень України до європейської та євроатлантичної інтеграції.

Таким чином, зазначений Закон конституційно закріпив стратегічний курс держави на повноправне членство в ЄС та НАТО. Враховуючи, що Конституція є документом, що має найвищу юридичну силу в Україні<sup>259</sup>, такі зміни продемонстрували всю серйозність намірів та відданості України щодо наближення до цінностей та стандартів заходу, підтверджуючи їхню “незворотність”<sup>260</sup>.

З 2020 до 2022 року відбулося значне уповільнення реформ в Україні, в тому числі євроінтеграційних, а також затримка у виконанні Угоди про асоціацію через пандемію Covid-19<sup>261</sup>. Так, бачимо за відповідною аналітикою Урядового Офісу, що у 2020-2021 роках загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію становив 60%<sup>262</sup>, що на 14% менше за попередній рік.

Однак, незважаючи на те, що пандемія постала значним викликом для євроінтеграційної політики, Україна залишилася відданою своєму проєвропейському курсу та євроінтеграційним цілям. Так, у 2021 році Президентом України видано Указ №448/2021 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року ‘Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України’<sup>263</sup>”.

Як наголошував Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба, “Вперше за тридцять років незалежності за президентства Володимира Зеленського Україна

---

<sup>258</sup> Закон України (2019). Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

<sup>259</sup> Конституція України (2022). Президент України. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i>

<sup>260</sup> Закон України (2019). Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

<sup>261</sup> Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи (2022). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова №1-2. С.18. Режим доступу: [https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188\\_2022\\_ukr\\_full.pdf](https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf)

<sup>262</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2021). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/a/year/2021>

<sup>263</sup> Указ Президента України №448/2021 (2021). Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України". Президент України. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>

отримала системний стратегічний документ щодо зовнішньої політики<sup>264</sup>." В зазначеному документі затверджується Стратегія зовнішньополітичної діяльності України, яка, в свою чергу, другим пунктом частини I вказує на членство в ЄС, як на основу стратегічного курсу України<sup>265</sup>. Таким чином, можна простежити активний розвиток євроінтеграційної політики України та її закріплення у основоположних законодавчих документах Уряду, як одного з найпріоритетніших напрямків політики.

*П'ятий етап – статус кандидата на членство в ЄС в умовах повномасштабної війни*

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала неспровоковану повномасштабну війну проти України<sup>266</sup>, в наслідок чого на території останньої було терміново введено військовий стан<sup>267</sup>. Повномасштабна війна Росії проти України значно ускладнила євроінтеграційну політику держави, гальмуючи або навіть повністю зупиняючи процес розвитку кожної галузі.

Так, військові дії на території України сповільнили реформаційну політику держави, яка є необхідною за європейськими нормами та стандартами, що, в свою чергу, ускладнює або навіть унеможлиблює виконання деяких положень Угоди про асоціацію<sup>268</sup>. Повертаючись до аналітичного звіту Урядового офісу, у 2022 році з початком війни загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію становив – 42%<sup>269</sup>, що ще на 18% менше від попереднього року.

До того ж, Уряд України зосереджує велику частину політичного, економічного потенціалу та дипломатичного діалогу на супротиві російській

---

<sup>264</sup> Указ Президента України "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України" (2021). Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка при МЗС. Режим доступу: <https://da.mfa.gov.ua/ukaz-prezydenta-ukrayiny-pro-strategiyu-zovnishnopolitychnoyi-diyalnosti-ukrayiny/>

<sup>265</sup> Указ Президента України №448/2021 (2021). Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України". Президент України. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>

<sup>266</sup> Корж А. (2023). Найдовший день: події 24 лютого 2022 року. Слово і діло. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2023/02/24/stattja/bezpeka/najdovshyj-den-podiyi-24-lyutoho-2022-roku>

<sup>267</sup> Указ Президента України № 64/2022 (2022). Про введення воєнного стану в Україні. Президент України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

<sup>268</sup> Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи (2022). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова №1-2. С. 23. Режим доступу: [https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188\\_2022\\_ukr\\_full.pdf](https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf)

<sup>269</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2022). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2022>

загарбницькій війні<sup>270</sup>. Урядом було підтримано зміни до бюджету 2023 року, які передбачають, що на потреби оборони та безпеки, а також військовослужбовців піде 96,5%<sup>271</sup>. Зазначені кошти у стані спокою можна було би направити на інші потреби України, її розбудову та модернізацію відповідно до стандартам ЄС.

Однак, з політичної точки зору повномасштабна війна активізувала ще тісніший двосторонній діалог з ЄС та зміцнила підтримку народу щодо євроінтеграційного курсу навіть в умовах війни<sup>272</sup>. Так, 28 лютого 2022 року Україна подала заяву на членство України в Європейському Союзі, таким чином, розпочавши процес вступу та перемовин<sup>273</sup>.

Україну на її шляху до ЄС беззаперечно підтримало чимало держав-членів Союзу. Такими стали Балтійські країни, Польща, Словаччина, Словенія, Італія, Болгарія та Хорватія<sup>274</sup>. При чому, Польща разом зі Словенією виступили за те, щоб надати Україні перспективи членства, пояснюючи це тим, що “ Якщо ЄС не буде розширюватися - то буде розширюватися хтось інший<sup>275</sup>.” Тоді як Словаччина запропонувала створити для України абсолютно новий унікальний євроінтеграційний підхід з урахуванням сучасних умов держави<sup>276</sup>.

Решту держав Союзу на той час назвати прихильниками швидкого прийняття України було важче, а Німеччину та Угорщину взагалі проблематично<sup>277</sup>. Однак, це не перешкоджало все ж таки отримати підтримку всіх держав-членів ЄС та 23 червня 2022 року набути статусу кандидата на членство в ЄС<sup>278</sup>.

---

<sup>270</sup> Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи (2022). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова №1-2. С. 25. Режим доступу: [https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188\\_2022\\_ukr\\_full.pdf](https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf)

<sup>271</sup> Рекордні витрати на армію у 2023 році. Що збирається робити уряд? (2023). Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/03/20/698184/>

<sup>272</sup> Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи (2022). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова №1-2. С. 26. Режим доступу: [https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188\\_2022\\_ukr\\_full.pdf](https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf)

<sup>273</sup> Україна офіційно спрямувала у Брюссель заявку на членство в ЄС (2022). Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/28/682990/>

<sup>274</sup> Сидоренко С. (2022). Від Литви до Угорщини: хто в ЄС підтримує, а хто блокує швидкий рух України до членства. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/25/7136607/>

<sup>275</sup> Словенія виступила за надання Україні перспективи членства у ЄС (2022). Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/27/7134796/>

<sup>276</sup> Словаччина пропонує створити спеціальну процедуру для приєднання України до ЄС (2022). Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/27/7134863/>

<sup>277</sup> Сидоренко С. (2022). Від Литви до Угорщини: хто в ЄС підтримує, а хто блокує швидкий рух України до членства. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/25/7136607/>

<sup>278</sup> Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС (2022). Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Режим доступу: <https://land.gov.ua/ukraina-otrymala-status-kandydata-na-chlenstvo-v-ies/>

Наразі Україна продовжує чинити спротив Російській агресії, отримує активну допомогу від ЄС та його держав-членів та продовжує виконувати обов'язки відповідно до звіту Єврокомісії та його висновків<sup>279</sup>. Як зазначає Ольга Стефанішина, "Попри повномасштабну війну, ми продовжили активний процес адаптації українського законодавства до права ЄС"<sup>280</sup>.

Вже станом на березень 2023 року, за Україною числяться 72% виконаних зобов'язань, які вона отримала відповідно до Угоди про асоціацію<sup>281</sup>. Разом з тим, Україна відчуває готовність Союзу надавати свою допомогу та підтримку щодо виконання рекомендацій Єврокомісії для пришвидшення наступного етапу та членства України в ЄС загалом<sup>282</sup>.

Отже, проаналізувавши етапи становлення та розвитку євроінтеграційної політики України, починаючи з її незалежності у 1991 році і враховуючи нинішні бойові дії, можемо дійти висновку, що європейський курс нашої держави закладався в її зовнішню політику першочергово як економічно-політична кооперація із великим і успішним сусідом. Отримуючи зростаючі вигоди від взаємодії із ЄС, а також враховуючи досвід держав-сусідів України, наприклад, Польщі, Україна поступово схилялася до визначення своєї євроінтеграційної політики як такої, яка б в подальшому привела державу до членства в Союзі.

Більше того, аналізуючи державні офіційні законодавчі документи, можемо простежити, що чим далі Україна віддалялася від Росії – тим міцнішим та безповоротнішим ставав курс на членство в ЄС. Події в 2014 році підтвердили зазначене спостереження, а початок війни у 2022 році цілковито запевнив народ України та її Уряд у існуванні єдиної майбутньої України – України європейської.

---

<sup>279</sup> Москаленко Ю. (2023). Єврокомісія оприлюднила звіт щодо відповідності законів України законодавству ЄС. Дзеркало тижня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/jevromomisija-opriljudnila-zvit-shchodo-vidpovidnosti-zakoniv-ukrajini-zakonodavstvu-jes.html>

<sup>280</sup> Україна виконала 72% зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3687090-ukraina-vikonala-72-zobovazan-za-ugodou-pro-asociaciju-z-es.html>

<sup>281</sup> Собенко Н. (2023). Україна виконала 72% всіх зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію. Суспільне Новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/424650-es-zvit/>

<sup>282</sup> Стефанішина про зустріч у Брюсселі: Йшлося про початок переговорів щодо членства України в ЄС (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3685565-stefanisina-pro-zustric-u-brusseli-jslosa-pro-pocatok-peregovoriv-sodo-clenstva-ukraini-v-es.html>

### 2.3. Особливості взаємодії ЄС та України у транспортній галузі

Транспортна галузь є однією з найдавніших та найважливіших галузей будь-якої держави, яку іноді навіть називають “кровоносною системою” держави<sup>283</sup>. Транспортна галузь України є відповідальною за розвиток економіки держави та політично-дипломатичних взаємодій зі світом, забезпечує пасажирські та вантажні перевезення, а також з’єднує східні області із західними, а північні із південними, забезпечуючи безперервний потік процесів та можливостей<sup>284</sup>. В зазначеній роботі транспортна галузь окреслюється авіаційним транспортом, автомобільним та прикордонною інфраструктурою, залізничним транспортом, морським, внутрішнім водним транспортом та портами.

Відповідальним органом за формування та реалізацію політики у галузі транспорту є Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України (далі – Мінінфраструктури), що підпорядковується та координується Кабінетом Міністрів України<sup>285</sup>. Під час ведення своєї діяльності Мінінфраструктури керується Конституцією України, як основним державним документом, відповідними законами України, Указами Президента України, а також Постановами Верховної Ради та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України та особистим Положенням<sup>286</sup>. Мінінфраструктури також разом з Урядовим Офісом відповідає за євроінтеграційну політику щодо транспортної галузі, забезпечуючи її подальшу інтеграцію в ЄС та тісну взаємодію з Європою<sup>287</sup>.

Транспортна система України (УРСР) взаємодіяла з Європейською ще у складі СРСР, під час зросту торгівельних зв’язків Європа-Азія<sup>288</sup>, однак не мала

---

<sup>283</sup> Москвичова Є. Д. (2023). Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Національна освітня платформа. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/transport-iohoro-l-u-natsionalnii-ekonomitsi-ta-formuvanni-svitovoho-hospodarstva-vydy-transportu-ikhni-perevahy-i-nedoliky-prezentatsiia-do-uroku-heo-684527.html>

<sup>284</sup> Транспортна система України: загальна характеристика та особливості розвитку (2011). Освіта UA. Режим доступу: [https://osvita.ua/vnz/reports/econom\\_theory/22230/](https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22230/)

<sup>285</sup> Сфери відповідальності та основні функції (2022). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/hto-mi-e.html>

<sup>286</sup> Постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2022 року №1400 (2022). Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1400-2022-п#Text>

<sup>287</sup> Постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 року №759 (2017). Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-п#Text>

<sup>288</sup> Транспортные связи Европа-Азия (2006). European conference of Ministers of transport. OECD. Режим доступу: <https://www.itf-oecd.org/sites/default/files/docs/06europe-asiaru.pdf>

самостійності. З початком відносин вже незалежної України та ЄС від грудня 1991 року, коли після результатів Всеукраїнського референдуму головуєчий Нідерландський Міністр МЗС від імені ЄС разом з іншими європейськими державами визнав незалежність нашої держави<sup>289</sup>, українська транспортна система так само набула незалежності.

Так, у 1994 році Верховна Рада України ухвалила Закон України № 232/94-ВР “Про транспорт”, який є чинним і “визначає правові, економічні, організаційні та соціальні основи діяльності транспорту<sup>290</sup>” України. І хоча зазначений закон не визначає прямого спрямування транспортної галузі до євроінтеграції та європейського співробітництва, він зазначає у статті 42 Розділу III, що відповідальний за транспортну галузь орган України “формує та реалізує державну політику з питань транспорту та забезпечує міжнародне співробітництво<sup>291</sup>”.

Водночас, 1994 рік став роком підписання “Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами”<sup>292</sup>, яка набула чинності тільки через 4 роки у 1998. Особливістю вказаної Угоди стало те, що вона заклала основу для двосторонньої співпраці в багатьох сферах, включаючи транспорт. У статті 64 Розділу VII “Економічне співробітництво” Угода зазначає про співробітництво України та ЄС в галузі транспорту<sup>293</sup>, закріплюючи таке співробітництво документально.

Більше того, стаття 64 визначає метою такого співробітництва “реконструкцію і модернізацію транспортних систем і мереж доріг в Україні, а також поглиблення і забезпечення, в разі потреби, сумісності транспортних систем в контексті створення більш глобальної транспортної системи<sup>294</sup>”. Таким чином, хоча ця Угода не зосереджувалась конкретно на транспортному секторі та його інтеграції до

---

<sup>289</sup> Історія становлення відносин Україна-ЄС (2015). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>

<sup>290</sup> Закон України (1994). Про транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр#Text>

<sup>291</sup> Там само.

<sup>292</sup> Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998\\_012#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text)

<sup>293</sup> Там само, стаття 64 Розділу VII.

<sup>294</sup> Там само, стаття 64 Розділу VII.

Союзу, вона створила основу для діалогу та співпраці, а також вказала про можливе створення глобальної (тобто спільної) транспортної системи України та Союзу<sup>295</sup>.

Загалом, Угода стала основоположною в питанні взаємодії з ЄС, заклавши правову основу для тіснішої співпраці сторін також у питаннях розвитку торгівлі, транспорту, фінансових, соціальних, економічних, науково-технічних, інвестиційних та культурних відносин. А також у питаннях допомоги Україні в розвитку демократії та ринкової економіки<sup>296</sup>.”

1998 року Указом Президента України № 615/98 було затверджено Стратегію України до Європейського Союзу<sup>297</sup>, в якій головний зовнішньополітичний пріоритет України зазначався як, по суті, потенційне членство держави в структурах Союзу<sup>298</sup>. Разом з тим, у Стратегії, а саме у пункті 8 “Галузева співпраця” Розділу I “Основні напрями інтеграційного процесу”, передбачено співпрацю між Україною та ЄС у конкретних галузях, в тому числі, концентруючись на транс’європейських транспортних мережах обох сторін<sup>299</sup>. Враховуючи, що транспортна галузь зазначена першою у питанні галузевої співпраці у пункті 8, можемо зробити висновок щодо виняткової важливості зазначеної галузі та її розбудови та розвитку в межах євроінтеграційної політики.

Також, важливо, що в зазначеній Стратегії було вперше згадано про необхідність приведення національного законодавства у відповідність до законодавства Союзу, що є наразі однією з основних вимог євроінтеграційного процесу, в тому числі в галузі транспорту<sup>300</sup>. Так, пункт 1 Розділу I “Основні напрями інтеграційного процесу” вказує на те, що адаптація національного законодавства відбуватиметься в тому числі у галузі транспорту<sup>301</sup> і є важливою складовою євроінтеграційної політики.

---

<sup>295</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/modul-1-rozdel-6-ukraina-ta-politika-ev/>

<sup>296</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/modul-1-rozdel-6-ukraina-ta-politika-ev/>

<sup>297</sup> Указ Президента України (1998). Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>

<sup>298</sup> Там само.

<sup>299</sup> Там само.

<sup>300</sup> Там само, пункт 1 Розділу I.

<sup>301</sup> Там само, пункт 8 Розділу I.

В свою чергу, Європейський Союз також наголошує на важливості розвитку та реформування транспортної галузі у “Спільній стратегії Європейського Союзу щодо України” 1999 року<sup>302</sup>. З цією метою ЄС наголошує у частині III(iii) “Регіональне та транскордонне співробітництво з сусідніми країнами” на першочерговій підтримці прикордонних проектів розвитку, а саме модернізацію пунктів пропуску України з її сусідами-державами ЄС, а також таких регіональних ініціатив, як TRASECA (транспортний коридор Європа-Кавказ-Центральна Азія)<sup>303</sup>, до якої Україна долучилась у 1996 році для підвищення розвитку торгівлі та економіки в регіонах<sup>304</sup>. Українськими маршрутами, через які проходила зазначена ініціатива, стали: Одеса – Вінниця – Львів – прикордонний пункт пропуску Ягодин-Дорогуйськ (автомобільний) та Одеса – Вінниця – Рівне – прикордонний пункт пропуску Ягодин-Дорогуйськ (залізничний), а також частково була задіяна українська частина річки Дніпро<sup>305</sup>.

Додатково, ЄС також наголошував на збільшенні власних зусиль для покращення та посилення сумісності європейських та українських транспортних систем, а також їх з’єднання<sup>306</sup>. Іншими словами, Європейський Союз показав велику зацікавленість у подальшій транспортній кооперації з Україною, підкреслюючи особливу зацікавленість у підтримці прикордонних та регіональних проектів та підтримці реформування транспортної галузі України для її більшої відповідності європейським стандартам та кращої сумісності.

У Постанові Верховної Ради України від 2002 року “Про рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з Європейським Союзом<sup>307</sup>” також зазначається про важливість поглиблення співробітництва з ЄС, надаючи рекомендації щодо впровадження належних заходів

---

<sup>302</sup> Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 року (1999). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_492#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492#Text)

<sup>303</sup> Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 року (1999). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_492#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492#Text)

<sup>304</sup> Довгань В. (2018). Як розвивати транспортний коридор Європа-Кавказ-Азія. New Voice Бізнес. Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/jak-rozvivati-transportnij-koridor-jevropa-kavkaz-azija-2498231.html>

<sup>305</sup> Там само.

<sup>306</sup> Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 року (1999). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_492#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492#Text)

<sup>307</sup> Постанова Верховної Ради України (2002). Про рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з Європейським Союзом. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299-IV#Text>

здля досягнення цієї мети<sup>308</sup>. Однак, на відміну від попередніх документів та концентрації в них на прикордонних ініціативах та розвитку автомобільного, залізничного транспорту, зазначена Постанова надає рекомендації щодо ведення діалогу з європейською стороною стосовно використання української авіації Європою під час здійснення “далеких авіаційно-транспортних перевезень<sup>309</sup>”. Таким чином, бачимо, що євроінтеграційна політика України у сфері транспорту розбудовується з урахуванням усіх видів транспорту та закріплюється в нормативно-правових актах, разом з рекомендаціями до її виконання.

Започаткування Європейським Союзом політики сусідства у 2003 році та її подальший розвиток у наступних роках спричинив зростання ще більшої кооперації сторін між собою у сфері транспорту, метою якої була підтримка та розвиток стабільності, процвітання та безпеки<sup>310</sup>. В рамках цієї політики ЄС впроваджував низку напрямків співробітництва та інвестицій завдяки Інвестиційному фонду сусідства<sup>311</sup>, щодо підтримки різних інфраструктурних проєктів, економічної та політичної взаємодії, та сталого розвитку, відповідно до європейських норм та засад<sup>312</sup>.

Однак, ще більше поглиблення регіонального співробітництва Європейського Союзу та України відбулося за нової ініціативи ЄС – Східне партнерство 2009 року<sup>313</sup>. Спрямована виключно на держави східної Європи, в тому числі Україну, ініціатива забезпечила збереження, поглиблення та зміцнення політичних та економічних зв'язків так само враховуючи розвиток таких пріоритетних галузей,

---

<sup>308</sup> Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої в ЄС держави, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України (2016). Національне агентство державної служби. Режим доступу: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/6756653634445.pdf>

<sup>309</sup> Постанова Верховної Ради України (2002). Про рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з Європейським Союзом. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299-IV#Text>

<sup>310</sup> European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (2020). European Commission. Режим доступу: [https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy\\_en](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy_en)

<sup>311</sup> Міжнародна технічна допомога ЄС у сфері транспорту (2019). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga-es-u-sferi-transportu.html>

<sup>312</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Розділ 4. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-4-зовнішня-політика-єс-т/>

<sup>313</sup> Eastern Partnership (2022). The European External Action Service. Режим доступу: [https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership\\_en](https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership_en)

як транспорт та інфраструктура шляхом надання допомоги, інвестицій та підтримки<sup>314</sup>.

Завдяки такій ініціативі Україні було забезпечено підтримку ЄС у питаннях реформ, безвізу, ПЗВТ, та активної співпраці у галузі транспорту<sup>315</sup>. В рамках зазначеної ініціативи кожні два роки активно проводяться Саміти, в яких приймають участь як держави-члени ЄС, так і партнери ініціативи, як Україна<sup>316</sup>. А також проводяться засідання Міністрів МЗС держав-членів ЄС та партнерів, тематичні платформи та панелі робочих груп<sup>317</sup>. Важливо, що зазначена ініціатива активно функціонує і зараз, усіляко підтримуючи розвиток України у сфері транспорту на її шляху до демократії та всебічного розвитку.

Задля більш чіткого та систематичного виконання Угоди про співробітництво від 1994 року та враховуючи нову політику сусідства Союзу, у 2005 році Україною та ЄС було ухвалено План дій "Україна - Європейський Союз"<sup>318</sup>. Такий План дій запровадив дорожню карту реформ та співпраці України з ЄС, охоплюючи широкий спектр заходів в різних сферах співпраці, включаючи транспортну галузь<sup>319</sup>.

У рамках зазначеного плану дій для України було визначено пріоритетні напрямки та сфери розвитку транспортної галузі. Так, було передбачено започаткування впровадження національної транспортної стратегії, всебічне сприяння модернізації логістичних процесів та покращення їхньої ефективності, розгляд питання фінансування інфраструктурних проектів, гармонізацію норм та правил транспортної системи України, поглиблення розвитку транспортної інфраструктури та забезпечення реформування усіх видів транспорту, а також забезпечення безпеки на транспорті та безпеки дорожнього руху<sup>320</sup>.

---

<sup>314</sup> The European Union and Ukraine (2022). The European External Action Service. Режим доступу: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Factsheet%20-%20EU%20and%20Ukraine.pdf>

<sup>315</sup> Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Розділ 4. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-4-зовнішня-політика-єс-т/>

<sup>316</sup> Східне партнерство (2019). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/shidne-partnerstvo.html?PrintVersion>

<sup>317</sup> Там само.

<sup>318</sup> План дій "Україна - Європейський Союз" (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_693#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text)

<sup>319</sup> Там само.

<sup>320</sup> Там само, пункт 1, Розділу 2.5. Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство та навколишнє середовище.

Окремо в положеннях плану дій наголошувалось на необхідності гармонізації чинного національного законодавства з європейським, включаючи питання транспортної галузі, а саме питання сертифікації та ліцензії, стандартів безпеки та дорожнього руху<sup>321</sup>. Задля забезпечення виконання такого плану дій, в положеннях вбачалося проведення заходів щодо обміну досвідом у сфері транспорту, включаючи технологічну співпрацю, а також інвестиційну та політичну підтримку проектів розвитку<sup>322</sup>.

Разом з тим, план дій чітко окреслив і визначив завдання по кожному з видів транспорту для їхньої більш ефективної взаємодії з ЄС. Так, за автомобільним транспортом закріплювалося опрацювання питання щодо міжнародних стандартів прав водіїв та їхнє виконання, а також забезпечення вищої безпеки на дорогах<sup>323</sup>. За залізничним транспортом закріплювалося питання збільшення ефективності перевезень вантажів та питання більш ефективного та швидкого перетину кордону, а також підтримка та продовження співробітництва України в рамках Організації співдружності залізниць (OSJD) та Організації з міжнародних перевезень (OTIF)<sup>324</sup>.

З 1999 року Україна стала повноправним членом найбільшого європейського форуму Європейської конференції цивільної авіації (ECAC), яка займає важливу позицію при формуванні та корегуванні регіональної авіаційної політики<sup>325</sup>, а з 2004 року – членом Європейської організації з безпеки аеронавігації (Євроконтроль)<sup>326</sup>. В той час, як до авіаційного транспорту надавалися завдання щодо отримання членства у Європейських спільних авіаційних владах (JAA) та щодо підтримки безпеки на авіаційному транспорті, а також здійснення заходів щодо безпеки на транспорті в рамках цілей щодо членства у Європейському

---

<sup>321</sup> Там само, пункт 2, Розділ 2.5. Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство та навколишнє середовище.

<sup>322</sup> План дій "Україна - Європейський Союз" (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_693#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text) Там само, пункт 4, Розділ 2.5. Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство та навколишнє середовище.

<sup>323</sup> Там само, пункт 4, Розділ 2.5. Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство та навколишнє середовище.

<sup>324</sup> Там само, пункт 3, Розділ 2.5. Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство та навколишнє середовище.

<sup>325</sup> Євроінтеграція (2016). Державне підприємство обслуговування повітряного руху України. Режим доступу: <https://uksatse.ua/index.php?act=Part&CODE=243>

<sup>326</sup> Там само.

агентстві з повітряної безпеки (EASA)<sup>327</sup>, за морським та внутрішнім водним транспортом залишалася співпраця з питання реструктуризації та реформації портів, а також гармонізації політики України та ЄС в сфері мореплавства, забезпечення виконання конвенції Міжнародної морської організації (ІМО) та розвитку Дунаю<sup>328</sup>. Таким чином, зазначений план дій 2005 року сприяв зміцненню співпраці з ЄС та розвитку транспортної галузі в Україні, визначаючи здійснення ключових необхідних заходів для досягнення цієї мети.

Так, до 2014 року взаємодія України з ЄС у транспортній галузі відбувалася на основі вищезазначеної Угоди про співробітництво, двосторонніх домовленостей та угод з державами-членами, а також виходячи з Закон України Про транспорт від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР<sup>329</sup>, Закону України про залізничний транспорт від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР<sup>330</sup>, Закону України про автомобільний транспорт від 5 квітня 2001 року № 2344-ІІІ<sup>331</sup>, Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 року № 3393-ВІ<sup>332</sup>, Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР<sup>333</sup>, а також ряд міжнародних конвенцій та угод, які регулюють загальну транспортну діяльність. До того ж, участь України в євроінтеграційних транспортних процесах потребувала постійної взаємодії та співробітництва, а саме долучення до європейських (міжнародних) транспортних коридорів, європейських транспортних мереж, а також певної реформації національного чинного законодавства відповідно до норм ЄС, які були бажаними та важливими при ефективній взаємодії<sup>334</sup>.

Для розвитку євроінтеграційної політики України у сфері транспорту 2014 рік став найбільш знаковим через підписання “Угоди про асоціацію між Україною, з

---

<sup>327</sup> План дій "Україна - Європейський Союз" (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_693#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text)

<sup>328</sup> Там само, пункт 5, Розділ 2.5. Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство та навколишнє середовище.

<sup>329</sup> Закон України (1994). Про транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр#Text>

<sup>330</sup> Закон України (1996). Про залізничний транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-вр#Text>

<sup>331</sup> Закон України (2001). Про автомобільний транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text>

<sup>332</sup> Повітряний кодекс України (2011). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>

<sup>333</sup> Кодекс торговельного мореплавства України (1995). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр#Text>

<sup>334</sup> Транспортные связи Европа-Азия (2006). European conference of Ministers of transport. OECD. Режим доступу: <https://www.itf-oecd.org/sites/default/files/docs/06europe-asiaru.pdf>

однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони<sup>335</sup>”. Адже, цей документ давав змогу відійти від партнерства до більш чітких закріплених кроків інтеграції та асоціації<sup>336</sup>.

Угоду про асоціацію було підписано у два етапи: у березні 2014 року було підписано політичну частину документу, а у червні того ж року – економічну<sup>337</sup>. Структурно Угода поділялася на Преамбулу та 7 розділів і була направлена як на поступову євроінтеграцію України, так і на її розвиток<sup>338</sup>. Вважається, що за все існування України Угода про асоціацію стала її історично “найбільшим міжнародно-правовим документом<sup>339</sup>”, а для ЄС – “найглибшим міжнародним договором, що він мав будь-коли з країною, яка не є членом ЄС<sup>340</sup>.”

РОЗДІЛ V «Економічне та секторальне співробітництво» був підписаний другим етапом і окреслював по більшій мірі галузеві питання співробітництва та інтеграції, а галузь транспорту окремо зазначалася у Главі 7 цього розділу<sup>341</sup>. Відповідно до зазначеної Глави, сторони докладають зусилля задля всебічного розширення та зміцнення транспортного співробітництва, забезпечують сумісність транспортних систем та їхнє ефективне і безпечне використання, а також посилення та поглиблення співробітництва у цій галузі<sup>342</sup>.

Загалом, Угода зазначає необхідність полегшення доступу до ринку перевізникам обох сторін, створюючи більш відкрите та конкурентоспроможне середовище, необхідність модернізації транспортної інфраструктури шляхом співпраці сторін щодо підвищення ефективності та покращення зв'язку

---

<sup>335</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)

<sup>336</sup> Корнієнко В. О. (2017). Україна в Європі і світі: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ. С. 31. Режим доступу: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/04.html>

<sup>337</sup> Історія становлення відносин Україна-ЄС (2015). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>

<sup>338</sup> Кузьо, М., Черніков, Д., Павлюк, С., & Хорольський, Р. (2015). Угода про асоціацію між Україною та ЄС: зміст та імплементація. Лабораторія законодавчих ініціатив. С. 8. Режим доступу: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/7.pdf>

<sup>339</sup> Відносини Європейського союзу та України (2016). Інформаційний центр Європейського Союзу. Львівський національний університет імені Івана Франка. Режим доступу: <http://centres.lnu.edu.ua/eui/eu-union5/>

<sup>340</sup> Там само.

<sup>341</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#n698](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n698)

<sup>342</sup> Там само, Частина 2.

транспортних мереж, в тому числі регіонального співробітництва, а також необхідність посилення транспортної безпеки<sup>343</sup>. Разом з тим, Угода про асоціацію є першою Угодою, яка має настільки детальне визначення питання гармонізації українського законодавства за усіма видами транспорту із чіткими термінами, надаючи відповідні переліки необхідних для імплементації директив та регламентів ЄС (acquis ЄС) у Додатку XXXII<sup>344</sup> та Додатку XXXIII<sup>345</sup>, наближення яких датується датою підписання Угоди<sup>346</sup>.

Разом з тим, Угода про Асоціацію передбачає, що “Сторони поступово створюють зону вільної торгівлі протягом перехідного періоду, що не перевищує 10 років починаючи з дати набрання чинності цією Угодою<sup>347</sup>”, таким чином забезпечуючи наближення торгівельних зон шляхом скасування кількісних обмежень та мит, а також гармонізації технічних стандартів та норм українських фітосанітарних процесів до європейських<sup>348</sup>. Така лібералізація перевезень та скасування мит в перспективі здійснює неабиякий вплив та необхідність ще більшого залучення транспорту та транспортних сполучень ЄС-Україна, їх покращення, розбудову та модернізацію.

Імплементація транспортної частини Угоди та виконання її завдань було викладено у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року № 847-р "Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони"<sup>349</sup>. Відповідно до першого пункту Розпорядження, затверджувався “план заходів з імплементації Угоди про асоціацію

---

<sup>343</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Стаття 367, Глави 7. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#n698](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n698)

<sup>344</sup> Додаток XXXII до Глави 7 «Транспорт» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Урядовий портал. Режим доступу: [https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/32\\_Annex.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/32_Annex.pdf)

<sup>345</sup> Там само.

<sup>346</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#n698](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n698)

<sup>347</sup> Там само, Стаття 133.

<sup>348</sup> Анакіна, Т. (2013). Порівняльно-правова характеристика Угоди про асоціацію та Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом. Вісник Національної академії правових наук України, (4), с. 126.

<sup>349</sup> Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року №847-р (2014). Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80#Text>

між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони на 2014-2017 роки<sup>350</sup>», відповідно до якого розподілялися завдання між відповідальними органами із зазначенням строку виконання.

Так, на Мінінфраструктури було покладено відповідальність за наближення українського законодавства до європейського щодо питань міжнародного морського транспорту<sup>351</sup>, відповідно до Додатку XVII Угоди про асоціацію<sup>352</sup>. Однак, після набуття чинності Угоди про асоціацію зазначений план заходів було доповнено імплементацією вже Розділу V «Економічне та секторальне співробітництво» від 21 червня 2017 році розпорядженням Кабінету Міністрів України №503-Р<sup>353</sup>. Цей план заходів включав такі завдання, як "Адаптація законодавства у сфері транспорту<sup>354</sup>" та "Реструктуризація та оновлення транспортного сектору України і поступова гармонізація діючих стандартів та політики з існуючими в ЄС<sup>355</sup>".

Як вже зазначалось реалізація зазначених завдань покладалась на Мінінфраструктури<sup>356</sup>, в той час як координаційні та моніторингові функції були закріплені за Урядовим Офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції<sup>357</sup> під керівництвом Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України О. В. Стефанішиної<sup>358</sup>. Так, для моніторингу

---

<sup>350</sup> Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року №847-р (2014). Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80#Text>

<sup>351</sup> Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року №847-р (2014). Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80#Text>

<sup>352</sup> Додаток XVII «Нормативно-правове наближення» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Урядовий портал. Режим доступу: [https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/17\\_Annexes.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/17_Annexes.pdf)

<sup>353</sup> Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року №847-р (2014). Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-p#Text>

<sup>354</sup> Там само, План Заходів з імплементації розділу V "Економічне та галузеве співробітництво" Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2017-2019 роки.

<sup>355</sup> Там само, План Заходів з імплементації розділу V "Економічне та галузеве співробітництво" Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2017-2019 роки.

<sup>356</sup> Щодо стану імплементації Угоди про асоціацію (2019). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/shchodo-stanu-implementacii-ugodi-pro-asociaciyu.html>

<sup>357</sup> Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2021). Міністерство закордонних справ України. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>

<sup>358</sup> Стефанішина Ольга Віталіївна (2021). Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/profile/olga-stefanishina>

результатів виконання або невиконання завдань в тому числі транспортної галузі, викладених в Угоді про асоціацію, Урядовий Офіс щорічно оприлюднює офіційний звіт за результатами попереднього року на своєму офіційному сайті<sup>359</sup>.

Для більш чіткого та систематичного моніторингу результатів євроінтеграційної політики України було створено спеціальний електронний моніторинг за кожною галуззю, враховуючи транспортну, під назвою “Пульс Угоди<sup>360</sup>”. В зазначеному моніторингу вказаний відсотковий прогрес виконання завдань транспортної галузі, а також прострочені або невиконані завдання. Так, за відповідною аналітикою Урядового Офісу, у 2015 році загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію за напрямком “Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур’єрські послуги” становив 68%<sup>361</sup>, у 2016 – становив 88%<sup>362</sup>, у 2017 – 54%<sup>363</sup>, у 2018 – 50%<sup>364</sup>, у 2019 – 62%<sup>365</sup>, у 2020 – 83%<sup>366</sup>, а у 2021 – 60%<sup>367</sup>.

Пояснення такому нестабільному результату інтеграційного процесу транспортної сфери надавала у 2017 році Іванна Климпуш-Цинцадзе, тодішній Віце-прем’єр-міністр з питань європейської інтеграції: “Через протистояння груп інтересів, зокрема, у парламенті, було відкликано євроінтеграційні законопроекти, які мали гарантувати безпеку на дорозі, безпеку під час автомобільних пасажирських перевезень. Відповідно наші громадяни продовжують їздити на зовсім небезпечних маршрутках<sup>368</sup>”.

<sup>359</sup> Звіти про виконання Угоди (2023). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/zvity-pro-vykonannia-uhody-pro-asotsiatsiiu>

<sup>360</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2023). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/>

<sup>361</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур’єрські послуги (2015). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>

<sup>362</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур’єрські послуги (2016). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>

<sup>363</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур’єрські послуги (2017). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>

<sup>364</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур’єрські послуги (2018). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>

<sup>365</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур’єрські послуги (2019). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>

<sup>366</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур’єрські послуги (2020). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>

<sup>367</sup> Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур’єрські послуги (2021). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>

<sup>368</sup> У Кабміні констатують: українські закони ще треба "досягнути" до вимог ЄС (2017). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2238855-u-kabmini-konstatuut-ukrainski-zakoni-se-treba-dotaguvati-do-vimog-es.html>

У 2020 році Віктор Довгань, тодішній радник Міністра інфраструктури, також пояснював такий низький результат транспортної галузі<sup>369</sup>. За його словами, причиною такого відставання від графіку є “неприйняття базових законопроектів<sup>370</sup>”, серед яких надважливий законопроект “Про залізничний транспорт” від 06.09.2019 за №1196-1<sup>371</sup>, адже він направлений на повне реформування залізничного транспорту в Україні<sup>372</sup>. А також законопроекти “Про внутрішній водний транспорт” (який було прийнято від 3 грудня 2020 року №1054-IX<sup>373</sup>), “Про перевезення небезпечних вантажів” від 20.09.2019 №1193-1<sup>374</sup> і два законопроекти “Про автомобільний транспорт<sup>375</sup>”.

Додатково, причиною таких результатів також можна вважати низький або навіть відсутній тиск Європейського Союзу на Україну та відповідні жорсткі часові рамки, низький рівень взаємодії, координації та загальної спроможності відповідальних органів уряду держави, а також корупційна складова та вплив окремих внутрішніх політичних фізичних або юридичних гравців<sup>376</sup>. Таким чином, бачимо, що питання реформування транспортної галузі є комплексним, дещо неповоротким та залежним від багатьох зовнішніх та внутрішніх чинників, які гальмують євроінтеграційний процес.

Однак, варто зазначити, що успішні євроінтеграційні заходи також неабияк відзначаються на курсі України до транспортної інтеграції з ЄС. Так, спираючись на “Угоду між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз” від 2007 року<sup>377</sup>, у 2017 році Україні набув чинності безвізовий

<sup>369</sup> Довгань В. (2020). Спадковість нової влади та євроінтеграція. Rail Insider. Режим доступу: <https://www.railinsider.com.ua/viktor-dovgan-spadkovist-novoyi-vlady-ta-yevrointegraciya/>

<sup>370</sup> Там само.

<sup>371</sup> Проект Закону про залізничний транспорт України (2019). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=66737](https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66737)

<sup>372</sup> Довгань В. (2020). Спадковість нової влади та євроінтеграція. Rail Insider. Режим доступу: <https://www.railinsider.com.ua/viktor-dovgan-spadkovist-novoyi-vlady-ta-yevrointegraciya/>

<sup>373</sup> Закон України (2020). Про внутрішній водний транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>

<sup>374</sup> Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо приведення їх у відповідність із законодавством Європейського Союзу у сфері перевезення небезпечних вантажів (2019). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=66922](https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66922)

<sup>375</sup> Довгань В. (2020). Спадковість нової влади та євроінтеграція. Rail Insider. Режим доступу: <https://www.railinsider.com.ua/viktor-dovgan-spadkovist-novoyi-vlady-ta-yevrointegraciya/>

<sup>376</sup> Егерт О. (2021). Дипломна робота «Низький прогрес у виконанні Україною зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію Україна-ЄС у розділі «Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги»: причини та можливі шляхи покращення». Київська школа економіки. Режим доступу: [https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Oleksandra-Egert\\_Master-Thesis.pdf](https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Oleksandra-Egert_Master-Thesis.pdf)

<sup>377</sup> Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз (2008). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_850#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_850#Text)

режим<sup>378</sup>, за яким відбулося спрощення перетину кордону до Європи. Зазначені зміни спричинили ще більший акцент на транспортну політику України та підкреслили необхідність її модернізації та розбудови.

Іншим важливим етапом євроінтеграції українського транспорту стало рішення Єврокомісії разом з міністрами транспорту 2016 року щодо розширення TEN-T на території України<sup>379</sup>. Відповідно до Угоди про Асоціацію<sup>380</sup>, вже у 2017 році Україну було офіційно включено до зазначеної мережі<sup>381</sup>. Тоді Міністр інфраструктури України відзначив, що “Українська транспортна мережа вперше стає частиною стратегічних транспортно-логістичних коридорів Євросоюзу. Це найважливіший крок на шляху інфраструктурної євроінтеграції України, який свідчить, що українська інфраструктура модернізується, поступово набуває європейської якості та розглядається Європейською Комісією як невід’ємна складова транспортно-логістичної системи ЄС<sup>382</sup>”.

Справді, включення транспортних шляхів України до Європейської мережі є не тільки визнанням приналежності української транспортної системи до європейських стандартів, а й можливість залучення у подальшому фінансової допомоги ЄС у питаннях розбудови, модернізації зазначених шляхів<sup>383</sup>. TEN-T, або Тран’європейська транспортна мережа – це проект Євросоюзу в транспортній галузі, мета якого об’єднати основні пріоритетні транспортні сполучення держав Європи (і не тільки) для урівноваження їхнього розвитку, а також для покращення економічного співробітництва та пришвидшення, полегшення транспортних комунікацій між державами<sup>384</sup>.

---

<sup>378</sup> Безвізовий режим. Угода між Україною та ЄС (2017). Посольство Естонії в Києві. Режим доступу: <https://kyiv.mfa.ee/bezvzovij-rezhim-ugoda-mzh-ukrajinoju-ta-jevropskim-sptovarovistvom/>

<sup>379</sup> Україна офіційно приєдналася до європейської транспортної мережі TEN-T (2017). Український тиждень. Режим доступу: <https://tyzhden.ua/ukraina-ofitsijno-priyednalasia-do-ievropskoi-transportnoi-merezhi-ten-t/>

<sup>380</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)

<sup>381</sup> ЄС включив українські логістичні шляхи до Транс’європейської транспортної мережі (2022). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/yes-vklyuchyv-ukrayinski-logistychni-shlyahy-do-transyevropeyskoyi-transportnoyi-merezhi-0>

<sup>382</sup> Україна включена до Транс’європейської опорної транспортної мережі, – Володимир Омелян (2018). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/30386.html>

<sup>383</sup> Там само.

<sup>384</sup> Пенькова К. (2019). Транс’європейська транспортна мережа. Інформаційна довідка. Європейський інформаційно-дослідницький центр. Режим доступу: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29013.pdf>

В такій мережі існує розділення на базову (більш пріоритетну мережу) та всеохоплюючу (мережу другого пріоритету)<sup>385</sup>. Плани ЄС грандіозні – до 2030 року планується завершити розбудову ключової мережі, а до 2050 року – загальної, при чому до мережі можуть бути включені також порти та аеропорти<sup>386</sup>. Саме тому, для України входження до такої транспортної системи є неабияким прогресом у питанні євроінтеграційної політики.

Разом з тим, у 2018 році було прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України № 430-р “Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року<sup>387</sup>” на заміну попередньої стратегії до 2020 року<sup>388</sup>. Нова Стратегія покликана вирішити проблемні питання транспортної галузі з урахуванням недоліків попередньої стратегії, а також акцентувати увагу на євроінтеграційній політиці та на питаннях імплементації Угоди про асоціацію<sup>389</sup>, чого не було в попередній стратегії. Передбачаючи конкурентоспроможність транспортних систем, її ефективність екологічність, безпечність, включаючи її активний розвиток та інвестиційну підтримку партнерів, Стратегія до 2030 року визначалася як головний документ з розвитку транспортної галузі<sup>390</sup>.

В питанні авіаційного транспорту, як передбачено Угодою про асоціацію<sup>391</sup>, Україна також здійснює євроінтеграційні заходи. Так, 2021 року було підписано довгоочікувану Угоду про “Спільний авіаційний простір<sup>392</sup>”, яку також називають авіаційним безвізом<sup>393</sup>. Зазначеною Угодою передбачено створення спільного авіаційного ринку та простору, який діятиме на основі спільних правил, норм та

---

<sup>385</sup> Пенькова К. (2019). Транс'європейська транспортна мережа. Інформаційна довідка. Європейський інформаційно-дослідницький центр. Режим доступу: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29013.pdf>

<sup>386</sup> ЄС включив українські логістичні шляхи до Транс'європейської транспортної мережі (2022). Міністерство розвитку територій, громад та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/33618.html>

<sup>387</sup> Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. №430-р. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p#Text>

<sup>388</sup> Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 р. №2174-р. Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-2010-p#Text>

<sup>389</sup> Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. №430-р. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p#Text>

<sup>390</sup> Там само.

<sup>391</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)

<sup>392</sup> Угода між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони, про спільний авіаційний простір (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_004-21#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-21#Text)

<sup>393</sup> Україна та Європейський Союз уклали угоду про Спільний авіаційний простір (2021). Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-yevropejskij-soyuz-uklali-ugodu-pro-spilnij-aviacijnij-prostir>

домовленостей.<sup>394</sup> Така Угода є ще одним успішним та вигідним кроком на шляху до Європейської України, адже він не тільки наближає державу до стандартів ЄС, а й створює як вигідні умови праці для перевізників, так і вигідні можливості подорожування пасажирами<sup>395</sup>.

У залізничному транспорті також передбачалось чимало ініціатив та проектів, щодо модернізації системи, електрифікація дільниць або розбудови колій європейського стандарту<sup>396</sup>. Як відомо, найбільшим гальмуванням розвитку залізничної євроінтеграції, яка є однією з найбільш економічно ефективних видів транспорту, окрім застарілості механізмів та питання структуризації національного перевізника АТ “Укрзалізниця”<sup>397</sup>, є питання сумісності колій України 1520мм (радянського зразка) та європейського стандарту 1435мм<sup>398</sup>. Тому, розбудова колій європейського стандарту є як ніколи актуальним для України.

Наразі, Україна вже налічує декілька відрізків типу 1435ммж: такими є ділянки Мукачєво-Чоп-Угорщина/Словаччина, а також маршрут Ковель-Польща<sup>399</sup>. Разом з тим, для України було також запропоновано низку проектів з розбудови залізничних сполучень, наприклад проект Rail Baltica, за яким передбачалось з’єднати міста Балтійських держав та Польщу шляхом розбудови електрифікованої колії стандарту 1435 мм<sup>400</sup>. Долучення України до такого проекту через пункт пропуску Мостиська II – Медика сприяло відновленню та полегшенню українських перевезень до портів Балтійських держав<sup>401</sup>.

Водний транспорт так само зазнавав успішних змін та інновацій. Так, наприклад, у 2020 році Президентом України було прийнято Закон України “Про

---

<sup>394</sup> Україна та Європейський Союз уклали угоду про Спільний авіаційний простір (2021). Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-yevropejskij-soyuz-uklali-ugodu-pro-spilnij-aviacijnij-prostir>

<sup>395</sup> Богданьок О., & Коломієць Д. (2022). Верховна рада ратифікувала Угоду про спільний авіапростір з ЄС. Суспільне Новини. Режим доступу: <https://suspijne.media/207873-verhovna-rada-ratifikuvala-ugodu-pro-spilnij-aviaprostir-z-es/>

<sup>396</sup> «Велике будівництво» на залізницях: огляд проектів (2021). Rail Insider. Режим доступу: <https://www.railinsider.com.ua/velyke-budivnyctvo-na-zaliznyczy-oglyad-proyektiv/>

<sup>397</sup> Карновскі Я. (2021). Як реформувати "Укрзалізницю" так, щоб вона служила українцям. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/08/4/663682/>

<sup>398</sup> Зубко Г. (2022). Євроколія – це геополітичний вибір майбутнього України. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/23/690705/>

<sup>399</sup> Там само.

<sup>400</sup> Белашов С., & Шевченко А. (2023). Реалізація проекту "Rail Baltica": можливості для України. Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/realizatsiya-proyektu-rail-baltica-mozhlyvosti-dlya-ukrayiny>

<sup>401</sup> Там само.

внутрішній водний транспорт<sup>402</sup>». Цей документ є фундаментальним для європейської інтеграції у цій сфері, роблячи таку галузь ефективною та привабливою для розвитку<sup>403</sup>. Завдяки такому Закону, не тільки виокремлюються норми та правила транспортування, включаючи норми транспорту, а і також імплементуються в національне законодавство деякі директиви ЄС щодо «технічних вимог до суден внутрішнього плавання, визнання професійних кваліфікацій у внутрішньому судноплаванні, доступу до перевезень товарів для національного та іноземного транспорту, гармонізації річкових інформаційних послуг<sup>404</sup>». Так, у результаті такого закону передбачене створення Стратегії розвитку, завдяки якій можна буде очікувати на ефективний розвиток логістики галузі та її загальної конкурентоспроможності<sup>405</sup>.

Разом з тим, Європейський Союз активно сприяє розвитку України, надаючи міжнародну технічну допомогу. Так, від 2016 року розпочався проєкт ЄС «Підтримка імплементації Угоди про асоціацію та Національної транспортної стратегії»<sup>406</sup>, націлений на допомогу у гармонізації національного законодавства України у сфері транспорту, модернізації транспортної системи та успішної імплементації як Угоди про асоціацію, так і Національної транспортної стратегії<sup>407</sup>. Додатково, Україна отримувала допомогу відповідно до проєктів МТД "Association4U"<sup>408</sup>, Twinning "Підтримка Міністерства інфраструктури у запровадженні умов для застосування європейської моделі ринку послуг залізничного транспорту в Україні"<sup>409</sup>, Twinning "Надання підтримки Міністерству інфраструктури України з питань підвищення рівня безпеки на дорожньому транспорті"<sup>410</sup> та інші.

---

<sup>402</sup> Закон України (2020). Про внутрішній водний транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>

<sup>403</sup> Закон «Про внутрішній водний транспорт»: що зміниться з нового року (2021). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/33348.html>

<sup>404</sup> Закон «Про внутрішній водний транспорт»: що зміниться з нового року (2021). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/33348.html>

<sup>405</sup> Там само.

<sup>406</sup> Міжнародна технічна допомога ЄС у сфері транспорту (2019). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga-es-u-sferi-transportu.html>

<sup>407</sup> Там само.

<sup>408</sup> Там само, поточний стан залучення технічної допомоги ЄС.

<sup>409</sup> Там само, у сфері залізничного транспорту.

<sup>410</sup> Там само, у сфері автомобільного транспорту.

Отже, проаналізувавши особливості взаємодії ЄС та України у транспортній галузі, можемо дійти висновку, що інтеграційна політика, а саме її наближення до ЄС у галузі транспорту, розпочалося ще до підписання знакової Угоди про асоціацію. Однак, саме вона у 2014 році заклала основу для сучасної євроінтеграційної транспортної системи як її функціонування, так і моніторингу. Така Угода стала своєрідною особливою євроінтеграційною конституцією, яка значно прискорила процеси прийняття рішень, та визначила необхідні заходи для виконання та прискорення інтеграційного процесу.

Враховуючи унікальність української геополітики, ресурсів та вже розбудованої транспортної системи, а також велику взаємну зацікавленість у економічній співпраці Україна-ЄС, обидві сторони здійснили чимало заходів щодо розбудови спільної транспортної політики та забезпечення сумісності транспортних систем. Так, було прийнято чимало важливих євроінтеграційних законів, нормативно-правових актів, підписано Угод, як-то САП чи взаєморозуміння про TEN-T, та запроваджено інвестиційні проекти та міжнародну допомогу.

### РОЗДІЛ 3. Особливості та перспективи євроінтеграції України у транспортній галузі з 24 лютого 2022 року

#### 3.1. Авіаційний транспорт

24 лютого 2022 року Росія розпочала неспровоковану повномасштабну війну проти України, яка спричинила руйнації та втрати по всій Україні в усіх галузях. За підрахунками Київської школи економіки, з початку російської військової агресії 24 лютого 2022 року Україна втратила понад \$36,2 млрд<sup>411</sup> через влучання в об'єкти інфраструктури.

Коли за пів року до повномасштабної війни Майкл О'Лірі, виконавчий директор Ryanair, обіцяв стати найбільшим інвестором української авіаційної галузі, визначивши український ринок одним з найперспективніших<sup>412</sup>, транспортна галузь переживала післяковідне відновлення. Однак, з початку повномасштабної війни транспортна інфраструктура взяла на себе чи не найбільший удар ворога<sup>413</sup>, призводячи до значних змін у функціонуванні транспорту та його пріоритетах.

Так, війна, а саме закриття неба над Україною<sup>414</sup> паралізували один з видів транспортної галузі – авіаційний транспорт. Авіаційну інфраструктуру разом із аеропортами пошкоджено, а національну гордість “Мрія” – знищено<sup>415</sup>. Тільки станом на березень 2022 року, втрати в авіаційній галузі становили \$2,14 млрд<sup>416</sup>.

---

<sup>411</sup> Росія завдала збитків інфраструктурі України на \$144 мільярди - KSE (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3686173-rosia-zavdala-zbitkiv-infrastrukturi-ukraini-na-144-milardi-kse.html>

<sup>412</sup> Корба Г. (2023). Як українські авіакомпанії заробляють і занепадають під час війни. BBC News Україна. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63403865>

<sup>413</sup> Січкач Д. (2022). Нові та старі виклики. Як тримається українська інфраструктура під час війни. European Business Association. Режим доступу: <https://eba.com.ua/novi-ta-stari-vyklyky-yak-trymayetsya-ukrayinska-infrastruktura-pid-chas-vijny/>

<sup>414</sup> Україна закрила небо для польотів (2022). ТСН. Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-zakrila-nebo-dlya-polotiv-1985896.html>

<sup>415</sup> Петровський Д. (2022). Як вітчизняний транспорт допоміг вижити українській економіці та її громадянам під час війни. Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/yak-vitchiznyanyy-transport-dopomig-vizhiti-ukrajinskiy-ekonomici-ta-jiji-gromadyanam-pid-chas-viyini-12105600.html>

<sup>416</sup> Січкач Д. (2022). Нові та старі виклики. Як тримається українська інфраструктура під час війни. European Business Association. Режим доступу: <https://eba.com.ua/novi-ta-stari-vyklyky-yak-trymayetsya-ukrayinska-infrastruktura-pid-chas-vijny/>

Як наслідок, на сьогодні Україну відносять до категорії країн з найбільшим рівнем небезпеки польотів<sup>417</sup>.

Поки в Україні війна, закрите небо і триває велика небезпека, складно говорити про відновлення авіаперевезень, а тим паче про пришвидшений розвиток її євроінтеграційної політики. Поточна ситуація спричиняє ще й ряд інших проблем, таких як втрата цінних кадрів та їхньої кваліфікації, простій галузі, значні потреби відновлення національних компаній<sup>418</sup>. Після пандемії Covid-19, що також стала викликом для української авіації<sup>419</sup>, війна підштовхнула деякі авіакомпанії тимчасово або повністю припинити свою діяльність, а деяких – взагалі відновити її в інших державах<sup>420</sup>.

За інформацією Державної авіаційної служби України, до війни в державі працювало 16 українських авіаційних компаній, а з початком повномасштабного наступу Росії продовжити свою діяльність змогли тільки дві<sup>421</sup>. Компанії, яким вдалось врятувати свої літаки та вивезти їх з території України, здійснюють гуманітарні рейси та чартерні, а також ветлізинг (здача в оренду літака з повним обслуговуванням та екіпажем)<sup>422</sup>. Однак це лише локальне вирішення проблеми.

Для врегулювання зазначеного питання, було видано постанову Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2022 року №1148 “Про внесення зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України”<sup>423</sup>, яка передбачала дозвіл виїзду за кордон працівникам та спеціалістам авіаційної галузі, особливо пілотам, а, особливо, звільненим працівникам, для виконання роботи, проходження

---

<sup>417</sup> Петровський Д. (2022). Як вітчизняний транспорт допоміг вижити українській економіці та її громадянам під час війни. Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/yak-vitchiznyaniy-transport-dopomig-vizhiti-ukrajinskiy-ekonomici-ta-jiji-gromadyanam-pid-chas-viyni-12105600.html>

<sup>418</sup> Зубко Г. (2023). Чи буде кому керувати українськими літаками після війни. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/13/695917/>

<sup>419</sup> З Міжнародним днем цивільної авіації! (2020). Державне підприємство обслуговування повітряного руху України. Режим доступу: <https://uksatse.ua/index.php?s=15cf4a1367c88d443c362c5a5e5bb7ba&act=Part&CODE=247&id=675>

<sup>420</sup> Зубко Г. (2023). Чи буде кому керувати українськими літаками після війни. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/13/695917/>

<sup>421</sup> Корба Г. (2023). Як українські авіакомпанії заробляють і занепадають під час війни. BBC News Україна. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63403865>

<sup>422</sup> Там само.

<sup>423</sup> Постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2022 р. № 1148 (2022). Про внесення зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148-2022-%D0%BF#Text>

тренінгів та відпрацювання навичок<sup>424</sup>. До того ж, щоб вдало і швидко вийти на ринок після завершення війни, авіакомпаніям необхідно вже зараз здійснювати заходи щодо напрацювання навичок та системи хоча б на тренажерах, які відсутні в Україні<sup>425</sup>, задля уникнення втрати ліцензії<sup>426</sup>. Так, Уряд України здійснює заходи щодо підтримки українських співробітників та авіаційної галузі за кордоном, сподіваючись на їхнє повернення після закінчення війни.

Україна підписала Угоду про асоціацію між Україною та ЄС<sup>427</sup>, яка включає створення Зони вільної торгівлі, а також вимоги до імплементації законодавства ЄС в усіх сферах, у тому числі і транспортній. А за декілька днів до початку повномасштабної війни 2022 року було ратифіковано ще один важливий документ – “Угоду між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони, про спільний авіаційний простір”<sup>428</sup>. Виконання вимог цих двох Угод дасть можливість підвищити рівень якості та безпеки перевезень, екологічних вимог, синхронізувати з Євросоюзом систему управління транспортною галуззю, систему доступу на ринок перевезень, забезпечення прав пасажирів.

Угода спільний авіаційний простір ґрунтується на “взаємному доступі до ринків авіаперевезень Сторін, з рівними умовами конкуренції та повагою до однакових правил<sup>429</sup>”. Вона передбачає об’єднання українського та європейського авіапростору за мирних умов, для здійснення цивільних авіаперевезень, встановлюючи обов’язкові технічні вимоги, правила та стандарти, імплементаційні норми та адміністративні процедури між сторонами<sup>430</sup>.

<sup>424</sup> Українським авіаторам дозволили виїжджати для роботи за кордоном (2022). Avianews. Режим доступу: [https://www.avianews.com/ukraine/2022/10/17/ukrainian\\_pilots\\_are\\_allowed\\_to\\_cross\\_the\\_border/#:~:text=Відповідно%20до%20постанови%20Уряду%20№,які%20мають%20свідоцтва%20авіаційного%20персоналу](https://www.avianews.com/ukraine/2022/10/17/ukrainian_pilots_are_allowed_to_cross_the_border/#:~:text=Відповідно%20до%20постанови%20Уряду%20№,які%20мають%20свідоцтва%20авіаційного%20персоналу)

<sup>425</sup> Відновлення аероруху, або Коли Україна знову злетить (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3650935-vidnovlenna-aeroruhu-abo-koli-ukraina-znovu-zletit.html>

<sup>426</sup> Січка Д. (2022). Нові та старі виклики. Як тримається українська інфраструктура під час війни. European Business Association. Режим доступу: <https://eba.com.ua/novi-ta-stari-vyklyky-yak-trymayetsya-ukrayinska-infrastruktura-pid-chas-vijny/>

<sup>427</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)

<sup>428</sup> Угода між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони, про спільний авіаційний простір (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_004-21#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-21#Text)

<sup>429</sup> Угода між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони, про спільний авіаційний простір (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_004-21#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-21#Text)

<sup>430</sup> Рада ратифікувала угоду про відкрите небо з ЄС (2022). Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/general/799074.html>

Також, Угода передбачає наближення національного законодавства до європейського, що перебачено положеннями Угоди про асоціацію<sup>431</sup> та Угоди про спільний авіаційний простір<sup>432</sup>. Завдяки такій Угоді вигоду отримають не тільки перевізники, а й пасажери, адже український авіаційний ринок буде розширено до більших можливостей подорожей та більш низьких цін<sup>433</sup>.

Після завершення війни та відкриття неба над Україною стане необхідною оперативна підтримка національних компаній, що здійснюватимуть перевезення, адже, відповідно до Угоди про спільний авіаційний простір, тепер небо відкриється не тільки для України<sup>434</sup>. Таким чином, Президент України ухвалив Закон України, яким передбачається “спрощення державного регулювання та створення передумов для якнайшвидшого відновлення діяльності вітчизняних авіаперевізників та аеродромів<sup>435</sup>”.

Зазначений закон імплементує низку норм ЄС та пропонує просту процедуру щодо сертифікації і отримання дозволів на виконання польотів<sup>436</sup>. Таким чином, закон скорочує документаційні процедури, даючи можливість перевізникам приступати до роботи якнайшвидше. А враховуючи, що з українських авіакомпаній тільки одна успішно продовжує свою діяльність за кордоном, а саме компанія SkyUp, яка розширила свою міжнародну діяльність<sup>437</sup>, - підтримка та відновлення авіаційного транспорту необхідна вже зараз, і саме за європейськими стандартами<sup>438</sup>. Як зазначає заступник Міністра розвитку громад, територій та інфраструктури України, Сергій Деркач, “Ухвалені зміни ще більше наближають

---

<sup>431</sup> Рада ратифікувала угоду про відкрите небо з ЄС (2022). Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/general/799074.html>

<sup>432</sup> Угода між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони, про спільний авіаційний простір (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_004-21#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-21#Text)

<sup>433</sup> Богданьок О., & Коломієць Д. (2022). Верховна рада ратифікувала Угоду про спільний авіапростір з ЄС. Суспільне Новини. Режим доступу: <https://suspihne.media/207873-verhovna-rada-ratifikuvala-ugodu-pro-spilnij-aviaprostir-z-es/>

<sup>434</sup> Там само.

<sup>435</sup> Євроінтеграція та дерегуляція авіаційної галузі: Підписано закон для спрощення внутрішніх авіаперевезень (2023). Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/yevrointehratsiia-ta-derehuliatsiia-aviatsiinoi-haluzi-pidpysano-zakon-dlia-sproshchennia-vnutrishnikh-aviaperevezhen>

<sup>436</sup> Там само.

<sup>437</sup> Рейси по Європі: український лоукостер SkyUp відкрив дочірню авіакомпанію у ЄС (2023). Visit Ukraine. Режим доступу: <https://visitukraine.today/uk/blog/1801/flights-across-europe-ukrainian-low-cost-skyup-opens-a-subsiidiary-airline-in-the-eu>

<sup>438</sup> Євроінтеграція та дерегуляція авіаційної галузі: підписано закон для спрощення внутрішніх авіаперевезень (2023). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=606434501524735&set=a.290337746467747>

нас до ЄС та відновлення авіагалузі, роблять наш ринок більш зрозумілим для міжнародних компаній<sup>439</sup>”.

Також, у зв'язку із закриттям повітряного простору України для виконання польотів цивільної авіації та, як наслідок, повною відсутністю фінансових надходжень за аеронавігаційне обслуговування повітряних суден в повітряному просторі України на невизначений термін<sup>440</sup>, Україна потребувала термінової фінансової допомоги, в тому числі і від міжнародних організацій, для забезпечення належного рівня функціонування та збереження аеронавігаційної системи країни.

Так, Європейська організація з безпеки аеронавігації (Євроконтроль), повноправним членом якої є Україна з 2004 року<sup>441</sup>, виступила із рішенням створити добровільний фонд аеронавігаційної солідарності<sup>442</sup>. Такий варіант дозволив уникнути перешкоди в частині небажання або неготовності певних країн-членів Євроконтролю брати участь у такому проєкті.

24 листопада 2022 року 41 держава-член Євроконтролю підтримали створення Європейського фонду добровільної аеронавігаційної солідарності<sup>443</sup> для забезпечення фінансової підтримки України та Молдови в розмірі 46,5 млн євро<sup>444</sup>. Відповідну “Угоду між Україною та Європейською організацією з безпеки аеронавігації (ЄВРОКОНТРОЛЬ) щодо впровадження Європейського фонду добровільної аеронавігаційної солідарності<sup>445</sup>” було підписано 19 грудня 2022 року, на основі якої здійснювалося використання коштів Фонду<sup>446</sup>. Кошти за Угодою забезпечували підтримку навчання та персоналу, а також інших заходів націлених

---

<sup>439</sup> Євроінтеграція та дерегуляція авіаційної галузі: підписано закон для спрощення внутрішніх авіаперевезень (2023). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=606434501524735&set=a.290337746467747>

<sup>440</sup> Щодо матеріальної допомоги (2022). Державне підприємство обслуговування повітряного руху України. Режим доступу: [https://t.me/uksatse\\_official/770](https://t.me/uksatse_official/770)

<sup>441</sup> Євроінтеграція (2016). Державне підприємство обслуговування повітряного руху України. Режим доступу: <https://uksatse.ua/index.php?act=Part&CODE=243>

<sup>442</sup> Україна та ЄС запустили фонд солідарності для відновлення польотів після війни (2016). Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/01/19/696124/>

<sup>443</sup> Україна та ЄС запустили фонд солідарності для відновлення польотів після війни (2016). Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/01/19/696124/>

<sup>444</sup> Євроконтроль надасть Україні та Молдові EUR46,5 млн для підтримки функціонування повітряної інфраструктури (2022). Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/economic/874404.html>

<sup>445</sup> Угода між Україною та Європейською організацією з безпеки аеронавігації (ЄВРОКОНТРОЛЬ) щодо впровадження Європейського фонду добровільної аеронавігаційної солідарності (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944\\_001-22#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944_001-22#Text)

<sup>446</sup> Там само.

на відновлення та підтримку повітряного руху<sup>447</sup>, а термін її такої Угоди покривав 2022 та 2023 роки<sup>448</sup>. Таким чином, завдяки залученій допомозі ЄС, Україні вдалося частково вирішити ситуацію з відсутністю фінансових надходжень за аеронавігаційне обслуговування повітряних суден в повітряному просторі України на певний термін.

Однак, у 2023 році, коли війна ще не закінчилася, а дія Фонду спливає, Україна може знову стикнутися з проблемним питанням нестачі фінансування її аеронавігаційного обслуговування повітряних суден в повітряному просторі, якщо держави-члени Євроконтролю відмовляться продовжити Фонд. Такі наслідки найбільш негативно вплинуть як на стан галузі держави, так і на державну економіку в умовах відкриття спільного авіаційного простору з ЄС по завершенню війни.

Разом з тим, незважаючи на війну, Єврокомісія відзначає як успіхи, так і слабкі місця України у галузі авіаційного транспорту. Так, в своєму аналітичному звіті від 01 лютого 2023 року Єврокомісія зазначила про значний прогрес України у адаптації власних норм авіаційного транспорту до європейських: “Попри війну, Україна змогла зберегти достатній рівень операційної спроможності авіаційного транспорту. Зокрема, Державна авіаційна служба України продовжує підтримувати належний рівень нагляду за безпекою авіаційних перевізників, зареєстрованих в Україні<sup>449</sup>”.

Однак, деякі питання, на жаль, не відзначаються особливим успіхом. Так, відповідно до звіту Єврокомісії, Україна все ще має проблеми в екологічному питанні транспортної системи, а саме в питанні якості палива та мінімізації “викидів парникових газів від бензину, дизельного палива та газойлю<sup>450</sup>”. При тому, що Україна є учасником Європейської конференції цивільної авіації та

---

<sup>447</sup> Євроконтроль надасть Україні та Молдові EUR46,5 млн для підтримки функціонування повітряної інфраструктури (2022). Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/economic/874404.html>

<sup>448</sup> Угода між Україною та Європейською організацією з безпеки аеронавігації (ЄВРОКОНТРОЛЬ) щодо впровадження Європейського фонду добровільної аеронавігаційної солідарності (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944\\_001-22#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944_001-22#Text)

<sup>449</sup> Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Євроінтеграційний портал. С. 47. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy\\_zvit\\_vek\\_ukrayinskoyu.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy_zvit_vek_ukrayinskoyu.pdf)

<sup>450</sup> Там само, с. 56.

приєдналася до “Глобальної Системи компенсації та скорочення викидів вуглецю для міжнародної авіації”<sup>451</sup>”.

Перебіг війни в Україні, а саме концентрація бойових дій на півдні, сході та східно-північній частині України<sup>452</sup> спровокувала влітку 2022 року розмови та роздуми щодо все ж таки часткового відкриття українського неба для цивільної авіації на заході України<sup>453</sup>. При цьому, ідея полягала у відкритті для міжнародного сполучення аеропорт Ужгород, враховуючи його географічну близькість до території ЄС<sup>454</sup>.

Втім, транспортний експерт Георгій Зубко зазначив, що “Цивільні літаки є відносно легкою та дуже вразливою ціллю через їхні розміри та передбачувані траєкторії польоту. Тому, відкриття пасажирських аеропортів прямо залежить від можливості гарантування необхідного рівня безпеки польотів<sup>455</sup>”. Однак, він додав, що пристосування до нинішніх умов також необхідне, прикладом чому є стратегія роботи аеропортів Ізраїлю та Іраку<sup>456</sup>.

В ДП Украерорух також прокоментували таку ідею, зазначивши, що “Поки в повітряному просторі України не буде гарантовано 100% безпекової ситуації, нам будувати будь-які прогнози зарано<sup>457</sup>”. В той час, як Євроконтроль у своєму звіті взагалі наголосив, що обмеження на цивільні польоти в Україні триватимуть ще близько 6 років<sup>458</sup>.

Адже навіть після завершення війни, в певних областях залишатиметься загроза повторного удару якийсь певний час, тому, необхідним буде розділення повітряного простору України на безпечну частину, менш безпечну та

---

<sup>451</sup> Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновків Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Євроінтеграційний портал. С. 57. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analytychnyy\\_zvit\\_yek\\_ukrayinskoyu.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analytychnyy_zvit_yek_ukrayinskoyu.pdf)

<sup>452</sup> Битва, що врятувала Україна. Рік тому росіян витіснили з-під Києва: як відстояли столицю – реконструкція подій (2023). New Voice. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/bitva-shcho-vryatuvala-ukrajinu-rik-tomu-rosiyan-vititsnili-z-pid-kiyeva-yak-vidstoyali-stolicyu-rekonstru-50314634.html>

<sup>453</sup> Відновлення аероруху, або Коли Україна знову злетить (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3650935-vidnovlenna-aeroruhu-abo-koli-ukraina-znovu-zletit.html>

<sup>454</sup> Там само.

<sup>455</sup> Петровський Д. (2022). Як вітчизняний транспорт допоміг вижити українській економіці та її громадянам під час війни. Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/yak-vitchiznyanyy-transport-dopomig-vizhiti-ukrajinskiy-ekonomici-ta-jiji-gromadyanam-pid-chas-viyeni-12105600.html>

<sup>456</sup> Там само.

<sup>457</sup> Горбачова А. (2023). Чи відкриє Україна небо для цивільної авіації: відповідь "Украероруху". Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/chi-vidkriye-ukrajina-nebo-dlya-civilnoji-aviaciji-vidpovid-ukraeroruhu-12236892.html>

<sup>458</sup> Собенко Н. (2023). Заборона на польоти над Україною збережеться до 2029 — Eurocontrol. Суспільне Новини. Режим доступу: <https://suspihne.media/442005-zaborona-na-poloti-nad-ukrainou-zberezetsa-do-2029-eurocontrol/>

небезпечну<sup>459</sup>. До того ж, потрібен буде час на повне або хоча б часткове відновлення авіаційної інфраструктури, на які може піти багато часу, а то і рік (за умов активного фінансування інвесторами, тощо)<sup>460</sup>.

Отже, проаналізувавши особливості та перспективи євроінтеграції України у авіаційному транспорті з 24 лютого 2022 року, можемо дійти висновку, що зазначений вид транспорту значно постраждав від повномасштабної війни Росії проти України. Враховуючи закрите небо над Україною, численні інфраструктурні та транспортні руйнації, вітчизняні авіакомпанії втратили можливість здійснювати цивільні перевезення Україною, а відтак, простоюють, втрачаючи кваліфікації, роботу та перспективи на майбутнє, а також і економічний потенціал. І хоча Уряд України здійснює низку заходів для полегшення післявоєнного відновлення галузі, авіаційний транспорт все одно страждає.

Водночас, незважаючи на війну, Україна продовжує роботу з наближення власних стандартів авіаційної галузі до європейських, і вже досягла успіхів, хоча і досі має свої слабкі місця, які важко імплементувати через війну та зміну пріоритетів, як-то екологічні стандарти перевезень. Саме тому, варто зосередитись на більш нагальних питаннях військових потреб, а також відновлення та відбудови інфраструктури, разом із заходами щодо полегшення виходу авіакомпаній на ринок після війни, а не на політичній гонці за членством в ЄС.

Так, як війна внесла свої руйнуючі корективи в поточну ситуацію держави, важливо взяти найбільше зі статусу кандидата у членство ЄС, активно наближаючи українські стандарти європейським, імплементуючи їх на практиці, та розширюючи кооперацію та допомогу Союзу на цьому шляху. Таким чином, і без того постраждала від пандемії та війни авіаційна галузь матиме змогу підготуватися і вийти на спільний ринок з ЄС, не втрачаючи власні позиції.

---

<sup>459</sup> Відновлення аероруху, або Коли Україна знову злетить (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3650935-vidnovlenna-aeroruhu-abo-koli-ukraina-znovu-zletit.html>

<sup>460</sup> Там само.

### 3.2. Автомобільний транспорт та прикордонна інфраструктура

З початком повномасштабної війни Росії проти України, закриття неба над Україною<sup>461</sup> та заблокування 10 з 13 українських портів<sup>462</sup>, Україна була вимушена надати перевагу переважно автомобільним та залізничним перевезенням, на які припало чимало руйнувань. За даними Державного агентства автомобільних доріг України, лише через місяць в Україні було зруйновано 23 тисяч кілометрів доріг категорії загального автомобільного користування та знищено або пошкоджено 273 інфраструктурні об'єкти<sup>463</sup>, на відновлення яких Україні необхідно щонайменше 874 млрд. грн<sup>464</sup>. На жаль, ця кількість зростає.

Автомобільний транспорт став в нагоді не тільки при евакуації людей та перевезення пасажирів, а й при здійсненні вантажних перевезень. До збройного вторгнення, Україна, як аграрна держава, займала друге місце в світі за обсягом експорту всіх зернових культур під кінець 2020 року<sup>465</sup> та перше місце за експортом соняшникової олії<sup>466</sup>. Це означає, що Україна є загалом однією з числа країн, що найбільше годують світ агропродукцією.

До 24 лютого 2022 року 90% агрокультур України, що становили близько 20% експортних річних здобутків, транспортувалося через морські порти України<sup>467</sup>. Із заблокуванням важливих стратегічних точок українського експорту - портів, Україна вимушена була переорієнтувати значні об'єми вантажу на захід, навантажуючи як автомобільний транспорт, так і пункти пропуску, перевалочні пункти та транспортні хаби<sup>468</sup>.

<sup>461</sup> Україна закрила небо для польотів (2022). ТСН. Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-zakrila-nebo-dlya-polotiv-1985896.html>

<sup>462</sup> Ніякий І. (2022). Росіяни заблокували 10 із 13 морських портів, Україні довелося переводити вантажопотік на Дунай. Що з цього вийшло. Forbes Ukraine. Режим доступу: <https://forbes.ua/company/rosiyani-zablokuvali-10-z-13-morskikh-portiv-ukraini-dovelosya-perevoditi-vantazhopotik-na-dunay-shcho-z-tsogo-viyshlo-29122022-10822>

<sup>463</sup> Про руйнування дорожньої інфраструктури та автомобільний транспорт (2022). Голос України. Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/358383>

<sup>464</sup> Там само.

<sup>465</sup> Мінекономіки долучилось до міждержавного діалогу в рамках 52-ї сесії Міжнародної ради по зерну (2021). Міністерство економіки України. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7974771b-8832-4dcd-ac98-191a04bfb662&title=MinekonomikiDoluchilosDoMizhderzhavnogoDialoguVRamkakh52-iSesiiMizhnarodnoiRadiPoZernu>

<sup>466</sup> Якщо Україна не засіється, на світ чекає глобальна продовольча криза (2022) Всеукраїнська аграрна рада. Режим доступу: <https://uacouncil.org/uk/post/akso-ukraina-ne-zasietsya-na-svit-chekae-globalna-prodovolcha-kriza>

<sup>467</sup> Григор'єва С., & Сушко І. (2022). Шляхи солідарності: як транспортна ініціатива прискорила інтеграцію України до ЄС. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/09/21/7147136/>

<sup>468</sup> Як блокування морських портів загрожує Україні та світу (2022). Міністерство аграрної політики та продовольства України. Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/news/yak-blokuvannya-morskikh-portiv-zagrozhuye-ukrayini-ta-svitu>

Однак, маршрути до західних кордонів України також стикнулися з рядом ускладнень – затримки на переходах, ціни на паливо, перевантаж на вагони з вузькою (європейською) колією та черги у портах<sup>469</sup>. Неврегульована ситуація з чергами на прикордонних пунктах пропуску, а також їхня низька вантажна спроможність спричинили велику затримку українського експорту, в першу чергу зерна, ставлячи під загрозу ті країни, які споживали українські агрокультури найбільше<sup>470</sup>.

Активний рух на захід спричинив переорієнтацію транспортної політики Уряду з акцентом на полегшення пропускну діяльності та інших відповідних заходів. Так, 12 травня 2022 року, внаслідок плідної співпраці з ЄС, Європейська Комісія, зокрема країни-члени ЄС, що безпосередньо мають спільний кордон з Україною, створили міжнародний інструмент, покликаний спростити перетин кордонів між Україною та країнами-членами ЄС, – «Шляхи солідарності»<sup>471</sup>. З того часу платформа «Шляхи Солідарності» стала потужним комунікаційним механізмом із координації зусиль для підтримки Українського експорту як морським шляхом так і наземним транспортом.

Завдяки такій координації та оптимізації логістичних ланцюгів, а також встановленню нових маршрутів, Україні разом з ЄС вдалось вже через короткий проміжок часу досягти певного прогресу. Так, станом на квітень 2023 року, Україні вдалося експортувати 32 млн тис. агрокультури, а саме олії та зернових, завдяки ініціативі ЄС<sup>472</sup>.

На потреби та підтримку експорту українського зерна та інших культур 11 листопада 2022 року Єврокомісія разом із двома Європейськими Банками оголосила про мобілізацію та виділення одного млрд євро. Зазначена сума була передбачена для покращення прикордонного руху з України, збільшення

---

<sup>469</sup> Гусейнов Ф. (2022). Стежки для зерна: низку проблем перевезень через ЄС вдається вирішити, нові на підході. Agravery. Режим доступу: <https://agravery.com/uk/posts/show/stezki-dla-zerna-nizku-problem-perevezen-cerez-es-vdaetsa-virisiti-novi-na-pidhodi>

<sup>470</sup> Українсько-румунський кордон: помітний прогрес та нові виклики, – результати обговорення експертами (2023). ГО «Європа Без Бар'єрів». Режим доступу: <https://europewb.org.ua/ukravinsko-rumunskiy-kordon-pomitnyj-progres-ta-novi-vyklyky-rezultaty-obgovorennya-ekspertamy/>

<sup>471</sup> ЄС виділить 1 млрд € на підтримку «шляхів солідарності» (2022). UkraineInvest. Режим доступу: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/18-11-22/>

<sup>472</sup> Україна експортувала через «Шляхи солідарності» понад 32 мільйони тонн зернових (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3700420-ukraina-eksportovala-cerez-slahi-solidarnosti-ponad-32-miljoni-tonn-zernovih.html>

пропускної здатності пунктів пропуску та відновлення або модернізацію необхідних транспортних шляхів<sup>473</sup>.

Разом з тим, з переорієнтацією українського експорту переважно на наземний транспорт, в тому числі, автомобільний, перед Україною постало питання кількості обмежень на перевезення. Враховуючи дозвільну систему на виконання двосторонніх та транзитних міжнародних вантажних автомобільних перевезень, що діє з усіма державами ЄС, українські перевізники мали лише фіксовану кількість дозволених перетинів кордону<sup>474</sup>. Більше того, до початку повномасштабної війни Росії проти України, активним питанням було різке зниження польських дозволів у 2018 році з 200 тис. до 160 тис<sup>475</sup>. Таким чином, з 2018 року зі зменшенням кількості квот на 20%, Україні доводилося виборювати додаткові дозволи у свого сусіда<sup>476</sup>.

Беручи до уваги, що Польща є однією з основних транзитних держав для України на шляху до ЄС, питання зменшення або тимчасового скасування дозвільної системи на вантажні перевезення все активніше набирало обертів. Адже, наявність такої системи обмежує не тільки двосторонню торгівлю, а в першу чергу, транзит товарів, та фактично є штучним бар'єром для здійснення вільної торгівлі, що є критичним під час війни, яка продовжує впливати на логістичні маршрути та порушувати ланцюги поставок, спричиняючи різке зростання цін на продукти харчування не лише всередині країни, а й у всьому світі<sup>477</sup>.

Так, збільшення квоти дозволів позитивно та безбар'єрно вплине на зростання показників товарообігу між Україною та країнами ЄС. За 5 років ЄС став основним та найбільшим торговельним партнером України з питомою вагою товарообігу в

---

<sup>473</sup> «Шляхи солідарності»: ЄС допоможе мобілізувати 1 млрд євро для експорту українських товарів (2022). EU NeighboursEast. Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/shlyahy-solidarnosti-yes-dopomozhe-mobilizuvaty-1-mlrd-yevro-dlya-eksportu-ukrayinskyh-tovariv/>

<sup>474</sup> «Транспортний безвіз» із Європою: що виграє Україна (2022). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3520201-transportnij-bezviz-iz-evropou-so-vigrac-ukraina.html>

<sup>475</sup> Там само.

<sup>476</sup> Там само.

<sup>477</sup> Україна та ЄС погодили текст Угоди про лібералізацію автоперевезень (2022). Новини Дебит-Кредит. Режим доступу: <https://news.dtk.ua/state/other/76875-ukrayina-ta-jes-pogodili-tekst-ugodi-pro-liberalizaciiu-avtoperevezen>

40,2%<sup>478</sup>. З 2016 року кількість вантажоперевезень автомобільним транспортом зросла на 42%<sup>479</sup>.

Так, за сприянням європейської сторони 29 червня 2022 року було підписано “Угоду між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом<sup>480</sup>” (Угода про лібералізацію), що відзначається неабияким євроінтеграційним успіхом у звіті Урядового Офісу за 2022 рік<sup>481</sup>, та положення якої передбачали скасування дозвільної системи для України на рік, тобто лібералізацію (відміну дозволів), що є основною умовою для забезпечення вільного товарообігу між Україною та країнами ЄС. Таким чином, кількість можливих перетинань кордону українськими вантажними перевізниками та їх терміни перебування на території держав ЄС зазнали відсутність обмежень<sup>482</sup>.

Така угода була передбачена як ініціативою ЄС «Шляхи солідарності», так і пунктом 1 статті 136 Угоди про асоціацію<sup>483</sup>. За рік чинності Угода показала свою результативність та ще більше наблизилася Україну в її інтеграційній політиці до ЄС, забезпечуючи, порівняно з попереднім роком, збільшення вантажних автомобільних перевезень на 53%<sup>484</sup>. Саме тому, було вирішено продовжити дію Угоди про лібералізацію ще на рік, до 2024 року, даючи можливість бізнесам України експортувати товари безбар’єрно<sup>485</sup>. Такий крок створює таку собі пілотну версію українського членства в ЄС, даючи можливість нашим аграріям входити на ринок активно та швидко.

Більше того, Угода про лібералізацію також передбачає визнання державами-членами ЄС українських водійських посвідчень та відсутність необхідності

<sup>478</sup> У Мінекономіки заявили про зростання експорту до ЄС з початку року (2021). Слово і діло. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/12/novyna/ekonomika/minekonomiky-zayavyly-pro-zrostannya-eksport-yes-pochatku-roku>

<sup>479</sup> Україна та ЄС погодили текст Угоди про лібералізацію автоперевезень (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/224042.html>

<sup>480</sup> Угода між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_001-22#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-22#Text)

<sup>481</sup> Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік (2023). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit\\_pro\\_vykonannya\\_ugody\\_pro\\_asociaciyu\\_za\\_2022\\_rik.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf)

<sup>482</sup> Григор'єва Є., & Сушко І. (2022). Шляхи солідарності: як транспортна ініціатива прискорила інтеграцію України до ЄС. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/09/21/7147136/>

<sup>483</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)

<sup>484</sup> Богданьок О. (2023). Україна та ЄС продовжили на рік дію "транспортного безвізу". Суспільні Новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/416175-ukraina-ta-es-prodovzili-se-na-rik-diu-transportnogo-bezvizu/>

<sup>485</sup> Шварц Д. (2023). Щонайменше до 2024 року: ЄС продовжив дію безмитного експорту товарів з України. Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/yes-prodovzhiv-diyu-bezmitnogo-eksportu-tovariv-z-ukrajini-do-2024-roku-12269634.html>

отримувати міжнародне<sup>486</sup>. Таке положення Угоди імплементує Директиву ЄС 2022/1280 щодо заходів тимчасового характеру по відношенню до українських документів водія<sup>487</sup> та забезпечує ще більшу євроінтеграцію України та її транспортної галузі.

Разом з тим, з початку війни Україна активно працювала над усуненням вузьких місць на західному державному кордоні, покращення логістики та збільшення пропускної спроможності пунктів пропуску через державний кордон України та країн-членів ЄС. Так, за останній рік вдалось відкрити перші за 25 років нові автомобільні пункти пропуску «Красноільськ» і «Дяківці» на кордоні з Румунією<sup>488</sup>, збільшено пропускну здатність пункту пропуску «Краківець» на кордоні з Польщею<sup>489</sup>, та вперше за 17 років відновлено роботу на залізничному маршруті Рахів – Валя Вишеулуй до Румунії<sup>490</sup>.

Також, було запущено і наразі успішно функціонує на всіх пунктах пропуску система електронного перетину кордону eЧерга<sup>491</sup> та успішно пройдено відбір для участі у пілотному проєкті EU4Digital, що дозволить доєднатись до “єдиної системи електронної товарно-транспортної накладної Європейського Союзу – e-CMR<sup>492</sup>”. Що перший, що другий проєкт матимуть позитивний євроінтеграційний ефект, адже їхня розробка та функціонування передбачають врахування стандартів ЄС<sup>493</sup>, що в свою чергу зробить кооперацію України та ЄС ще більш тісною, прозорою та плідною.

Додатково, в рамках збільшення пропускної спроможності пунктів пропуску через державний кордон України та країн-членів ЄС 06 червня 2023 року Україна

<sup>486</sup> Угода між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_001-22#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-22#Text)

<sup>487</sup> Малєжик М., Мамаєв Д. (2022). В ЄС зі своїм транспортом: чи треба та як помінати українські водійські права. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/09/19/7146923/>

<sup>488</sup> Шварц Д., & Долманжи А. (2022). На кордоні України з Румунією відкрили новий пункт пропуску, на черзі ще сім. Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/noviy-punkt-propusku-na-kordoni-z-rumuniyeyu-vidkrito-foto-12041265.html>

<sup>489</sup> Завдяки оновленню ПП "Краківець" пропускну здатність зросла в понад половину (2022). Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/07/20/689388/>

<sup>490</sup> Український дизель-поїзд вперше за 16 років проїхав до Румунії через Закарпаття (2022). Kiszto. Режим доступу: <https://kiszto.news/2022/11/09/український-дизель-поїзд-вперше-за-16-ро/>

<sup>491</sup> Жарикова А. (2023). Електронна система eЧерга запрацювала на всіх пунктах пропуску. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/05/15/700139/>

<sup>492</sup> Кознова О. (2023). Україна готова приєднатися до системи e-ТТН ЄС. Ліга Закон. Режим доступу: [https://biz.ligazakon.net/news/218935\\_ukrana-gotova-bridnatisya-do-sistemi-e-ttn-s](https://biz.ligazakon.net/news/218935_ukrana-gotova-bridnatisya-do-sistemi-e-ttn-s)

<sup>493</sup> Там само.

долучилась до фінансового інструменту «Механізм «Сполучення Європи» (CEF), підписавши відповідну Угоду з європейською стороною<sup>494</sup>. В рамках такого інструменту Україна матиме можливість залучати інвестиції ЄС до відповідних проектів щодо розбудови або модернізації пунктів пропуску та прикордонної інфраструктури. Так, Україна вже подала 6 проектних заявок на розгляд Єврокомісії та очікує на їхнє прийняття<sup>495</sup>. Така кооперація стане ключовою для покращення транспортного сполучення між ЄС та Україною, розвитку Транс'європейської транспортної мережі і налагодження експорту з України до Європейського Союзу в цілому.

Разом з тим, важливо зазначити, що є й проекти, активний розвиток яких сповільнився під час війни. Таким став проект розширення та розвитку спільного контролю на пунктах пропуску, який передбачав створення одного пункту пропуску замість двох зі спільною перевіркою українських та (наприклад) польських представників одночасно<sup>496</sup>. Такий контроль вже існує на певних пунктах пропуску із Польщею, однак, наразі планується розширити такий контроль і на інші пункти пропуску з іншими державами-членами ЄС<sup>497</sup>.

Що стосується транс'європейських транспортних мереж, то Україна не припиняла активної роботи щодо долучення до них. Так, у 2022 році Україною було підписано «Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом про поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні<sup>498</sup>», за яким до мережі було включено наступні маршрути України: продовження Балто-Чорноморсько – Егейського коридору через до Одеси (включаючи Львів, Чернівці), продовження Північно – Балтійського коридору до Маріуполя (включаючи Львів, Київ) та додавання Львову до маршруту коридорів Рейн – Дунай та Балтійське море – Адріатичне

---

<sup>494</sup> Україна долучилась до європейської програми «Механізм «Сполучення Європи» (2023). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/34384.html>

<sup>495</sup> Там само.

<sup>496</sup> Гордийчук Д. (2023). Строительство на границе идет полным ходом. Как Украина наращивает экспорт по суше. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2023/05/18/700258/>

<sup>497</sup> Там само.

<sup>498</sup> Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом про поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні (2023). Європейська Комісія. Режим доступу: [https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-06/high-level\\_agreement\\_Ukraine\\_2022\\_uk.pdf](https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-06/high-level_agreement_Ukraine_2022_uk.pdf)

море<sup>499</sup>.

В липні 2022 року Україною спільно з Європейською Комісією було розпочато роботу щодо модифікації Транс'європейської транспортної мережі, а саме, пониження в статусі маршрутів, які ведуть кордону з Росією та Білоруссю, а також, включення до Транс'європейської транспортної мережі нових маршрутів, які ведуть до кордону з Республікою Молдова<sup>500</sup>. Така переорієнтація мережі та її шляхів не тільки підтримує ізоляціонізм стосовно Росії та Білорусі, а і дасть можливість переоцінити поточну ситуацію України з огляду на військові дії, заміновані або зруйновані ділянки.

Додатково, Верховною Радою України восени 2022 року було прийнято за основу в першому читанні законопроект України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання ринку послуг автомобільного транспорту в Україні з метою приведення їх у відповідність з актами Європейського Союзу»<sup>501</sup>, який є євроінтеграційним та імплементує європейські стандарти у національне законодавство. А також, відзначається розробка євроінтеграційних законопроектів «Про деякі питання ввезення на митну територію України та проведення першої державної реєстрації транспортних засобів»<sup>502</sup> та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання використання транспортних засобів, оснащених електричними двигунами»<sup>503</sup>.

Однак, не зважаючи на вищезазначені успіхи, Єврокомісія окремо відзначає прогалини у євроінтеграційній діяльності України в автомобільному транспорті. Так, Україною було лише частково імплементовано норми щодо тахографів, а

---

<sup>499</sup> ЄС включив українські логістичні шляхи до Транс'європейської транспортної мережі (2022). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/yes-vklyuchyv-ukrayinski-logistychni-shlyahy-do-transyevropeyskovyi-transportnoyi-merezhi-0>

<sup>500</sup> Commission amends TEN-T proposal to reflect impacts on infrastructure of Russia's war of aggression against Ukraine (2022). European Commission. Режим доступу: [https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/commission-amends-ten-t-proposal-reflect-impacts-infrastructure-russias-war-aggression-against-2022-07-27\\_en](https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/commission-amends-ten-t-proposal-reflect-impacts-infrastructure-russias-war-aggression-against-2022-07-27_en)

<sup>501</sup> Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік (2023). Євроінтеграційний портал. С. 69. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit\\_pro\\_vykonannya\\_ugody\\_pro\\_asociaciyu\\_za\\_2022\\_rik.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf)

<sup>502</sup> Там само, с. 70.

<sup>503</sup> Там само, с. 70.

дорожні збори, плати за використання доріг в Україні і загалом відсутні<sup>504</sup>. Питання імплементації норм ЄС щодо безпеки на автомобільному транспорті покращилося лише частково, як і заходи щодо контролю експлуатаційної придатності транспорту<sup>505</sup>.

Зазначені коментарі від Єврокомісії є зрозумілими, адже певні нормативно-правові акти ЄС є складними або майже неможливими до імплементації в рамках повномасштабної війни Росії проти України. Так, із затримкою розвивається напрямок екологізації транспортної галузі України, особливо автомобільного транспорту, адже питання переходу власників автомобілів на альтернативний вид палива є нераціональним та неактуальним в умовах війни Росії проти України.

Для популяризації ідеї переходу суспільства на альтернативні види палива, необхідно враховувати поточну купівельну спроможність населення<sup>506</sup>, а також забезпечити заходи щодо створення спеціальних програм підтримки тих, хто здійснив такий перехід<sup>507</sup>. Враховуючи, що лівова частка бюджету держави йде на потреби Збройних сил України<sup>508</sup>, то такі заходи, а також розвиток відповідної необхідної транспортної інфраструктури<sup>509</sup> є неможливим та нераціональним.

Іншою проблематичною сферою розвитку євроінтеграційної політики України у галузі автомобільного транспорту є безпека на транспорті. Законопроект України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері безпеки експлуатації колісних транспортних засобів відповідно до вимог Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з

---

<sup>504</sup> Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Європейська Комісія. С. 46. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy\\_zvit\\_vek\\_ukrayinskoyu.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy_zvit_vek_ukrayinskoyu.pdf)

<sup>505</sup> Там само, с. 47.

<sup>506</sup> Хмельницька В. (2022). Чому в Україні не розвивається ринок електромобілів та як може відбутися масовий перехід на "зелені" авто: експерти дали відповідь. ТСН. Режим доступу: <https://tsn.ua/auto/news/ukrayina/chomu-v-ukrayini-ne-rozvivayetsya-rinok-elektromobiliv-ta-yak-mozhe-vidbutisya-masoviy-perehid-na-zeleni-avto-eksperti-dali-vidpovid-2136634.html>

<sup>507</sup> Таранов М.А. (2022). Проблеми правового регулювання переходу на екологічно безпечний транспорт. Юридичний науковий електронний журнал Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. С. 216. Режим доступу: [http://lsecj.org.ua/6\\_2022/50.pdf](http://lsecj.org.ua/6_2022/50.pdf)

<sup>508</sup> Бурцева А. (2023). Більша частина бюджету йде на потреби ЗСУ: глава Мінфіну назвав суму. 24 економіка. Режим доступу: [https://24tv.ua/economy/skilkki-groshevy-byudzhetu-vitrachayut-zsu-dumka-ministra-finansiv\\_n2326060](https://24tv.ua/economy/skilkki-groshevy-byudzhetu-vitrachayut-zsu-dumka-ministra-finansiv_n2326060)

<sup>509</sup> Таранов М.А. (2022). Проблеми правового регулювання переходу на екологічно безпечний транспорт. Юридичний науковий електронний журнал Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. С. 217. Режим доступу: [http://lsecj.org.ua/6\\_2022/50.pdf](http://lsecj.org.ua/6_2022/50.pdf)

іншої сторони»<sup>510</sup> є необхідним для євроінтеграційного процесу транспорту та передбачає перевірки транспортних засобів, встановлення тахографів, здійснення та підготовку до технічного контролю транспорту<sup>511</sup>, тощо.

Однак, в умовах війни Росії проти України перевірки транспортних засобів та їхній детальний технічний контроль займає значну частину часу, якого зазвичай в умовах війни нема, адже в пріоритеті є забезпечення швидкого та ефективного перевезення. Більше того, відповідно до стандартів ЄС, такий контроль здійснюють спеціально навчені спеціалісти відповідної на те кваліфікації<sup>512</sup>, яких також необхідно знайти та навчити.

Що стосується тахографів для вантажних автомобільних перевезень (який реєструє усі дії при керуванні транспортним засобом), - він є необхідним для встановлення, відповідно до стандартів ЄС<sup>513</sup>. Важливо зазначити, що покупка тахографів має відбуватися самостійно кожним перевізником<sup>514</sup>, тоді як ціна самого тахографа значно перевищує середньостатистичну зарплату українця. Більше того, такий прилад встановлюється у спеціальних майстернях, яких в Україні близько десяти<sup>515</sup>, що ще більше ускладнює зазначений процес.

Таким чином, на прикладах двох сфер, необхідних та важливих для процесу євроінтеграції українського автотранспорту, бачимо складність цього процесу та ще більші перепони на шляху їхньої імплементації під час війни. В свою чергу, такі та інші ситуації є показовими в контексті висвітлення наявних проблем та прогалин в українському транспорті.

Повертаючись до ініціативи ЄС «Шляхи солідарності», ЄС по суті відкрив свої кордони тимчасово для України, дозволивши безбар'єрно ввозити українську продукцію на територію Європи. Такий крок, як вже зазначалося у роботі, можна

---

<sup>510</sup> Повідомлення про оприлюднення проекту Закону України (2021). Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері безпеки експлуатації колісних транспортних засобів відповідно до вимог Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: [https://mtu.gov.ua/news/32726.html?fbclid=IwAR2naZO5w3EYYpDWj-25TDjNly4HGj5e6yAp\\_iOGanJIEsuTt\\_-VGmPpHFo](https://mtu.gov.ua/news/32726.html?fbclid=IwAR2naZO5w3EYYpDWj-25TDjNly4HGj5e6yAp_iOGanJIEsuTt_-VGmPpHFo)

<sup>511</sup> Там само.

<sup>512</sup> Проведення перевірки технічного стану автомобіля: нормативні вимоги безпеки (2019). Охорона праці і пожежна безпека. Режим доступу: <https://oppb.com.ua/news/provedennya-perevirky-tehnichnogo-stanu-avtomobilya-normatyvni-vymogy-bezpeky>

<sup>513</sup> Что такое тахограф и как им пользоваться? (2021). Глобус, система контролю транспорту. Режим доступу: <https://skt-globus.com.ua/ru/chto-takoe-tahograph/>

<sup>514</sup> Скільки коштуватиме встановлення тахографа (2022). Новини Дебит-Кредит. Режим доступу: <https://news.dtki.ua/society/auto/16254-skilki-kostuvatime-vstanovlennia-taxografu>

<sup>515</sup> Там само.

назвати пілотною версією членства України в ЄС. Однак, вже навесні 2023 року українці побачили наскільки Союз був не готовий до таких різких змін.

15 квітня 2023 року Польща, держава-член ЄС з якою Україна має найбільше пунктів пропуску, ввела заборону на імпорт та транзит переважної більшості агропродукції України, намагаючись врегулювати питання протестів польських фермерів та залучення необхідного електорату перед майбутніми виборами<sup>516</sup>. 19 квітня позицію про заборону українського імпорту також підтримали Болгарія, Угорщина та Словаччина<sup>517</sup>.

Більше того, 09 червня 2023 року польські фермери знову заблокували стратегічно важливий пункт пропуску “Ягодин-Дорогуськ” для українських вантажівок, пояснюючи це безконтрольним надходженням українських зернових культур до ринку Польщі, а також відсутністю стратегічних рішень щодо захисту польського ринку<sup>518</sup>.

Отже, проаналізувавши особливості та перспективи євроінтеграції України у автомобільному транспорті з 24 лютого 2022 року, можемо дійти висновку, що зазначений вид транспорту зазнав неабиякого різкого навантаження з початком війни, здійснивши переорієнтацію перевезень на захід, як для потреб евакуації, так і для експорту української продукції. В умовах таких різких змін, Україна здійснила неабиякий євроінтеграційний крок, підписавши з ЄС Угоду про лібералізацію та продовживши її ще на один рік, а також, співпрацюючи з ЄС у питання розбудови спроможності стратегічно важливих пунктів пропуску та втілення відповідних проектів.

Однак, як бачимо, на жаль, війна показала як труднощі України у імплементації певних важливих європейських нормативно-правових актів, як-то екологічні чи безпекові, так і труднощі держав-членів ЄС, з якими вони стикнулися в умовах різкого збільшення української агропродукції на ринку. Останнє доводить, що ні система ЄС, ні його держав-членів не була підготовлена та

---

<sup>516</sup> Зануда А, & Власов Д. (2023). Чому українське зерно стало проблемою для Європи і України. Пояснюємо причини і наслідки. BBC News Україна. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cg31j1g414do>

<sup>517</sup> Там само.

<sup>518</sup> Бугаєнко Т. (2023). Польські фермери знову заблокували рух через пункт пропуску «Ягодин». Zaxid. Режим доступу: [https://zaxid.net/polski\\_fermeri\\_znovu\\_zablokuvali\\_ruh\\_cherez\\_punkt\\_propusku\\_yagodin\\_n1565226](https://zaxid.net/polski_fermeri_znovu_zablokuvali_ruh_cherez_punkt_propusku_yagodin_n1565226)

відповідно реформована для такого збільшення української конкурентно спроможної продукції, яку вона постачала в рамках «Шляхів солідарності».

Так, як війна внесла свої корективи в національні пріоритети, виділяючи необхідність здобуття перемоги та підтримки економіки України шляхом здійснення експорту, важливо адаптувати і особливість євроінтеграційного процесу України у галузі автомобільного транспорту. Так, необхідним є розвиток наявних транспортних ланцюгів постачання та розбудови пунктів пропуску як зі сторони України, так і зі сторони її європейських сусідів.

В той час, як Європа реформуватиметься та готуватиметься до такого потужного аграрного члена як Україна, остання, в свою чергу, продовжуватиме поступове та якісне наближення національного законодавства до стандартів ЄС, з метою полегшення майбутнього процесу набуття членства та більш гармонійної синергії ринків ЄС та України. Саме тому, враховуючи численні наслідки бойових дій Росії на території України, важливим є не стільки політичне прискорення членства під час війни, скільки розвиток та отримання найбільших вигод та переваг зі статусу кандидата у членство ЄС, не втрачаючи власні позиції на фронті.

### 3.3. Залізничний транспорт

Залізничний транспорт України передує серед усіх видів наземного транспорту держави, посідаючи четверте місце в світі за масштабами перевезень вантажів<sup>519</sup>. Залізничні шляхи України є стратегічно важливим елементом транспортної системи, адже вони забезпечують не тільки сталий зв'язок між регіонами держави, але і сприяють розвитку перевезень між Європою та Азією<sup>520</sup>.

---

<sup>519</sup> Інформація про Українські залізниці (2021). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/informaciya-pro-ukrainski-zaliznici.html>

<sup>520</sup> Значення і місце залізничного транспорту (2021). We.org.ua. Режим доступу: <https://we.org.ua/transport/znachennya-i-mistse-zaliznychnogo-transportu/>

24 лютого 2022 року, внаслідок закриття неба над Україною через війну<sup>521</sup> та заблокування 10 з 13 українських портів<sup>522</sup>, Україна була вимушена переорієнтувати власні вантажі на автомобільний та залізничний транспорт, на які також припала левова частка руйнувань. Так, за даними Київської школи економіки український залізничний транспорт поніс прямих загальних збитків на суму в \$4,3 млрд<sup>523</sup>. Більше того, з початку повномасштабної війни Росії проти України українськими залізницями було безкоштовно евакуйовано чотири мільйона людей<sup>524</sup>.

Що стосується вантажних перевезень, то вони так само зазнали значних ускладнень через війну. До 24 лютого 2022 року 90% агрокультур України, що становили близько 20% експортних річних здобутків, транспортувалося через морські порти України<sup>525</sup>, в той час, як акціонерне товариство “Укрзалізниця” здійснювало приблизно 40-50% всього експорту України<sup>526</sup>. З переорієнтацією експорту на наземний транспорт, спрямований на захід, зазначені маршрути також стикнулися з рядом ускладнень – затримки на переходах, ціни на пальне, перевантаж на вагони з вузькою (європейською) колією та черги<sup>527</sup>.

З метою полегшення пропускнуої діяльності та здійснення необхідних заходів для українського експорту, було створено міжнародний інструмент, покликаний спростити перетин кордонів між Україною та країнами-членами ЄС, – «Шляхи солідарності»<sup>528</sup>. З того часу платформа «Шляхи Солідарності» стала потужним

---

<sup>521</sup> Україна закрила небо для польотів (2022). ТСН. Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-zakrila-nebo-dlya-polotiv-1985896.html>

<sup>522</sup> Ніякий І. (2022). Росіяни заблокували 10 із 13 морських портів, Україні довелося переводити вантажопотік на Дунай. Що з цього вийшло. Forbes Ukraine. Режим доступу: <https://forbes.ua/company/rosiyani-zablokuvali-10-z-13-morskikh-portiv-ukraini-dovelosya-perevoditi-vantazhopotik-na-dunay-shcho-z-tsogo-viyshlo-29122022-10822>

<sup>523</sup> Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення (2023). Київська школа економіки. С. 19. Режим доступу: [https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR\\_Feb23\\_FINAL\\_Damages-Report-1.pdf](https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf)

<sup>524</sup> Гончарук Л., & Ізвошківа А. (2023). Евакуювали 4 мільйони громадян і перевезли 277 іноземних делегацій: в "Укрзалізниця" підбили підсумки 2022 року. Суспільне Новини. Режим доступу: <https://susplne.media/367364-evakuovali-4-miljoni-gromadan-i-perevezli-277-inozemnih-delegacij-v-ukrzaliznici-pidbili-pidsumki-2022-roku/>

<sup>525</sup> Григор'єва Є., & Сушко І. (2022). Шляхи солідарності: як транспортна ініціатива прискорила інтеграцію України до ЄС. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/09/21/7147136/>

<sup>526</sup> Без розблокування портів суттєве збільшення експорту є неможливим (2022). Минпром. Режим доступу: <https://minprom.ua/news/285714.html>

<sup>527</sup> Гусейнов Ф. (2022). Стежки для зерна: низку проблем перевезень через ЄС вдається вирішити, нові на підході. Agravery. Режим доступу: <https://agravery.com/uk/posts/show/stezki-dla-zerna-nizku-problem-perevezen-cerez-es-vdaetsya-virishiti-novi-na-pidhodi>

<sup>528</sup> ЄС виділить 1 млрд € на підтримку «шляхів солідарності» (2022). UkraineInvest. Режим доступу: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/18-11-22/>

комунікаційним механізмом із координації зусиль для підтримки Українського експорту залізничним транспортом.

Така координація та оптимізація логістичних ланцюгів, а також встановлення нових маршрутів дозволило Україні разом з ЄС вже через короткий проміжок часу досягти певного прогресу. Так, станом на квітень 2023 року, Україні вдалося експортувати 32 млн тис. агрокультури, а саме олії та зернових, завдяки ініціативі ЄС<sup>529</sup>.

Більше того, в рамках ініціативи в листопаді 2022 року Єврокомісія разом із двома Європейськими Банками оголосила про мобілізацію та виділення одного млрд євро на потреби та підтримку експорту українського зерна та інших культур. Зазначена сума була передбачена для покращення прикордонного руху з України, збільшення пропускної здатності пунктів пропуску та відновлення або модернізацію необхідних транспортних шляхів<sup>530</sup>.

Так, вперше за 17 років відновлено роботу на залізничному маршруті Рахів – Валя Вишеулуй до Румунії<sup>531</sup>, а також вперше за більше ніж 10 років відновлено дільниці Рахів – Берлебаш та Тересва, відновлено роботу на ділянці з Молдовою 22 км Березине – Басарабська<sup>532</sup> та на вузькій колії дільниці Ковель – Ягодин – держкордон та реконструйовано дві дільниці під назвою Лінія 102, що з'єднують Перемишль з Хирівом<sup>533</sup>. Більше того, у 2023 році між Україною та Польщею було домовлено про відновлення дільниці вузької колії з Рава-Руська для додаткових пасажирських перевезень<sup>534</sup>, а у 2022 році було завершено електрифікацію залізничної дільниці Ковель—Ізов—Державний кордон з Польщею<sup>535</sup>.

---

<sup>529</sup> Україна експортувала через «Шляхи солідарності» понад 32 мільйони тонн зернових (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3700420-ukraina-eksportovala-cerez-slahi-solidarnosti-ponad-32-miljoni-tonn-zernovih.html>

<sup>530</sup> «Шляхи солідарності»: ЄС допоможе мобілізувати 1 млрд євро для експорту українських товарів (2022). EU NeighboursEast. Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/shlyahy-solidarnosti-yes-dopomozhe-mobilizuvaty-1-mlrd-yevro-dlya-eksportu-ukrayinskyh-tovariv/>

<sup>531</sup> Український дизель-поїзд вперше за 16 років проїхав до Румунії через Закарпаття (2022). Kiszо. Режим доступу: <https://kiszо.news/2022/11/09/український-дизель-поїзд-вперше-за-16-ро/>

<sup>532</sup> Григор'єва Є., & Сушко І. (2022). Шляхи солідарності: як транспортна ініціатива прискорила інтеграцію України до ЄС. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2022/09/21/7147136/>

<sup>533</sup> Гордійчук Д. (2023). Строительство на границе идет полным ходом. Как Украина наращивает экспорт по суше. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2023/05/18/700258/>

<sup>534</sup> Там само.

<sup>535</sup> Укрзалізниця завершила електрифікацію дільниці Ковель—Ізов—Держкордон (2023). Rail Insider. Режим доступу: <https://www.railinsider.com.ua/ukrzaliznyczya-zakinchyla-elektryfikacziyu-dilnydzi-koval-izov-derzhkordon/>

Додатково, з початком війни розпочалось активне долучення бізнесу до вирішення зазначеного питання. Восени дві компанії Real Trans Investment та LEM Trans відкрили логістичний транспортний хаб "Мостиська драй порт"<sup>536</sup> для перевантажування вантажів, а іншими зацікавленими компаніями було побудовано перевалочні пункти на тих територіях сусідів, де прокладена колія українського зразка (1520 мм)<sup>537</sup>.

Додатково, в рамках збільшення пропускної спроможності пунктів пропуску через державний кордон України та країн-членів ЄС 06 червня 2023 року Україна долучилась до фінансового інструменту «Механізм «Сполучення Європи» (CEF), підписавши відповідну Угоду з європейською стороною<sup>538</sup>. В рамках такого інструменту Україна матиме можливість залучати інвестиції ЄС до відповідних проектів щодо розбудови або модернізації пунктів пропуску та прикордонної інфраструктури. Так, Україна вже подала 6 проектних заявок на розгляд Єврокомісії та очікує на їхнє прийняття, 3 з яких залізничні<sup>539</sup>. Така кооперація стане ключовою для покращення транспортного сполучення між ЄС та Україною, розвитку Транс'європейської транспортної мережі і налагодження експорту з України до Європейського Союзу в цілому.

Однак, вже зараз АТ "Укрзалізниця" розглядається можливість нарощення залізничної пропускної спроможності на коліях до портів міст Гамбург, Росток та Гданськ, подальшої модернізації залізничних візків під стандарт ЄС, а також можливе продовження колій двох стандартів до українських терміналів та до терміналів країн-сусідів<sup>540</sup>. Робота щодо євроінтеграції української залізниці, а саме її сумісності та впровадження європейських систем реєстрів відбувається в

---

<sup>536</sup> Гордийчук Д. (2023). Строительство на границе идет полным ходом. Как Украина наращивает экспорт по суше. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2023/05/18/700258/>

<sup>537</sup> Там само.

<sup>538</sup> Україна долучилась до європейської програми «Механізм «Сполучення Європи» (2023). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/34384.html>

<sup>539</sup> Україна долучилась до європейської програми «Механізм «Сполучення Європи» (2023). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/34384.html>

<sup>540</sup> Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи (2022). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова №1-2. С. 20. Режим доступу: [https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188\\_2022\\_ukr\\_full.pdf](https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf)

тому числі за підтримки Європейського агентства залізниць (ERA)<sup>541</sup> в межах Організації співробітництва залізниць (ОСЗ)<sup>542</sup>.

В плани України також входить подальший розвиток колії європейського стандарту (1435 мм) в Україні та побудова такої колії на ділянці Мостиська – Скнилів, а також ремонт та електрифікацію ділянки Мацеїв - Ковель та ремонт колії стандарту ЄС на станції Вадул-Сірет<sup>543</sup>. Більше того, від ЄБРР в межах проєкту «Надзвичайна підтримка української залізниці»<sup>544</sup> Укрзалізниця отримає двісті млн євро на відновлення інфраструктури та рухомого складу, а також фінансування модернізації залізничних коридорів з Європою<sup>545</sup>, тощо.

Що стосується європейської інтеграції української залізниці, то Міністерством інфраструктури України було видано Наказ від 19 грудня 2022 року №948 «Про затвердження Змін до Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України»<sup>546</sup>, а війна Росії проти України ще більше посилила важливість приєднання останньої до європейського проєкту «Rail Baltica»<sup>547</sup>.

Rail Baltica – це проєкт Європи щодо сполучення між собою східної та західної частини Європи із балтійськими країнами залізничними шляхами європейського стандарту<sup>548</sup> в обхід шляхів Росії та Білорусі, створюючи тим самим для них транспортну ізоляцію<sup>549</sup>. Наразі організатори проєкту аналізують можливі ризики через війну з метою їх пом'якшення<sup>550</sup>. Український інтерес в такому проєкті полягає якраз в доступі до балтійських портів (розвантажуючи нинішні порти ЄС)

<sup>541</sup> Транспортний комплекс країн Європейського союзу (2010). Курсак. Режим доступу: <https://www.kursak.com/transportnyj-kompleks-krajn-evropejskoho-soyuzu-es/#5>

<sup>542</sup> Там само.

<sup>543</sup> Гордийчук Д. (2023). Строительство на границе идет полным ходом. Как Украина наращивает экспорт по суше. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2023/05/18/700258/>

<sup>544</sup> Укрзалізниця отримає від ЄБРР 200 млн євро фінансування (2023). Укрзалізниця. Режим доступу: [https://www.uz.gov.ua/press\\_center/up\\_to\\_date\\_topic/611478/](https://www.uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/611478/)

<sup>545</sup> Там само.

<sup>546</sup> Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік (2023). Євроінтеграційний портал. С. 69. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit\\_pro\\_vykonannya\\_ugody\\_pro\\_asociaciyu\\_za\\_2022\\_rik.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf)

<sup>547</sup> Вторгнення в Україну «підвищило геополітичну значимість Rail Baltica» (2022). Rail Expro. Режим доступу: <https://railexpoua.com/novyny/vtorhennia-v-ukrainu-pidvyshchylo-heopolitychnu-znachymist-rail-baltica/>

<sup>548</sup> Там само.

<sup>549</sup> Белашов С., & Шевченко А. (2023). Реалізація проєкту "Rail Baltica": можливості для України. Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/realizatsiya-proyektu-rail-baltica-mozhlyvosti-dlya-ukrayiny>

<sup>550</sup> Вторгнення в Україну «підвищило геополітичну значимість Rail Baltica» (2022). Rail Expro. Режим доступу: <https://railexpoua.com/novyny/vtorhennia-v-ukrainu-pidvyshchylo-heopolitychnu-znachymist-rail-baltica/>

та у включенні до нього пункту пропуску «Мостиська II – Медика», до якого було продовжено залізничний європейський коридор Північне море – Балтія<sup>551</sup>.

Щодо транс'європейських транспортних мереж, Україна не припиняла активної роботи долучення і до них. Так, у 2022 році Україною було підписано «Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом про поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні<sup>552</sup>», за яким до мережі було включено наступні маршрути України: продовження Балто-Чорноморсько – Егейського коридору через до Одеси (включаючи Львів, Чернівці), продовження Північно – Балтійського коридору до Маріуполя (включаючи Львів, Київ) та додавання Львову до маршруту коридорів Рейн – Дунай та Балтійське море – Адріатичне море<sup>553</sup>.

В липні 2022 року Україною спільно з Європейською Комісією було розпочато роботу щодо модифікації Транс'європейської транспортної мережі, а саме, пониження в статусі маршрутів, які ведуть кордону з Росією та Білоруссю, а також, включення до Транс'європейської транспортної мережі нових маршрутів, які ведуть до кордону з Республікою Молдова<sup>554</sup> з метою ізоляції від Росії та Білорусі та переоцінки поточної ситуації України з огляду на військові дії.

В цьому питанні Україна також окремо очікує на результати досліджень Єврокомісії разом з Європейським інвестиційним банком щодо техніко-економічного обґрунтування нового залізничного коридору стандартної колії ЄС (1435) для залізничного сполучення Польщі, України, Румунії та Молдови, яке має бути презентовано найближчим часом у 2023 році<sup>555</sup> та відповідно до якого будуть презентовані варіанти розвитку нового європейського маршруту.

---

<sup>551</sup> Белашов Є., & Шевченко А. (2023). Реалізація проєкту "Rail Baltica": можливості для України. Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/realizatsiya-proyektu-rail-baltica-mozhlyvosti-dlya-ukrayiny>

<sup>552</sup> Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом про поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні (2023). С. 1. Європейська Комісія. Режим доступу: [https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-06/high-level\\_agreement\\_Ukraine\\_2022\\_uk.pdf](https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-06/high-level_agreement_Ukraine_2022_uk.pdf)

<sup>553</sup> ЄС включив українські логістичні шляхи до Транс'європейської транспортної мережі (2022). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/yes-vklyuchyv-ukrayinski-logistychni-shlyahy-do-transyevropeyskoyi-transportnoyi-merezhi-0>

<sup>554</sup> Commission amends TEN-T proposal to reflect impacts on infrastructure of Russia's war of aggression against Ukraine (2022). European Commission. Режим доступу: [https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/commission-amends-ten-t-proposal-reflect-impacts-infrastructure-russias-war-aggression-against-2022-07-27\\_en](https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/commission-amends-ten-t-proposal-reflect-impacts-infrastructure-russias-war-aggression-against-2022-07-27_en)

<sup>555</sup> ЄС вивчить можливість будівництва залізниці з евроколією до України і Молдови (2022). Rail Expro. Режим доступу: <https://railexpro.com/novyny/ies-vyvchyt-mozhlyvist-budivnytstva-zaliznytsi-z-ievrokoliieu-do-ukrainy-i-moldovy/>

Однак, не зважаючи на вищезазначені успіхи, Єврокомісія окремо відзначає прогалини у євроінтеграційній діяльності України в залізничному транспорті. Так, Єврокомісія в Україні відзначає низьку загальну якість та безпеку інфраструктури, посилаючи на її застарілість та небезпечність<sup>556</sup>. В тому числі зберігається зношеність певних елементів транспортної системи, а саме пристроїв, локомотивів, вагонів або контактних мереж<sup>557</sup>.

Окремо Єврокомісія відзначає відсутню ринкову конкуренцію та розділення АТ «Укрзалізниця» на функції інфраструктурного управління та операції на транспорті<sup>558</sup>. Також досі відсутній спеціальний орган щодо розслідування аварій та безпеки на транспорті<sup>559</sup>. Хоч український Уряд і здійснює часткові заходи щодо наближення норм залізничного транспорту до стандартів ЄС, система залишається такою ж.

Загалом відповідно до додатка 32 Угоди про асоціацію Україна зобов'язана була протягом 8 років імплементувати 12 залізничних нормативно-правових актів стосовно і лібералізації ринку, і питань безпеки, модернізації залізниці<sup>560</sup>. Таким чином до 1 листопада 2022 року в Україні повинен був бути відкритий ринок до конкуренції та інших перевізників залізничного транспорту<sup>561</sup>. До цього часу Україні було необхідно забезпечити для всіх недискримінаційну та рівноправну можливість входу до немонополізованого ринку, розділити Укрзалізницю, залишивши за нею виключно стратегічну інфраструктуру для можливості перевезень, та забезпечення договірної системи перевезень, на базі якої оператори працювали за довгостроковими замовленнями<sup>562</sup>.

---

<sup>556</sup> Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Європейська Комісія. С. 52. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy\\_zvit\\_yek\\_ukrayinskoyu.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy_zvit_yek_ukrayinskoyu.pdf)

<sup>557</sup> Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи (2022). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова №1-2. С. 31. Режим доступу: [https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188\\_2022\\_ukr\\_full.pdf](https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf)

<sup>558</sup> Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Європейська Комісія. С. 47. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy\\_zvit\\_yek\\_ukrayinskoyu.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy_zvit_yek_ukrayinskoyu.pdf)

<sup>559</sup> Там само, с. 46.

<sup>560</sup> Довгань В. (2017). Євроінтеграція в транспорті: спільна робота та відповідальність. LB.ua. Режим доступу: [https://lb.ua/blog/viktor\\_dovgan/360713\\_ievrointegratsiya\\_transporti.html](https://lb.ua/blog/viktor_dovgan/360713_ievrointegratsiya_transporti.html)

<sup>561</sup> Щуклін Ю. (2023). Яка місія залізничного транспорту в контексті європейської інтеграції України? Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/blog/888842.html>

<sup>562</sup> Там само.

Так, Міністерством інфраструктури України в 2015 році було розроблено та внесено на розгляд до Верховної Ради України законопроект «Про залізничний транспорт», а у 2016 році відредаговано та перевнесено<sup>563</sup>. Однак, зазначений законопроект став фундаментальною реформою залізниці України, яка на той момент не всім припала до душі.

Через абсолютно новий реформаторський характер законопроекту, зацікавлений в залізниці бізнес створював супротив через народних депутатів на рівні Парламенту, забезпечуючи або затягування його розгляду, або відсутність достатньої підтримки під час голосування<sup>564</sup>. Більше того, через небажання знищувати монополізм залізниці та створювати здорову конкуренцію на ринку, особливо шляхом вкладення інвестицій в такі зміни, український бізнес не підтримував заходи, націлені на імплементацію Угоди про асоціацію<sup>565</sup>.

Враховуючи в якому турборежимі розроблявся та реєструвався законопроект, його положення мали достатньо суперечливих та нечітких питань щоб тихо “поховати” його серед Комітетів Верховної Ради<sup>566</sup>. Однак, сам законопроект – не є фінальним вирішенням питання. Адже, найголовнішим є якраз процес після його прийняття – розробка підзаконних актів до законопроекту, до якого необхідно залучати низку спеціалістів, та його імплементація на практиці<sup>567</sup>. Тому, нинішня система залізничних перевезень та нормативно-правова база не відповідають євроінтеграційному курсу України<sup>568</sup>, а поточна ситуація в країні не є сприятливою до таких реформацій одного з найважливіших видів транспорту держави.

Водночас, незважаючи на неухвалений закон про залізничний транспорт, Кабінетом Міністрів України у 2019 році було видано Постанову «Про реалізацію пілотного проекту щодо допуску приватних локомотивів до роботи окремими

---

<sup>563</sup> Довгань В. (2017). Євроінтеграція в транспорті: спільна робота та відповідальність. LB.ua. Режим доступу: [https://lb.ua/blog/viktor\\_dovgan/360713\\_jevrointegratsiya\\_transporti.html](https://lb.ua/blog/viktor_dovgan/360713_jevrointegratsiya_transporti.html)

<sup>564</sup> Егерт О. (2021). Дипломна робота «Низький прогрес у виконанні Україною зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію Україна-ЄС у розділі «Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги»: причини та можливі шляхи покращення». Київська школа економіки. С. 22. Режим доступу: [https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Oleksandra-Egert\\_Master-Thesis.pdf](https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Oleksandra-Egert_Master-Thesis.pdf)

<sup>565</sup> Там само, с. 23.

<sup>566</sup> Щуклін Ю. (2023). Яка місія залізничного транспорту в контексті європейської інтеграції України? Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/blog/888842.html>

<sup>567</sup> Манжело А. (2023). Роботи набагато більше і вона складніша, ніж до війни. Працюємо над євроінтеграційними реформами - директор RST Мінвідновлення. Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/interview/899515.html>

<sup>568</sup> Щуклін Ю. (2023). Яка місія залізничного транспорту в контексті європейської інтеграції України? Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/blog/888842.html>

маршрутами на залізничних коліях загального користування<sup>569</sup>» з метою створення необхідних умов для входження приватних майбутніх поїздів до ринку та мережі<sup>570</sup>.

З початком війни Міністерством інфраструктури України разом з відповідними установами ведеться робота над доопрацюванням законопроекту «Про залізничний транспорт»<sup>571</sup>. Втім, важливо розуміти, що негативні та руйнівні наслідки війни Росії проти України роблять поки неактуальним як питання розформування Укрзалізниці, так і непривабливим транспортний ринок України для приватних іноземних компаній через загрозу безпеці.

Отже, проаналізувавши особливості та перспективи євроінтеграції України у залізничному транспорті з 24 лютого 2022 року, можемо дійти висновку, що, враховуючи теперішні умови, важливо поступово відновлювати залізничну інфраструктуру, залучаючи інвестиції, та модернізувати українські колії відповідно до стандартів ЄС (1435 мм), як мінімум, технологією суміщеної колії на західних кордонах (паралельне прокладання двох колій на одному відрізку)<sup>572</sup>.

На жаль, говорити про серйозні реформи на залізничному транспорті буде можливо по більшій мірі після завершення війни та небезпеки на території України. Тоді необхідно буде розмінувати території руху, інтегрувати перевізну систему України до системи ЄС та лібералізувати залізничний ринок, що є основною умовою членства в цій галузі. А поки, Україна матиме час на грамотну підготовку та прийняття відповідного законопроекту та його підзаконних актів, в той час, як Європа матиме час на підготовку зі своєї сторони до входження України на ринок. Адже, війна в Україні показала, що інфраструктура ЄС поки ще не готова до таких обсягів української продукції<sup>573</sup>.

---

<sup>569</sup> Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1043 (2019). Про реалізацію експериментального проекту щодо допуску приватних локомотивів до роботи окремими маршрутами на залізничних коліях загального користування. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1043-2019-%D0%BF#Text>

<sup>570</sup> Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи (2022). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова №1-2. С. 31-32. Режим доступу: [https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188\\_2022\\_ukr\\_full.pdf](https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf)

<sup>571</sup> Манжело А. (2023). Роботи набагато більше і вона складніша, ніж до війни. Працюємо над євроінтеграційними реформами - директор RST Мінвідновлення. Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/interview/899515.html>

<sup>572</sup> Зубко Г. (2022). Євроколія – це геополітичний вибір майбутнього України. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/23/690705/>

<sup>573</sup> Гордійчук Д. (2023). Строительство на границе идет полным ходом. Как Украина наращивает экспорт по суше. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2023/05/18/700258/>

### 3.4. Морський, внутрішньо водний транспорт та порти

24 лютого 2022 року стало датою виведення з дії більшості українських портів через велику небезпеку, обстріли та окупацію Росією України. Прямі загальні втрати водного транспорту та інфраструктури за 2022 рік становлять \$496 млн, при чому руйнувань зазнали як морські об'єкти, так і об'єкти внутрішніх водних шляхів<sup>574</sup>. Більше того, з початку війни Чорноморські та Азовські порти, на які припадало близько дві третіх експорту України та зовнішньої торгівлі загалом, були заблоковані<sup>575</sup>.

Таке блокування портів України не тільки суттєво паралізувало систему транспортування вантажу морем та річками, а й значно ускладнила процес утримання економіки держави та бюджету існуючими. З початку війни в українських портах було заблоковано 68 суден, на яких знаходилось близько 1,2 млн тонн експортного вантажу з більшою частиною продовольства<sup>576</sup>. “Фактично, майже три місяці всі досі стоять, там де й стояли”, - пояснив ситуацію в травні 2022 року Олександр Голодницький, тодішній голова Адміністрації морських портів України (АМПУ)<sup>577</sup>.

Однак, блокуючі дії Росії почалися ще до її повномасштабного наступу. Так, з 13 лютого 2022 року Росією проводились так звані військові вчення в Керченській протоці та Азовському та Чорному морях, що змушувало українські судна переорієнтувати свої звичні торгівельні маршрути<sup>578</sup>.

З початком Російського вторгнення 24 лютого 2022 року доступними були румунські порти Дунайського регіону Галац і Констанца, пропускна спроможність яких на той момент складала біля 100 тис. агрокультур в місяць, що в 35 разів

<sup>574</sup> Довгань В. (2022). Підсумки воєнного 2022 року для транспорту та інфраструктури України. Центр транспортних стратегій. Режим доступу: [https://cfts.org.ua/blogs/pidsumki\\_voennogo\\_2022\\_roku\\_dlya\\_transportu\\_ta\\_infrastrukturi\\_ukrani\\_656](https://cfts.org.ua/blogs/pidsumki_voennogo_2022_roku_dlya_transportu_ta_infrastrukturi_ukrani_656)

<sup>575</sup> Бурдига І. (2022). Що відбувається в морських портах України під час війни. Deutsche Welle. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/shcho-vidbuvaetsia-v-morskykh-portakh-ukrainy-pid-chas-viiny/a-61793088>

<sup>576</sup> Лотоцька Н. (2022). В українських портах зараз перебувають 68 суден з 1,2 млн тонн вантажів, – очільник АМПУ. LB.ua. Режим доступу: [https://lb.ua/society/2022/08/02/525008\\_ukrainskih\\_portah\\_zaraz.html](https://lb.ua/society/2022/08/02/525008_ukrainskih_portah_zaraz.html)

<sup>577</sup> Бурдига І. (2022). Що відбувається в морських портах України під час війни. Deutsche Welle. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/shcho-vidbuvaetsia-v-morskykh-portakh-ukrainy-pid-chas-viiny/a-61793088>

<sup>578</sup> Костюченко А. (2022). 24 лютого - 24 серпня 2022: шість місяців війни для інфраструктури і транспорту України. Центр транспортних стратегій. Режим доступу: [https://cfts.org.ua/articles/24\\_lyutogo\\_24\\_serpnya\\_2022\\_shist\\_misyatsiv\\_viiny\\_dlya\\_infrastrukturi\\_i\\_transportu\\_ukrani\\_1920](https://cfts.org.ua/articles/24_lyutogo_24_serpnya_2022_shist_misyatsiv_viiny_dlya_infrastrukturi_i_transportu_ukrani_1920)

менше довоєнного експорту України<sup>579</sup>. Однак, вже за декілька місяців експорт зріс в 5 разів<sup>580</sup>. До них українські вантажі направлялися з українських торгівельних річкових портів Ізмаїльський, Ренійський та Усть-Дунайський (наразі перший приватизований порт<sup>581</sup>), які в свою чергу були спроможні забезпечити тільки 10% попереднього державного товарообігу морем<sup>582</sup>.

Через військові дії та регулярні обстріли, перевезення вантажів річкою Дніпро унеможливилось через заблоковані області Херсону та Запоріжжя<sup>583</sup>. Більше того, реформи по відновленню внутрішніх водних шляхів, що були запущені раніше, так само призупинились<sup>584</sup>. Таким чином питання розблокування морських портів залишалось пріоритетним.

Однак, коли Україна і весь світ зіштовхнулись із можливою загрозою у вигляді продовольчої кризи<sup>585</sup> через блокування перевезення українського зерна, було вирішено надати перевагу автомобільним та залізничним перевезенням на захід до портів ЄС. Так, 12 травня 2022 року, внаслідок плідної співпраці з ЄС, Європейська Комісія, зокрема країни-члени ЄС, що безпосередньо мають спільний кордон з Україною, створили міжнародний інструмент, покликаний спростити перетин кордонів між Україною та країнами-членами ЄС, – «Шляхи солідарності»<sup>586</sup>, адже прикордонна інфраструктура обох сторін не була готова до таких різких об'ємів вантажів.

І хоча Україні разом з ЄС вдалось вже через короткий проміжок часу досягти певного прогресу в рамках ініціативи, експортувавши 32 млн тис. агрокультури

<sup>579</sup> Костюченко А. (2022). 24 лютого - 24 серпня 2022: шість місяців війни для інфраструктури і транспорту України. Центр транспортних стратегій. Режим доступу: [https://cfts.org.ua/articles/24\\_lyutogo\\_24\\_serpnya\\_2022\\_shist\\_misyatsiv\\_vivni\\_dlya\\_infrastrukturi\\_i\\_transportu\\_ukrani\\_1920](https://cfts.org.ua/articles/24_lyutogo_24_serpnya_2022_shist_misyatsiv_vivni_dlya_infrastrukturi_i_transportu_ukrani_1920)

<sup>580</sup> Гордійчук Д. (2022). Заблоковані порти – не вирок. Куди Україна перенаправляє експортні потоки і що з цього виходить. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/05/11/686894/>

<sup>581</sup> За порт «Усть-Дунайськ» покупець сплатив понад €200 мільйонів (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3669460-za-port-ustdunajsk-pokupec-splativ-ponad-200-miljoniv.html>

<sup>582</sup> Гордійчук Д. (2022). Заблоковані порти – не вирок. Куди Україна перенаправляє експортні потоки і що з цього виходить. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/05/11/686894/>

<sup>583</sup> Січкач Д. (2022). Підсумки воєнного 2022 року для транспорту та інфраструктури України. European Business Association. Режим доступу: <https://eba.com.ua/novi-ta-stari-vyklyky-yak-trymayetsya-ukravinska-infrastruktura-pid-chas-vijny/>

<sup>584</sup> Там само.

<sup>585</sup> War in Ukraine drives global food crisis (). World Food Programme. Р. 1. Режим доступу: [https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000140702/download/?\\_ga=2.159102458.153189590.1686585125-124076813.1686585125](https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000140702/download/?_ga=2.159102458.153189590.1686585125-124076813.1686585125)

<sup>586</sup> ЄС виділить 1 млрд € на підтримку «шляхів солідарності» (2022). UkraineInvest. Режим доступу: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/18-11-22/#:~:text=Європейська%20комісія%20та%20держави%20члени,експорту%20й%20імпорту%20інших%20товарів>

станом на квітень 2022 року<sup>587</sup>, маршрути до західних кордонів України також стикнулися з рядом ускладнень – затримки на переходах, ціни на пальне, перевантаж на вагони з вузькою (європейською) колією та довготривалі черги<sup>588</sup>. Більше того, перевезення вантажів залізничним транспортом спричиняє ріст вартості не лише самого транспортування, а й виробництва<sup>589</sup>. Таким чином, повне компенсування наземним транспортом портових обсягів не було можливим.

В той час, як понад 20 млн. тонн зерна знаходилися в сховищах України через війну<sup>590</sup>, від яких залежали понад 400 млн. людей у світі<sup>591</sup>, Україна лишилася ще й 460 тис. га деокупованих аграрних територій через мінування, з яких 500 тис. тонн українського зерна Росія незаконно вивезла до себе<sup>592</sup>. Тому, розблокування портів було необхідним з метою як збереження економіки України, що значно втрачає на відсутності експорту, так і з метою уникнення питання продовольчої кризи<sup>593</sup>.

4 липня 2022 року відбулася знакова подія для українського водного транспорту – звільнення острова Зміїний<sup>594</sup>. Така подія є не тільки символічною в контексті перебігу війни, а й стратегічною, адже дозволила Україні розпочати переговори про так звану “Зернову Угоду”<sup>595</sup>.

Так, в липні 2022 року Україною та Росією в Стамбулі було підписано окремі Угоди з Організацією об’єднаних Націй (ООН) з терміном дії у 120 днів стосовно

<sup>587</sup> Україна експортувала через «Шляхи солідарності» понад 32 мільйони тонн зернових (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3700420-ukraina-eksportovala-cerez-slahi-solidarnosti-ponad-32-miljoni-tonn-zernovih.html>

<sup>588</sup> Гусейнов Ф. (2022). Стежки для зерна: низку проблем перевезень через ЄС вдасться вирішити, нові на підході. Agravery. Режим доступу: <https://agravery.com/uk/posts/show/stezki-dla-zerna-nizku-problem-perevezen-cerez-es-vdaetsa-virisiti-novi-na-pidhodi>

<sup>589</sup> Бойко І. (2023). Заблоковані чорноморські порти не дозволяють відновитися промисловим підприємствам України - АР. УНІАН. Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/zablokovani-chornomorski-porti-ne-dozvoliyayut-vidnovitisya-promislovim-pidpriyemstvam-ukrajini-ap-12197580.html>

<sup>590</sup> В Україні вже зібрали понад 20 мільйонів тонн зерна (2022). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3548885-v-ukraini-vze-zibrali-ponad-20-miljoniv-tonn-zerna.html>

<sup>591</sup> Вторгнення Росії в Україну загрожує голодом сотням мільйонів людей у всьому світі – КШЕ (2022). Всеукраїнська Аграрна Рада. Режим доступу: <https://uacouncil.org/uk/post/vtorgnenna-rosii-v-ukrainu-zagrozue-golodom-sotnam-miljoniv-ludej-u-vsomu-sviti-kse#>

<sup>592</sup> Галка Н. (2022). Через війну Україна втратила 460 тис. гектарів аграрних земель — заступник міністра про зерно, порти та окупацію. Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/251599-cerez-vijnu-ukraina-vtratila-460-tis-ga-agrarnih-teritorij-zastupnik-ministra-agrarnoi-politiki-visockij/>

<sup>593</sup> Гордійчук Д. (2022). Порти знову запрацюють. Що підписали в Стамбулі та як тепер Україна буде вивозити зерно?. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/07/22/689519/>

<sup>594</sup> Костюченко А. (2022). 24 лютого - 24 серпня 2022: шість місяців війни для інфраструктури і транспорту України. Центр транспортних стратегій. Режим доступу: <https://cfts.org.ua/articles/24-lyutogo-24-serpnya-2022-shist-misyatsiv-viyni-dlya-infrastrukturi-i-transportu-ukrani-1920>

<sup>595</sup> Там само.

здійснення Україною експорту агропродукції Чорним морем<sup>596</sup>. Портами через які здійснювались такі перевезення стали "Одеса", "Чорноморськ" та "Південний"<sup>597</sup>. З 1 серпня 2022 року загалом Україні вдалось вивезти із зазначених портів 962 судна з агропродукцією на 30,3 мільйон тонн<sup>598</sup>.

29 жовтня 2022 року Росія заявила про свій вихід з Угоди через нібито обстріл російського Чорноморського флоту<sup>599</sup>, однак вже 2 листопада поновила свою участь<sup>600</sup>. 17 листопада 2022 року Зернову угоду було продовжено ще на 120 днів, знову ж таки, із Туреччиною та ООН в якості гарантів<sup>601</sup>.

Однак, в березні 2023 року Україну зустрів шантаж російської сторони та спроби знизити санкції взамін на продовження Угоди<sup>602</sup>. Тоді ж представниками Москви було повідомлено про продовження Угоди лише на 60 днів, що суперечило першочерговим домовленостям сторін<sup>603</sup>. Попри це, в травні Туреччиною було вказано про пролонгацію Угоди ще на два місяці<sup>604</sup>.

З травня 2023 року Росія активно затримує а подекуди і блокує експорт України, підриваючи положення Угоди та домовленості між сторонами. Так, український морський торговельний порт "Південний", маючи великі вантажні обсяги, припинив свою діяльність, адже російська сторона не пропускає до нього

---

<sup>596</sup> Петровський Д. (2023). Як вітчизняний транспорт допоміг вижити українській економіці та її громадянам під час війни. УНІАН. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/yak-vitchiznyaniy-transport-dopomig-vizhiti-ukrajinskiy-ekonomici-ta-jiji-gromadyanam-pid-chas-viyni-12105600.html>

<sup>597</sup> Там само.

<sup>598</sup> Коршак Н. (2023). Росія знову заблокувала роботу "зернової угоди" — Мінінфраструктури. Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/494026-rosia-znovu-zablokuvala-robotu-zernovoi-ugodi-mininfrastrukturi/>

<sup>599</sup> Гуйван О. (2022). Росія відмовляється від участі у "зерновій угоді". Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/305656-rosia-vidmovlaetsya-vid-ucasti-u-zernovij-ugodi/>

<sup>600</sup> Гуйван О. (2022). Росія відновлює участь у "зерновій угоді" — Міноборони РФ. Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/308102-rosia-vidnovlue-ucast-u-zernovij-ugodi-minoboroni-rf/>

<sup>601</sup> Собенко Н. (2022). "Зернову угоду" продовжили на чотири місяці. Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/318590-zernovu-ugodu-prodovzili-na-cotiri-misaci/>

<sup>602</sup> Матвішина Г., Прищепа Я. (2023). "Орієнтуємося на 120 днів": міністр розповів про шантаж з боку Росії під час продовження "зернової угоди". Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/418803-orientuemosa-na-120-dniv-ministr-rozpoviv-prosantaz-z-boku-rosii-pid-cas-prodovzenna-zernovoi-ugodi/>

<sup>603</sup> Зернова угода: в уряді України заявили, що Росія перешкоджає роботі порту Південний (2023). Радіо Свобода. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zernova-uhoda-port-pivdenniy/32424698.html>

<sup>604</sup> «Зернову угоду» продовжили ще на два місяці — Ердоган (2023). Радіо Свобода. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zernova-uhoda-prodovzhennya/32415893.html>

судна<sup>605</sup>. Росією також зазначалось, що блокада цього порту продовжуватиметься, поки Україна не прийме рішення запустити аміакопровід «Одеса-Тольятті»<sup>606</sup>.

Вже 1 червня Українським Урядом знову було повідомлено про припинення Угоди через відмову Росії реєструвати близько 50 суден, що прямують до України з метою проходження інспекції<sup>607</sup>. Таким чином, Україна втрачає експорт у 2,4 мільйона тонн, що у два рази перевищує результати травня<sup>608</sup>. Однак, 10 червня Росія знову заявила про можливий вихід з Угоди в липні через перешкоди в її експорті<sup>609</sup>, що скоріше за все мається на увазі якраз запуск Україною аміакопроводу.

Таким чином, через численні маніпуляції та шантажі з боку Росії Зернова Угода виглядає максимально нестабільно та небезпечно для українських суден. Так, враховуючи необхідність України експортувати великі обсяги вантажів водним транспортом, варто знайти більш безпекові гарантії для існуючої Угоди, паралельно працюючи над збільшенням пропускної здатності Дунайських портів та пунктів пропусків з державами-сусідами для наземного транспорту.

Що стосується євроінтеграційної складової розвитку та діяльності водного транспорту, то морський транспорт має характерну відмінність від інших видів транспорту, оскільки в його межах загальний ринок і так є відкритим та лібералізованим<sup>610</sup>. Однак, попри значні труднощі українського водного транспорту в питаннях перевезень під час повномасштабної війни, Україна досягла певних успіхів на шляху до європейської інтеграції в цій галузі.

Так, у 2022 році Україною було підписано «Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом про поширення

---

<sup>605</sup> Зернова угода: в уряді України заявили, що Росія перешкоджає роботі порту Південний (2023). Радіо Свобода. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zernova-uhoda-port-pivdenniy/32424698.html>

<sup>606</sup> Росія блокуватиме порт «Південний» доки Україна не запустить аміакопровід «Одеса-Тольятті» – Росзмі (2023). Дзеркало тижня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/rosija-blokuvatime-port-pivdennij-doki-ukrajina-ne-zapustiti-amiakoprovod-odesa-toljatti-.html>

<sup>607</sup> Коршак Н. (2023). Росія знову заблокувала роботу "зернової угоди" — Мінінфраструктури. Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/494026-rosia-znovu-zablokuvala-robotu-zernovoi-ugodi-mininfrastrukturi/>

<sup>608</sup> Там само.

<sup>609</sup> Знову шантаж: Росія вчергове погрожує вийти з Зернової угоди (2023). Дзеркало тижня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/znovu-shantazh-rosija-vcherhove-pohrozhuje-vijti-z-zernovoji-uhodi.html>

<sup>610</sup> Берко С., Віткін Л., Губренко О., Жернаков М., Ковальова О., Мініч О., Мовчан В., Полотайко М., Рябцев Г., Трипольська Г., Форсюк Н. (2023). Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості. Український центр європейської політики. С. 43. Режим доступу: [https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit\\_internmarket\\_2023\\_ukr-2.pdf](https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit_internmarket_2023_ukr-2.pdf)

індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні<sup>611</sup>», за яким до мережі було включено судноплавні частини українського Дніпра та Південного Бугу<sup>612</sup>. Зазначені зміни є важливими, адже із входженням ділянок річок до мережі Україна зможе розраховувати на подальше майбутнє фінансування Європейським Союзом їхньої модернізації, покращення та розбудови<sup>613</sup>.

Більше того, з переорієнтацією значних обсягів вантажів на річку Дунай в 2022 році, представник України, член Комітету з питань економічного розвитку Верховної Ради України, Ігор Марчук, під час засідання Комітету з економічних питань Парламентського виміру Центральноєвропейської ініціативи в Бухаресті заявив про українську мету стосовно включення частини річки Дунай, що йде від гирла Кілії та Бистре, до індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі<sup>614</sup>. Так як пропускна здатність Сулинського каналу румунської частини Дунаю є достатньо низькою для обсягів українських агрокультур, створюючи черги, необхідно включити паралельний з цим шлях із більшою спроможністю<sup>615</sup>.

Однак зазначене прагнення України викликає дещо політичний негатив Румунської сторони. Так, Румунія виказує максимальний супротив можливому включенню української частини річки Дунай до TEN-T, посиляючись на екологічну загрозу, яку може нести ділянка<sup>616</sup>. Так, як Румунська частина річки Дунай наразі вже є в мережі TEN-T у складі коридору Рейн – Дунай<sup>617</sup>, то можна зробити висновок, що включення до мережі української частини річки збільшить небажану румунами конкуренцію в регіоні.

---

<sup>611</sup> Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом про поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні (2022). Режим доступу: <https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-06/high-level-agreement-Ukraine-2022-uk.pdf>

<sup>612</sup> Христофоров В. (2022). На індикативних мапах TEN-T з'являться українські судноплавні ділянки Дніпра та Південного Бугу. Промисловий портал. Режим доступу: <https://uprom.info/news/other/logistika/na-indykatyvnyh-mapah-ten-t-zyavlyatsya-ukrayinski-sudnoplavni-dilyanky-dnipra-ta-pivdenного-bugu/>

<sup>613</sup> Там само.

<sup>614</sup> Українська делегація взяла участь у засіданні Комітету з економічних питань Парламентського виміру Центральноєвропейської ініціативи (2023). Прес-служба Апарату Верховної Ради України. Режим доступу: [https://www.rada.gov.ua/news/news\\_kom/234818.html](https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234818.html)

<sup>615</sup> Берко С., Віткін Л., Губренко О., Жернаков М., Ковальова О., Мініч О., Мовчан В., Полотайко М., Рябцев Г., Трипольська Г., Форсюк Н. (2023). Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості. Український центр європейської політики. С. 44. Режим доступу: [https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit\\_internmarket\\_2023\\_ukr-2.pdf](https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit_internmarket_2023_ukr-2.pdf)

<sup>616</sup> "Перспективи розвитку партнерських відносин України з Румунією". Аналітична записка (2015). Національний Інститут Стратегічних Досліджень. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/perspektivi-rozvitku-partnerskikh-vidnosin-ukraini-z-rumunieu>

<sup>617</sup> MOBILITY AND TRANSPORT TENtec Interactive Map Viewer. European Commission. Режим доступу: <https://ec.europa.eu/transport/infrastructure/tentec/tentec-portal/map/maps.html>

Окремо Україна має неабиякий успіх у галузі внутрішнього водного транспорту через прийняття Закону України від 03.12.2020 №1054-IX "Про внутрішній водний транспорт"<sup>618</sup>, що набрав чинності 01.01.2022. Цей документ є фундаментальним для європейської інтеграції у цій сфері, роблячи таку галузь ефективною та привабливою для розвитку<sup>619</sup>. Попри повномасштабне вторгнення Росії та численні руйнації, Україна вже прийняла значну кількість потрібних на імплементацію цього закону підзаконних актів, або перебуває у процесі їх погодження зі стейкхолдерами<sup>620</sup>.

Так, Кабінетом Міністрів України внесено відповідні зміни до:

“питань пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними”<sup>621</sup> (Постановою КМУ від 09 лютого 2022 року № 94);

“ліцензійних умов провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів річковим і морським транспортом”<sup>622</sup> (Постановою КМУ від 29 квітня 2022 року № 525).

А Міністерством інфраструктури України ухвалено низку наказів щодо:

“ведення суднового журналу судна внутрішнього плавання”<sup>623</sup> від 28.01.2022 № 55;

“затвердження Порядку присвоєння і нанесення на судна внутрішнього плавання унікального європейського ідентифікаційного номеру”<sup>624</sup> від 31.01.2022 № 62;

<sup>618</sup> Закон України (2020). Про внутрішній водний транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MN023577>

<sup>619</sup> Закон «Про внутрішній водний транспорт»: що зміниться з нового року (2021). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/33348.html>

<sup>620</sup> Берко С., Віткін Л., Губренко О., Жернаков М., Ковальова О., Мініч О., Мовчан В., Полотайко М., Рябцев Г., Трипольська Г., Форсюк Н. (2023). Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості. Український центр європейської політики. С. 44. Режим доступу: [https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit\\_internmarket\\_2023\\_ukr-2.pdf](https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit_internmarket_2023_ukr-2.pdf)

<sup>621</sup> Постанова Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2022 року № 94 (2022). Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94-2022-п#Text>

<sup>622</sup> Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 525 (2022). Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2015 р. № 1186. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-2022-п#n2>

<sup>623</sup> Наказ Міністерства інфраструктури України (2022). Про деякі питання ведення суднового журналу судна внутрішнього плавання. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0363-22#Text>

<sup>624</sup> Наказ Міністерства інфраструктури України (2022). Про затвердження Порядку присвоєння і нанесення на судна внутрішнього плавання унікального європейського ідентифікаційного номера. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0308-22#Text>

“затвердження Змін до Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України”<sup>625</sup> від 19.12.2022 № 948;

“затвердження Вимог щодо подвійного корпусу або еквівалентної конструкції для нафтоналивних однокорпусних танкерів”<sup>626</sup> від 10.10.2022 № 767.

Важливо, що завдяки такому закону, не тільки виокремлюються норми та правила транспортування, включаючи норми транспорту, а і також імплементуються в національне законодавство деякі директиви ЄС щодо “технічних вимог до суден внутрішнього плавання, визнання професійних кваліфікацій у внутрішньому судноплаванні, доступу до перевезень товарів для національного та іноземного транспорту, гармонізації річкових інформаційних послуг”<sup>627</sup>. Так, у результаті такого закону передбачене створення Стратегії розвитку, завдяки якій можна буде очікувати на ефективний розвиток логістики галузі та її загальної конкурентоспроможності<sup>628</sup>.

Що стосується морського транспорту, то Єврокомісія також відзначає певні досягнення або часткові досягнення України. Так, Україною було здійснено заходи щодо лібералізації послуг морського транспорту міжнародного характеру, забезпечено поетапне узгодження правил та норм ЄС, особливо Міжнародної організації праці щодо безпеки на морі та захисту морського середовища та Міжнародної морської організації<sup>629</sup>.

Додатково, Україною розроблено євроінтеграційні законопроекти «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання діяльності у сфері охорони життя та пошуку і рятування людей на морі»<sup>630</sup> (реєстр. №9283) та

---

<sup>625</sup> Наказ Міністерства інфраструктури України (2022). Про затвердження Змін до Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0293-23#Text>

<sup>626</sup> Наказ Міністерства інфраструктури України (2022). Про затвердження Змін до нормативно-правових актів Міністерства транспорту України, Міністерства транспорту та зв'язку України та Міністерства інфраструктури України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1542-22#Text>

<sup>627</sup> Закон «Про внутрішній водний транспорт»: що зміниться з нового року (2021). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/33348.html>

<sup>628</sup> Закон «Про внутрішній водний транспорт»: що зміниться з нового року (2021). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/33348.html>

<sup>629</sup> Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради. Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Європейська Комісія. С. 47. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitychnyy\\_zvit\\_ukravinskoyu.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitychnyy_zvit_ukravinskoyu.pdf)

<sup>630</sup> Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання діяльності у сфері охорони життя та пошуку і рятування людей на морі (2023). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41914>

«Про внесення змін до статті 284 Кримінального кодексу України щодо відповідальності капітанів суден за ненадання допомоги людям, які зазнають або зазнали лиха»<sup>631</sup> (реєстр. №9284), які було подано на розгляд до Верховної Ради України 10 травня 2023 року. А розроблений Міністерством законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що стосуються торговельного мореплавства та судноплавства на внутрішніх водних шляхах» перебуває наразі на стадії внутрішньодержавного погодження<sup>632</sup>.

Разом з тим, Єврокомісія зазначає про необхідність гармонізації законодавства відповідно до Регламенту ЄС про портові послуги 2017/352.<sup>633</sup> А також важливим є посилення безпекових заходів щодо мореплавства та покращення соц. захисту працівників у відповідній сфері<sup>634</sup>, що є досить проблематичним для виконання з огляду на поточну ситуацію в країні та загальний стан небезпеки на морі.

Отже, проаналізувавши особливості та перспективи євроінтеграції України у морському, внутрішньому водному транспорті та портах з 24 лютого 2022 року, можемо дійти висновку, що ефективність транспорту значно постраждала і прямо залежить від перебігу війни, тоді як заходи щодо приєднання транспортної мережі України до європейської продовжуються. Наразі для України важливо продовжувати поступову гармонізацію законодавства та прийняття тих законодавчих актів, на які не впливає перебіг війни, і які можуть бути імplementовані найближчим часом. Адже поки війна не завершиться, жодне міжнародне судно не зможе потрапити в українські води.

Окремо необхідно забезпечити поглиблений діалог з румунською стороною щодо включення української частини Дунаю в TEN-T з огляду на його більшу пропускну спроможність, а також знайти більш безпекові гарантії стабільності для

---

<sup>631</sup> Проект Закону про внесення змін до статті 284 Кримінального кодексу України щодо відповідальності капітанів суден за ненадання допомоги людям, які зазнають або зазнали лиха (2023). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41915>

<sup>632</sup> Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік (2023). Євроінтеграційний портал. С. 69. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit\\_pro\\_vykonannya\\_ugody\\_pro\\_asociaciyu\\_za\\_2022\\_rik.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf)

<sup>633</sup> Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради. Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Європейська Комісія. С. 47. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy\\_zvit\\_vek\\_ukrayinskoyu.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy_zvit_vek_ukrayinskoyu.pdf)

<sup>634</sup> Берко С., Віткін Л., Губренко О., Жернаков М., Ковальова О., Мініч О., Мовчан В., Полотайко М., Рябцев Г., Трипольська Г., Форсюк Н. (2023). Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості. Український центр європейської політики. С. 43. Режим доступу: [https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit\\_intermarket\\_2023\\_ukr-2.pdf](https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit_intermarket_2023_ukr-2.pdf)

Зернової угоди, паралельно працюючи над збільшенням пропускної здатності Дунайських портів та пунктів пропусків з державами-сусідами для наземного транспорту. Так, по завершенню війни в Україні буде змога відновити як портову інфраструктуру, так і розмінувати море, залучаючи міжнародну допомогу до згаданих процесів, нарощуючи безпекові стандарти власних перевезень, а також розбудовуючи спільні транспортні зв'язки з ЄС.

## ВИСНОВКИ

1. Виокремивши теоретичні засади дослідження європейської інтеграції транспортної політики України, дослідження показало, що, так як Європейський Союз є унікальним та поки що неповторним явищем міжнародної взаємодії та інтеграції, його складно охарактеризувати або пояснити лише однією теорією. Так, неофункціоналізм найбільш близько пояснив створення Європейського Союзу, його функціонування та процес європейської інтеграції завдяки поняттю розширення та постійної інтеграції. В той час, як завдяки концепту м'якої сили пояснюється ініціатива Східного партнерства та інтеграції інших держав до ЄС для встановлення безпеки, добробуту та впливу, в тому числі в галузі транспорту.

2. Узагальнивши процес виникнення європейської інтеграції як регіональної політики ЄС, дослідження показало, що процес Євроінтеграції, який розпочався як ідея об'єднання Європейських держав у єдину силу на міжнародній арені, досяг такого успіху серед держав-членів, що перейшов до політики розширення та включення нових держав до Союзу. Так, Європейська інтеграція перетворилась у регіональну політику Європейського Союзу та здійснювалась з початку 21 століття у вигляді ініціатив щодо співпраці з країнами-партнерами, в тому числі, з Україною. Залучаючи держав-сусідів до тіснішої співпраці та координації дружніх спільних відносин у численних галузях взаємодії, включаючи транспортну, як одну з основоположних, така політика ЄС досягла неабиякого успіху у формуванні свого "безпекового кола" навколо.

3. Охарактеризувавши етапи євроінтеграційної політики України з 1991 року і враховуючи нинішні бойові дії, дослідження показало, що європейський курс нашої держави закладався в її зовнішню політику першочергово як економічно-політична кооперація із великим і успішним сусідом ЄС. Отримуючи зростаючі вигоди від взаємодії із ЄС, а також враховуючи досвід держав-сусідів, Україна поступово схилилася до визначення своєї євроінтеграційної політики як такої, яка б в подальшому привела державу до членства в Союзі.

Більше того, аналізуючи державні офіційні законодавчі документи, було визначено, що чим далі Україна віддалялася від Росії – тим міцнішим та

безповоротнішим ставав курс на членство в ЄС. Події в 2014 році підтвердили зазначене спостереження, а початок війни у 2022 році цілковито підтвердив це.

4. З'ясувавши особливості співробітництва ЄС та України у транспортній галузі, дослідження показало, що інтеграційна політика, а саме її наближення до ЄС у галузі транспорту, розпочалася ще до підписання знакової Угоди про асоціацію. Однак, саме вона у 2014 році заклала основу для сучасної євроінтеграційної транспортної системи, як її функціонування, так і моніторингу.

Враховуючи унікальність української геополітики, ресурсів та вже розбудованої транспортної системи, а також велику взаємну зацікавленість у економічній співпраці Україна-ЄС, обидві сторони здійснили чимало заходів щодо розбудови спільної транспортної політики та забезпечення сумісності транспортних систем. Так, було прийнято чимало важливих євроінтеграційних законів, нормативно-правових актів, угод та запроваджено інвестиційних проектів.

5. Розкривши особливості і перспективи євроінтеграції авіаційного транспорту України з 24 лютого 2022 року, дослідження показало, що враховуючи закрите небо над Україною та численні інфраструктурні та транспортні руйнації, вітчизняні авіакомпанії втратили можливість здійснювати цивільні перевезення Україною, а відтак, простоюють, втрачаючи кваліфікації, роботу та перспективи на майбутнє, а також і економічний потенціал. І хоча Уряд України здійснює низку заходів для полегшення післявоєнного відновлення галузі, авіаційний транспорт все одно страждає.

Саме тому, варто зосередитись на більш нагальних питаннях військових потреб, а також відновлення та відбудови інфраструктури, разом із заходами щодо полегшення виходу авіакомпаній на ринок після війни, а не на політичній гонці за членством в ЄС. Важливо взяти найбільше зі статусу кандидата у членство ЄС, активно наближаючи українські стандарти європейським, імплементуючи їх на практиці, та розширюючи кооперацію та допомогу Союзу на цьому шляху. Таким чином, і без того постраждала від пандемії та війни авіаційна галузь матиме змогу підготуватися і вийти на спільний ринок з ЄС, не втрачаючи власні позиції.

6. Виявивши особливості і перспективи євроінтеграції автомобільного

транспорту та прикордонної інфраструктури України з 24 лютого 2022 року, дослідження показало, що з переорієнтацією перевезень на захід, Україна здійснила неабиякий євроінтеграційний крок, підписавши з ЄС Угоду про лібералізацію, а також, співпрацюючи з ЄС у питанні розбудови спроможності стратегічно важливих пунктів пропуску та втілення відповідних проектів.

Війна показала труднощі як України у імplementації певних важливих європейських нормативно-правових актів, як-то екологічні чи безпекові, так і держав-членів ЄС, з якими вони стикнулися в умовах різкого збільшення української агропродукції на ринку. Таким чином, важливо адаптувати євроінтеграційний процес України, розвиваючи наявні транспортні ланцюги постачання та пункти пропуску.

7. Встановивши особливості і перспективи євроінтеграції залізничного транспорту України з 24 лютого 2022 року, дослідження показало, що інфраструктура України та ЄС поки ще не готова до таких обсягів української продукції та перевезень. Тому, важливо поступово відновлювати залізничну інфраструктуру, залучаючи інвестиції, та модернізувати українські колії відповідно до стандартів ЄС (1435 мм), як мінімум, технологією суміщеної колії на західних кордонах (паралельне прокладання двох колій на одному відрізку).

Говорити про серйозні реформи на залізничному транспорті буде можливо після завершення війни та небезпеки на території України. Тоді необхідно буде розмінувати території руху, інтегрувати перевізну систему України до системи ЄС та лібералізувати залізничний ринок, що є основною умовою членства в цій галузі. А поки, Україна має готувати та прийняти відповідний законопроект та його підзаконні акти, залучаючи відповідних експертів.

8. Визначивши особливості і перспективи євроінтеграції морського, внутрішнього водного транспорту та портів України з 24 лютого 2022 року, дослідження показало, що ефективність транспорту значно постраждала і прямо залежить від перебігу війни, тоді як заходи щодо приєднання транспортної мережі України до європейської продовжуються. Наразі для України важливо продовжувати поступову гармонізацію законодавства та прийняття тих

законодавчих актів, на які не впливає перебіг війни, і які можуть бути імплементовані найближчим часом. Адже поки війна не завершиться, жодне міжнародне судно не зможе потрапити в українські води.

Окремо необхідно забезпечити поглиблений діалог з румунською стороною щодо включення української частини Дунаю в ТЕН-Т з огляду на його більшу пропускну спроможність, а також знайти більш безпекові гарантії стабільності для Зернової угоди, паралельно працюючи над збільшенням пропускну здатності Дунайських портів та пунктів пропусків з державами-сусідами для наземного транспорту. Так, по завершенню війни в Україні буде змога відновити як портову інфраструктуру, так і розмінувати море, залучаючи міжнародну допомогу до згаданих процесів, нарощуючи безпекові стандарти власних перевезень, а також розбудовуючи спільні транспортні зв'язки з ЄС.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1) Анакіна, Т. (2013). Порівняльно-правова характеристика Угоди про асоціацію та Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом. Вісник Національної академії правових наук України, (4), с. 123-132. Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/vapny\\_2013\\_4\\_16.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vapny_2013_4_16.pdf)
- 2) Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Євроінтеграційний портал. 69 с. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy\\_zvit\\_yek\\_ukrayinskoju.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy_zvit_yek_ukrayinskoju.pdf)
- 3) Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Європейська Комісія. 69 с. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy\\_zvit\\_yek\\_ukrayinskoju.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy_zvit_yek_ukrayinskoju.pdf)
- 4) Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради. Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі (2023). Європейська Комісія. 69 с. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy\\_zvit\\_yek\\_ukrayinskoju.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitichnyy_zvit_yek_ukrayinskoju.pdf)
- 5) Андрощук О.В. Референдум першого грудня 1991 (2008). Інститут історії України. Національна академія наук України. Режим доступу: [http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu\\_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Referendum](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Referendum)
- 6) Бабенко, А. Л. (2015). Сутність і зміст понять “інтеграція” та “інтеграційне заняття”. Науковий вісник Ужгородського національного університету (37). С. 9-

12. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10348/1/Сутність%20і%20зміст%20по нять%20“інтеграція”%20та%20“інтеграційне%20заняття”.pdf>
- 7) Бабій О. Г. (2014). Суверенітет в умовах членства держави в Європейському Союзі: проблеми визначення. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 1, (20), с. 34-37. Режим доступу: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9748/1/Babiy.pdf>
- 8) Баркалова І. (2013). Теоретичні моделі розвитку європейської інтеграції у 40 – 70-х роках ХХ ст.«Наука. Релігія. Суспільство» 16 с. Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86883/02-Barkalova.pdf?sequence=1>
- 9) Без розблокування портів суттєве збільшення експорту є неможливим (2022). Минпром. Режим доступу: <https://minprom.ua/news/285714.html>
- 10) Безвізовий режим. Угода між Україною та ЄС (2017). Посольство Естонії в Києві. Режим доступу: <https://kyiv.mfa.ee/bezvzovij-rezhim-ugoda-mzh-ukrajinoju-ta-jevropejskim-spvtovaristvom/>
- 11) Берко С., Віткін Л., Губренко О., Жернаков М., Ковальова О., Мініч О., Мовчан В., Полотайко М., Рябцев Г., Трипольська Г., Форсюк Н. (2023). Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості. Український центр європейської політики. 63 с. Режим доступу: [https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit\\_internmarket\\_2023\\_ukr-2.pdf](https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zvit_internmarket_2023_ukr-2.pdf)
- 12) Белашов Є., & Шевченко А. (2023). Реалізація проєкту "Rail Baltica": можливості для України. Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/realizatsiya-proyektu-rail-baltica-mozhlyvosti-dlya-ukrayiny>
- 13) Битва, що врятувала Україна. Рік тому росіян витіснили з-під Києва: як відстояли столицю – реконструкція подій (2023). New Voice. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/bitva-shcho-vryatuvala-ukrajinu-rik-tomu-rosiyan-vitisnili-z-pid-kiyeva-yak-vidstoyali-stolicyu-rekonstru-50314634.html>

- 14) Богданьок О. (2023). Україна та ЄС продовжили на рік дію "транспортного безвізу". Суспільні Новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/416175-ukraina-ta-es-prodovzili-se-na-rik-diu-transportnogo-bezvizu/>
- 15) Богданьок О., & Коломієць Д. (2022). Верховна рада ратифікувала Угоду про спільний авіапростір з ЄС. Суспільне Новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/207873-verhovna-rada-ratifikuvala-ugodu-pro-spilnij-aviaprostir-z-es/>
- 16) Бойко І. (2023). Заблоковані чорноморські порти не дозволяють відновитися промисловим підприємствам України - АР. УНІАН. Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/zablokovani-chornomorski-porti-ne-dozvoliyayut-vidnovitися-promislovim-pidpriyemstvam-ukrajini-ap-12197580.html>
- 17) Бугаєнко Т. (2023). Польські фермери знову заблокували рух через пункт пропуску «Ягодин». Zaxid. Режим доступу: [https://zaxid.net/polski\\_fermeri\\_znovu\\_zablokuvali\\_ruh\\_cherez\\_punkt\\_propusku\\_yago\\_din\\_n1565226](https://zaxid.net/polski_fermeri_znovu_zablokuvali_ruh_cherez_punkt_propusku_yago_din_n1565226)
- 18) Бурдига І. (2022). Що відбувається в морських портах України під час війни. Deutsche Welle. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/shcho-vidbuvaietsia-v-morskykh-portakh-ukrainy-pid-chas-viiny/a-61793088>
- 19) Бурцева А. (2023). Більша частина бюджету йде на потреби ЗСУ: глава Мінфіну назвав суму. 24 економіка. Режим доступу: [https://24tv.ua/economy/skilki-groshey-byudzhetu-vitrachayut-zsu-dumka-ministra-finansiv\\_n2326060](https://24tv.ua/economy/skilki-groshey-byudzhetu-vitrachayut-zsu-dumka-ministra-finansiv_n2326060)
- 20) В Україні вже зібрали понад 20 мільйонів тонн зерна (2022). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3548885-v-ukraini-vze-zibrali-ponad-20-miljoniv-tonn-zerna.html>
- 21) «Велике будівництво» на залізниці: огляд проєктів (2021). Rail Insider. Режим доступу: <https://www.railinsider.com.ua/velyke-budivnyctvo-na-zaliznydzi-oglyad-proyektiv/>
- 22) Відновлення аероруху, або Коли Україна знову злетить (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3650935-vidnovlenna-aeroruhu-abo-koli-ukraina-znovu-zletit.html>

- 23) Відносини Європейського союзу та України (2016). Інформаційний центр Європейського Союзу. Львівський національний університет імені Івана Франка. Режим доступу: <http://centres.lnu.edu.ua/eui/eu-union5/>
- 24) Відносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані в грудні 1991 року, коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як головуючої в ЄС держави, у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України (2016). Національне агентство державної служби. Режим доступу: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/6756653634445.pdf>
- 25) Вторгнення в Україну «підвищило геополітичну значимість Rail Baltica» (2022). Rail Expo. Режим доступу: <https://railexpoua.com/novyny/vtorhnennia-v-ukrainu-pidvyshchylo-heopolitychnu-znachymist-rail-baltica/>
- 26) Вторгнення Росії в Україну загрожує голодом сотням мільйонів людей у всьому світі – КШЕ (2022). Всеукраїнська Аграрна Рада. Режим доступу: <https://uacouncil.org/uk/post/vtorgnenna-rosii-v-ukrainu-zagrozue-golodom-sotnam-miljoniv-ludej-u-vsomu-sviti-kse#>
- 27) Галка Н. (2022). Через війну Україна втратила 460 тис. гектарів аграрних земель — заступник міністра про зерно, порти та окупацію. Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/251599-cerez-vijnu-ukraina-vtratila-460-tis-ga-agrarnih-teritorij-zastupnik-ministra-agrarnoi-politiki-visockij/>
- 28) Глобальна роль ЄС (2021). Виконавчий комітет Івано-Франківської міської ради. Режим доступу: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwivgMeTgu7-AhWsCBAIHeBHAkEQFnoECAwQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvk.if.ua%2Fuploads%2Ffiles%2Fes03.doc&usg=AOvVaw24H0JtgfqTjqf0ezQUuFUM>
- 29) Гнатюк, М. (2016). Взаємозв'язок зовнішньополітичних компетенцій ЄС: горизонтальний та вертикальний рівні. Вісник НАДУ при Президентіві України 1(80), с.79-86. Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2fa55831-9d4a-4ab0-9239-ce45b9f180ef/content>

- 30) Гончарук Л., & Ізвошкіова А. (2023). Евакуювали 4 мільйони громадян і перевезли 277 іноземних делегацій: в "Укрзалізниця" підбили підсумки 2022 року. Суспільне Новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/367364-evakuuvali-4-miljoni-gromadan-i-perevezli-277-inozemnih-delegacij-v-ukrzaliznici-pidbili-pidsumki-2022-roku/>
- 31) Горбачова А. (2023). Чи відкриє Україна небо для цивільної авіації: відповідь "Украероруху". Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/chi-vidkriye-ukrajina-nebo-dlya-civilnoji-aviaciji-vidpovid-ukraeroruhu-12236892.html>
- 32) Гордійчук Д. (2023). Строительство на границе идет полным ходом. Как Украина наращивает экспорт по суше. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2023/05/18/700258/>
- 33) Гордійчук Д. (2022). Заблоковані порти – не вирок. Куди Україна перенаправляє експортні потоки і що з цього виходить. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/05/11/686894/>
- 34) Гордійчук Д. (2022). Порти знову запрацюють. Що підписали в Стамбулі та як тепер Україна буде вивозити зерно?. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/07/22/689519/>
- 35) Григор'єва Є., & Сушко І. (2022). Шляхи солідарності: як транспортна ініціатива прискорила інтеграцію України до ЄС. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/09/21/7147136/>
- 36) Грузія перебуває "на роздоріжжі" європейської інтеграції – доповідачі ПАРЄ (2023). Європейська Правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/04/4/7159195/>
- 37) Гуйван О. (2022). Росія відмовляється від участі у "зерновій угоді". Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/305656-rosia-vidmovlaetsa-vid-ucasti-u-zernovij-ugodi/>
- 38) Гуйван О. (2022). Росія відновлює участь у "зерновій угоді" — Міноборони РФ. Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/308102-rosia-vidnovlue-ucast-u-zernovij-ugodi-minoboroni-rf/>

- 39) Гусейнов Ф. (2022). Стежки для зерна: низку проблем перевезень через ЄС вдається вирішити, нові на підході. Agravery. Режим доступу: <https://agravery.com/uk/posts/show/stezki-dla-zerna-nizku-problem-perevezen-cerez-es-vdaetsa-virisiti-novi-na-pidhodi>
- 40) Гусейнов Ф. (2022). Стежки для зерна: низку проблем перевезень через ЄС вдається вирішити, нові на підході. Agravery. Режим доступу: <https://agravery.com/uk/posts/show/stezki-dla-zerna-nizku-problem-perevezen-cerez-es-vdaetsa-virisiti-novi-na-pidhodi>
- 41) Декларація про державний суверенітет України (1990). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
- 42) Декларація про державний суверенітет України. Історія прийняття, документи, свідчення (2010). Житомир «Рута», 868 с. <http://history.org.ua/LiberUA/978-617-581-020-0/978-617-581-020-0.pdf>
- 43) Декларація Р. Шумана та Меморандум Ж. Монне (2017). Навчальні ресурси СумДУ. Режим доступу: [https://elearning.sumdu.edu.ua/free\\_content/lectured:39f2c0437aba381161ceb8bf13805f36b03a23c0/20170313154312//445188/index.html](https://elearning.sumdu.edu.ua/free_content/lectured:39f2c0437aba381161ceb8bf13805f36b03a23c0/20170313154312//445188/index.html)
- 44) Довгань В. (2017). Євроінтеграція в транспорті: спільна робота та відповідальність. LB.ua. Режим доступу: [https://lb.ua/blog/viktor\\_dovgan/360713\\_ievrointegratsiya\\_transporti.html](https://lb.ua/blog/viktor_dovgan/360713_ievrointegratsiya_transporti.html)
- 45) Довгань В. (2018). Як розвивати транспортний коридор Європа-Кавказ-Азія. New Voice Бізнес. Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/jak-rozvivati-transportnij-koridor-jevropa-kavkaz-azija-2498231.html>
- 46) Довгань В. (2020). Спадковість нової влади та євроінтеграція. Rail Insider. Режим доступу: <https://www.railinsider.com.ua/viktor-dovgan-spadkovist-novoyi-vlady-ta-yevrointegracziya/>
- 47) Довгань В. (2022). Підсумки воєнного 2022 року для транспорту та інфраструктури України. Центр транспортних стратегій. Режим доступу: [https://cfts.org.ua/blogs/pidsumki\\_voennogo\\_2022\\_roku\\_dlya\\_transportu\\_ta\\_infrastrukturi\\_ukrani\\_656](https://cfts.org.ua/blogs/pidsumki_voennogo_2022_roku_dlya_transportu_ta_infrastrukturi_ukrani_656)

- 48) Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_017#IText](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#IText)
- 49) Додаток XXXII до Глави 7 «Транспорт» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» (2014). Урядовий портал. Режим доступу: [https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/32\\_Annex.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/32_Annex.pdf)
- 50) Додаток XVII «Нормативно-правове наближення» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Урядовий портал. Режим доступу: [https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/17\\_Annexes.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/17_Annexes.pdf)
- 51) Дубенко Л. (2020). Декларація Шумана. Громадська організація «Європа без бар'єрів». Режим доступу: <https://europewb.org.ua/deklaratsiya-shumana/>
- 52) Егерт О. (2021). Дипломна робота «Низький прогрес у виконанні Україною зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію Україна-ЄС у розділі «Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги»: причини та можливі шляхи покращення». Київська школа економіки. С. 52. Режим доступу: [https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Oleksandra-Egert\\_Master-Thesis.pdf](https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/07/Oleksandra-Egert_Master-Thesis.pdf)
- 53) Євроінтеграція (2016). Державне підприємство обслуговування повітряного руху України. Режим доступу: <https://uksatse.ua/index.php?act=Part&CODE=243>
- 54) Євроінтеграція (2023). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/timeline/Evrointegraciya.html>
- 55) Євроінтеграція та дерегуляція авіаційної галузі: Підписано закон для спрощення внутрішніх авіаперевезень (2023). Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/yevrointehratsiia-ta-derehuliatsiia-aviatsiinoi-haluzi-pidpysano-zakon-dlia-sproshchennia-vnutrishnikh-aviaperevezhen>
- 56) Євроконтроль надасть Україні та Молдові EUR46,5 млн для підтримки функціонування повітряної інфраструктури (2022). Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/economic/874404.html>

- 57) Європейська та євроатлантична інтеграція (2020). Міністерство соціальної політики. Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/timeline/evropeyska-ta-evroatlantichna-integraciya.html>
- 58) ЄС вивчить можливість будівництва залізниці з євроколією до України і Молдови (2022). Rail Expo. Режим доступу: <https://railexpoua.com/novyny/ies-vyvchyt-mozhlyvist-budivnytstva-zaliznytsi-z-ievrokoliieiu-do-ukrainy-i-moldovy/>
- 59) ЄС виділить 1 млрд € на підтримку «шляхів солідарності» (2022). UkraineInvest. Режим доступу: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/18-11-22/>
- 60) ЄС виділить 1 млрд € на підтримку «шляхів солідарності» (2022). UkraineInvest. Режим доступу: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/18-11-22/#:~:text=Європейська%20комісія%20та%20держави%20Дчлени,експорту%20й%20імпорту%20інших%20товарів>
- 61) ЄС включив українські логістичні шляхи до Транс'європейської транспортної мережі (2022). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/yes-vklyuchyv-ukrayinski-logistychni-shlyahy-do-transyevropeyskoyi-transportnoyi-merezhi-0>
- 62) ЄС включив українські логістичні шляхи до Транс'європейської транспортної мережі (2022). Міністерство розвитку територій, громад та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/33618.html>
- 63) ЄС уже кілька років є найбільшим торговельним партнером України та найбільшим інвестором у нашу економіку (2021). Вінницька обласна військова адміністрація. Режим доступу: <https://www.vin.gov.ua/news/eukraina/33916-yes-uzhe-kilka-rokiv-ie-naibilshym-torhovelnym-partnerom-ukrainy-ta-naibilshym-investorom-u-nashu-ekonomiku-zavdiaky-zoni-vilnoi-torhivli-ukrainski-pidpriyemtsi-otrymuiut-vse-bilshe-mozhlyvostei-torhuvaty-z-yevrosoiuzom>
- 64) Єфремова, Н. В. (2019). Ідея «Сполучених Штатів Європи» в проєкті реорганізації Австро-Угорської монархії Аурела Поповича. Національний університет «Одеська юридична академія». С.12-17. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19228/Єфремова%20Н.%20В.%20Ідея%20«Сполучених%20Штатів%20Європи»%20в%20проєкті%20реорганізації%20>

0Австро-

[Угорської%20монархії%20Аурела%20Поповича.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)

65) Жарикова А. (2023). Електронна система «Черга запрацювала на всіх пунктах пропуску. Економічна правда. Режим доступу:

<https://www.epravda.com.ua/news/2023/05/15/700139/>

66) Журавльова І. О. (2016). Україна і Копенгагенські критерії інтеграції до ЄС. Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики: зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф. Харків. С. 349-354. Режим доступу:

[https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11332/1/Guravlyova\\_\\_349-354.pdf](https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11332/1/Guravlyova__349-354.pdf)

67) З Міжнародним днем цивільної авіації! (2020). Державне підприємство обслуговування повітряного руху України. Режим доступу:

<https://uksatse.ua/index.php?s=15cf4a1367c88d443c362c5a5e5bb7ba&act=Part&COD>

[E=247&id=675](#)

68) За порт «Усть-Дунайськ» покупець сплатив понад €200 мільйонів (2023).

Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3669460-za-port-ustdunajsk-pokupec-splativ-ponad-200-miljoniv.html>

69) Завдяки оновленню ПП "Краківець" пропускна здатність зросла в понад половину (2022). Економічна правда. Режим доступу:

<https://www.epravda.com.ua/news/2022/07/20/689388/>

70) Закон «Про внутрішній водний транспорт»: що зміниться з нового року (2021). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу:

<https://mtu.gov.ua/news/33348.html>

71) Закон «Про внутрішній водний транспорт»: що зміниться з нового року (2021). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу:

<https://mtu.gov.ua/news/33348.html>

72) Закон України (1994). Про транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр#Text>

73) Закон України (1996). Про залізничний транспорт. Верховна Рада України.

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-вр#Text>

- 74) Закон України (2001). Про автомобільний транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text>
- 75) Закон України (2019). Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>
- 76) Закон України (2020). Про внутрішній водний транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>
- 77) Закон України (2020). Про внутрішній водний транспорт. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MN023577>
- 78) Зануда А, & Власов Д. (2023). Чому українське зерно стало проблемою для Європи і України. Пояснюємо причини і наслідки. BBC News Україна. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cg31j1g4l4do>
- 79) Зашкільняк Л. (1999). МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРІЇ від давнини до сучасності. Львівський національний університет імені Івана Франка. 227 с. Режим доступу: [https://shron1.chtyvo.org.ua/Zashkilniak\\_Leonid/Metodolohiia\\_istorii\\_vid\\_davnyny\\_do\\_suchasnosti.pdf?PHPSESSID=a6ms9vt7aecq3pehja5evdmq1](https://shron1.chtyvo.org.ua/Zashkilniak_Leonid/Metodolohiia_istorii_vid_davnyny_do_suchasnosti.pdf?PHPSESSID=a6ms9vt7aecq3pehja5evdmq1)
- 80) Звернення Верховної Ради України (1991). До парламентів і народів світу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1927-12#Text>
- 81) Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік (2023). Євроінтеграційний портал. 101 с. Режим доступу: [https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit\\_pro\\_vykonannya\\_ugody\\_pro\\_asociaciyu\\_za\\_2022\\_rik.pdf](https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf)
- 82) Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення (2023). Київська школа економіки. 49 с. Режим доступу: [https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR\\_Feb23\\_FINAL\\_Damages-Report-1.pdf](https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf)

- 83) Звіти про виконання Угоди (2023). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/zvity-pro-vykonannia-uhody-pro-asotsiatsiiu>
- 84) Зернова угода: в уряді України заявили, що Росія перешкоджає роботі порту Південний (2023). Радіо Свобода. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zernova-uhoda-port-pivdenniy/32424698.html>
- 85) «Зернову угоду» продовжили ще на два місяці – Ердоган (2023). Радіо Свобода. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zernova-uhoda-prodovzhennya/32415893.html>
- 86) Значення і місце залізничного транспорту (2021). We.org.ua. Режим доступу: <https://we.org.ua/transport/znachennya-i-mistse-zaliznychnogo-transportu/>
- 87) Знову шантаж: Росія вчергове погрожує вийти з Зернової угоди (2023). Дзеркало тижня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/znovu-shantazh-rosija-vcherhove-pohrozhuje-vijti-z-zernovoji-uhodi.html>
- 88) Зубко Г. (2022). Євроколія – це геополітичний вибір майбутнього України. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/23/690705/>
- 89) Зубко Г. (2023). Чи буде кому керувати українськими літаками після війни. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/13/695917/>
- 90) Інформація про Українські залізниці (2021). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/informaciya-pro-ukrainski-zaliznici.html>
- 91) Історія становлення відносин Україна-ЄС (2015). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>
- 92) Історія становлення відносин Україна-ЄС (2021). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es>

- 93) Історія створення ЄС (2021). Врадіївська селищна рада Миколаївської області. Режим доступу: <https://vradiivska-gromada.gov.ua/oficijni-dokumenti-10-39-43-24-01-2023/>
- 94) Карабань С., & Якунов Є. (2021). Революція Гідності. Згадаймо головне. Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2122489-revolucia-gidnosti-zgadajmo-golovne.html>
- 95) Карновскі Я. (2021). Як реформувати "Укрзалізницю" так, щоб вона служила українцям. Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/08/4/663682/>
- 96) Кісь, Я. П., Чирун, Л. Б., & Фольтович, В. М. (2014). Особливості застосування методу контент-аналізу для опрацювання інтернет-газети. Вісник Національного університету Львівська політехніка. Інформаційні системи та мережі, (805), с. 126. Режим доступу: [http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/16\\_223.pdf](http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/16_223.pdf)
- 97) Ключові питання та відповіді про російську агресію (2022). Міністерство закордонних справ України. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/klyuchovi-pitannya-ta-vidpovidi-pro-rosijsku-agresiyu>
- 98) Кодекс торговельного мореплавства України (1995). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр#Text>
- 99) Кознова О. (2023). Україна готова приєднатися до системи е-ТТН ЄС. Ліга Закон. Режим доступу: [https://biz.ligazakon.net/news/218935\\_ukrana-gotova-pridnatisya-do-sistemi-e-ttn-s](https://biz.ligazakon.net/news/218935_ukrana-gotova-pridnatisya-do-sistemi-e-ttn-s)
- 100) Конституція України (1996). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
- 101) Конституція України (2022). Президент України. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i>
- 102) Корба Г. (2023). Як українські авіакомпанії заробляють і занепадають під час війни. BBC News Україна. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63403865>

- 103) Кордон, М. В. (2010). Європейська та Євроатлантична інтеграція України. Навчальний Посібник. К.: Центр учбової літератури. 172 с. Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-8134.html>
- 104) Корж А. (2023). Найдовший день: події 24 лютого 2022 року. Слово і діло. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2023/02/24/stattja/bezpeka/najdovshyj-den-podiyi-24-lyutoho-2022-roku>
- 105) Корнієнко В. О. (2017). Україна в Європі і світі: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ. 147 с. Режим доступу: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/04.html>
- 106) Корочанська, А. О. (2014). «Ініціатива Бріана» на рубежі 1920–1930-х рр. Як етап у формуванні наднаціональної свідомості в Європі. Запорізький історичний журнал, 1(40), с. 307-313. Режим доступу: [http://old.istznu.org/dc/file.php?host\\_id=1&path=/page/issues/40/61.pdf](http://old.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/40/61.pdf)
- 107) Коршак Н. (2023). Росія знову заблокувала роботу "зернової угоди" — Мінінфраструктури. Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/494026-rosia-znovu-zablokuvala-robotu-zernovoi-ugodi-mininfrastrukturi/>
- 108) Костюченко А. (2022). 24 лютого - 24 серпня 2022: шість місяців війни для інфраструктури і транспорту України. Центр транспортних стратегій. Режим доступу: [https://cfts.org.ua/articles/24\\_lyutogo\\_24\\_serpnya\\_2022\\_shist\\_misyatsiv\\_viyni\\_dlya\\_in\\_frastrukturi\\_i\\_transportu\\_ukrani\\_1920](https://cfts.org.ua/articles/24_lyutogo_24_serpnya_2022_shist_misyatsiv_viyni_dlya_in_frastrukturi_i_transportu_ukrani_1920)
- 109) Критична теорія, Конструктивізм, Функціоналізм, Фемінізм. Студентська бібліотека. Режим доступу: [https://studies.in.ua/mvidn\\_seminar/501-kritichna-teorya-konstruktivizm-funkcionalizm-femnizm.html](https://studies.in.ua/mvidn_seminar/501-kritichna-teorya-konstruktivizm-funkcionalizm-femnizm.html)
- 110) Кузьо, М., Черніков, Д., Павлюк, С., & Хорольський, Р. (2015). Угода про асоціацію між Україною та ЄС: зміст та імплементація. Лабораторія законодавчих ініціатив. 53 с. Режим доступу: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/7.pdf>

- 111) Kenton W. (2021). What Was the European Community (EC)? Definition and History. Investopedia. Режим доступу: <https://www.investopedia.com/terms/e/european-community.asp>
- 112) Kenton W. (2022). Economic Integration Definition and Real World Example. Investopedia. Режим доступу: <https://www.investopedia.com/terms/e/economic-integration.asp#:~:text=What%20Is%20Economic%20Integration%3F,of%20monetary%20and%20fiscal%20policies>
- 113) Лотоцька Н. (2022). В українських портах зараз перебувають 68 суден з 1,2 млн тонн вантажів, – очільник АМПУ. LB.ua. Режим доступу: [https://lb.ua/society/2022/08/02/525008\\_ukrainskih\\_portah\\_zaraz.html](https://lb.ua/society/2022/08/02/525008_ukrainskih_portah_zaraz.html)
- 114) Макалюк Б. (2022). Сторони можуть парафувати договір між Україною та Росією. Розповідаємо, що таке парафування. Вікна. Режим доступу: <https://vikna.tv/video/ochilnyky-mzs-mozhut-parafuvaty-dogovir-mizh-ukrayinoyu-ta-rosiyeyu-rozpovidayemo-shho-cze-take/>
- 115) Малежик М., Мамаєв Д. (2022). В ЄС зі своїм транспортом: чи треба та як поміняти українські водійські права. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/09/19/7146923/>
- 116) Мальський М., Мацяк М. (2007). Теорія міжнародних відносин. Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-2360.html>
- 117) Манжело А. (2023). Роботи набагато більше і вона складніша, ніж до війни. Працюємо над євроінтеграційними реформами - директор RST Мінвідновлення. Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/interview/899515.html>
- 118) Мартинов А. «М'яка сила» як політичний інструмент європейського союзу (1990-ті — 20-ті рр. ххі ст.). ІСМ. С. 177. Режим доступу: <https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-c810f453-acec-41df-bfaa-5dcfd529bd16/c/6.pdf>
- 119) Мартинов А.Ю. (2005). Європейська інтеграція. Енциклопедія історії України (3). "Наукова думка". 672 с. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21F>

[MT=eiu\\_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Evropeyska\\_integraciya](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Evropeyska_integraciya)

120) Мартинов А.Ю. (2009). Маастрихтський договір. Енциклопедія історії України (6). "Наукова думка". 790 с. Режим доступу: [http://resource.history.org.ua/cgi-](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Maastrihtsky_dogovir)

[bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu\\_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Maastrihtsky\\_dogovir](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Maastrihtsky_dogovir)

121) Матвіїшина Г., Прищепя Я. (2023). "Орієнтуємося на 120 днів": міністр розповів про шантаж з боку Росії під час продовження "зернової угоди". Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/418803-orientuemos-na-120-dniv-ministr-rozpoviv-pro-santaz-z-boku-rosii-pid-cas-prodovzenna-zernovoi-ugodi/>

122) Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом про поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні (2023). Європейська Комісія. 4 с. Режим доступу: [https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-06/high-level\\_agreement\\_Ukraine\\_2022\\_uk.pdf](https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-06/high-level_agreement_Ukraine_2022_uk.pdf)

123) Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом про поширення індикативних мап Транс'європейської транспортної мережі в Україні (2022). 4 с. Режим доступу: [https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-06/high-level\\_agreement\\_Ukraine\\_2022\\_uk.pdf](https://transport.ec.europa.eu/system/files/2022-06/high-level_agreement_Ukraine_2022_uk.pdf)

124) Міжнародна технічна допомога ЄС у сфері транспорту (2019). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/mizhnarodna-tehnichna-dopomoga-es-u-sferi-transportu.html>

125) Мінекономіки долучилось до міждержавного діалогу в рамках 52-ї сесії Міжнародної ради по зерну (2021). Міністерство економіки України. Режим доступу: [https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7974771b-8832-4dcd-ac98-](https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7974771b-8832-4dcd-ac98-191a04bfb662&title=MinekonomikiDoluchilosDoMizhderzhavnogoDialoguVRamkakh52-iSesiiMizhnarodnoiRadiPoZernu)

[191a04bfb662&title=MinekonomikiDoluchilosDoMizhderzhavnogoDialoguVRamkakh52-iSesiiMizhnarodnoiRadiPoZernu](https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7974771b-8832-4dcd-ac98-191a04bfb662&title=MinekonomikiDoluchilosDoMizhderzhavnogoDialoguVRamkakh52-iSesiiMizhnarodnoiRadiPoZernu)

- 126) Москаленко Ю. (2023). Єврокомісія оприлюднила звіт щодо відповідності законів України законодавству ЄС. Дзеркало тижня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/jevrokomisija-opriljudnila-zvit-shchodo-vidpovidnosti-zakoniv-ukrajini-zakonodavstvu-jes.html>
- 127) Москвичова Є. Д. (2023). Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Національна освітня платформа. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/transport-ioho-rol-u-natsionalnii-ekonomitsi-ta-formuvanni-svitovoho-hospodarstva-vydy-transportu-ikhni-perevahy-i-nedoliky-prezentatsiia-do-uroku-heo-684527.html>
- 128) Наказ Міністерства інфраструктури України (2022). Про деякі питання ведення судового журналу судна внутрішнього плавання. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0363-22#Text>
- 129) Наказ Міністерства інфраструктури України (2022). Про затвердження Порядку присвоєння і нанесення на судна внутрішнього плавання унікального європейського ідентифікаційного номера. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0308-22#Text>
- 130) Наказ Міністерства інфраструктури України (2022). Про затвердження Змін до Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0293-23#Text>
- 131) Наказ Міністерства інфраструктури України (2022). Про затвердження Змін до нормативно-правових актів Міністерства транспорту України, Міністерства транспорту та зв'язку України та Міністерства інфраструктури України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1542-22#Text>
- 132) Ніццький Договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів (2001). Liga 360. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MU01131>

- 133) Ніякий І. (2022). Росіяни заблокували 10 із 13 морських портів, Україні довелося переводити вантажопотік на Дунай. Що з цього вийшло. Forbes Ukraine. Режим доступу: <https://forbes.ua/company/rosiyani-zablokuvali-10-z-13-morskikh-portiv-ukraini-dovelosya-perevoditi-vantazhopotik-na-dunay-shcho-z-tsogo-viyshlo-29122022-10822>
- 134) Окладна, М. Г. (2012). Еволюція ідей про об'єднану Європу в епоху Нового часу. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. Харків: Право, с. 132-141. Режим доступу: [https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2044/1/Okladna\\_132.pdf](https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2044/1/Okladna_132.pdf)
- 135) Окладна, М. Г., & Якименко, Х. С. (2013). Ідеї розбудови наднаціональної Європи в політико-правовій думці XVII–початку XX ст. Державне будівництво та місцеве самоврядування, (25), с. 53-62. Режим доступу: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6590/1/Okladnaya.pdf>
- 136) Павліченко Є., Стець О., Шелудяков Р., (2021). Методологічні засади компаративного аналізу в системі юридичних досліджень. Підприємництво, господарство і право: загальноукраїнський науково-практичний господарсько-правовий журнал. 214 с. Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/33.pdf>
- 137) Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-4-зовнішня-політика-єс-т/>
- 138) Палагнюк Ю. В. (2017). Зовнішня політика ЄС та перспективи подальшого розширення. Мультимедійний підручник «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції». Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/модуль-1-розділ-6-україна-та-політика-єв/>
- 139) Палагнюк, Ю. В. (2011). Європейська політика сусідства як інструмент співробітництва ЄС з Україною. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Сер.:

- Державне управління, (159, Вип. 147), с. 49-53. Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/05/Європейська-політика-сусідства-як-інструмент-співробітництва-ЄС-з-Україною.pdf>
- 140) Пашинян, И. (2012). Контент-анализ как метод исследования: достоинства и ограничения. Научная периодика: проблемы и решения. 18 с.. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontent-analiz-kak-metod-issledovaniya-dostoinstva-i-ogranicheniya>
- 141) Пенькова К. (2019). Транс'європейська транспортна мережа. Інформаційна довідка. Європейський інформаційно-дослідницький центр. Режим доступу: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29013.pdf>
- 142) "Перспективи розвитку партнерських відносин України з Румунією". Аналітична записка (2015). Національний Інститут Стратегічних Досліджень. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/perspektivi-rozvitku-partnerskikh-vidnosin-ukraini-z-rumuniei>
- 143) Петровський Д. (2022). Як вітчизняний транспорт допоміг вижити українській економіці та її громадянам під час війни. Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/yak-vitchiznyaniy-transport-dopomig-vizhiti-ukrajinskiy-ekonomici-ta-jiji-gromadyanam-pid-chas-viyeni-12105600.html>
- 144) Петровський Д. (2023). Як вітчизняний транспорт допоміг вижити українській економіці та її громадянам під час війни. УНІАН. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/yak-vitchiznyaniy-transport-dopomig-vizhiti-ukrajinskiy-ekonomici-ta-jiji-gromadyanam-pid-chas-viyeni-12105600.html>
- 145) Підходи та оцінки розширення ЄС (2011). Освіта UA. Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15627/#:~:text=Маастрихтського%20договору%20про%20Європейський%20Союз,сферах%20юстиції%20і%20внутрішніх%20справ>
- 146) План дій "Україна - Європейський Союз" (2005). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_693#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text)
- 147) План заходів з виконання Угоди (2020). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/plan-zakhodiv-z-vykonannia-uhody>

- 148) Повідомлення про оприлюднення проекту Закону України (2021). Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері безпеки експлуатації колісних транспортних засобів відповідно до вимог Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: [https://mtu.gov.ua/news/32726.html?fbclid=IwAR2naZO5w3EYYpDWj-25TDjNly4HGj5e6yAp\\_iQGanJIEsuTt\\_-VGmPpHFo](https://mtu.gov.ua/news/32726.html?fbclid=IwAR2naZO5w3EYYpDWj-25TDjNly4HGj5e6yAp_iQGanJIEsuTt_-VGmPpHFo)
- 149) Повітряний кодекс України (2011). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>
- 150) Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію (2009). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_990#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990#Text)
- 151) Постанова Верховної Ради України (1993). Про Основні напрями зовнішньої політики України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>
- 152) Постанова Верховної Ради України (2002). Про рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з Європейським Союзом. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299-IV#Text>
- 153) Постанова Верховної Ради України (2014). Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/874-18#Text>
- 154) Постанова Верховної Ради Української РСР (1990). Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-12#Text>
- 155) Постанова Верховної Ради Української РСР (1991). Про проголошення незалежності України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>

- 156) Постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2022 року №1400 (2022). Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1400-2022-п#Text>
- 157) Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 525 (2022). Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2015 р. № 1186. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-2022-п#n2>
- 158) Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1043 (2019). Про реалізацію експериментального проекту щодо допуску приватних локомотивів до роботи окремими маршрутами на залізничних коліях загального користування. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1043-2019-%D0%BF#Text>
- 159) Постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 року №759 (2017). Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-п#Text>
- 160) Постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2022 р. № 1148 (2022). Про внесення зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148-2022-%D0%BF#Text>
- 161) Постанова Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2022 року № 94 (2022). Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94-2022-п#Text>
- 162) Про Євроінтеграцію простими словами (2021). Державна регуляторна служба України. Режим доступу: <https://www.drs.gov.ua/yevrointegratsiya/pro-yevrointegratsiyu-prostymy-slovamy/>
- 163) Про руйнування дорожньої інфраструктури та автомобільний транспорт (2022). Голос України. Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/358383>

- 164) Проведення перевірки технічного стану автомобіля: нормативні вимоги безпеки (2019). Охорона праці і пожежна безпека. Режим доступу: <https://oppb.com.ua/news/provedennya-perevirky-tehnicnogo-stanu-avtomobilya-normatyvni-vymogy-bezpeky>
- 165) Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо приведення їх у відповідність із законодавством Європейського Союзу у сфері перевезення небезпечних вантажів (2019). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=66922](https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66922)
- 166) Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання діяльності у сфері охорони життя та пошуку і рятування людей на морі (2023). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41914>
- 167) Проект Закону про внесення змін до статті 284 Кримінального кодексу України щодо відповідальності капітанів суден за ненадання допомоги людям, які зазнають або зазнали лиха (2023). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41915>
- 168) Проект Закону про залізничний транспорт України (2019). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=66737](https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66737)
- 169) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2023). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/>
- 170) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2014). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2014>
- 171) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2015). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2015>
- 172) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2016). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2016>
- 173) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2017). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2017>

- 174) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2018). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2018>
- 175) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2019). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2019>
- 176) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2021). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2021>
- 177) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди (2022). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/a/year/2022>
- 178) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги (2015). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>
- 179) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги (2016). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>
- 180) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги (2017). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>
- 181) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги (2018). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>
- 182) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги (2019). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>
- 183) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги (2020).

- Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>
- 184) Пульс Угоди. Моніторинг реалізації плану заходів з виконання Угоди. Транспорт, транспортна інфраструктура, поштові та кур'єрські послуги (2021). Євроінтеграційний портал. Режим доступу: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/transport>
- 185) Рада ратифікувала угоду про відкрите небо з ЄС (2022). Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/general/799074.html>
- 186) Рейси по Європі: український лоукостер SkyUp відкрив дочірню авіакомпанію у ЄС (2023). Visit Ukraine. Режим доступу: <https://visitukraine.today/uk/blog/1801/flights-across-europe-ukrainian-low-cost-skyup-opens-a-subsiidiary-airline-in-the-eu>
- 187) Рекордні витрати на армію у 2023 році. Що збирається робити уряд? (2023). Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/03/20/698184/>
- 188) Різник С. В. (2022). Окупація й анексія Криму. Енциклопедія Сучасної України. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-74519>
- 189) Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" (2020). Ліга 360. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/mus35871?an=15&ed=&dtm=&le=>
- 190) Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року №847-р (2014). Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80#Text>
- 191) Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 р. №2174-р. Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-2010-p#Text>

- 192) Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року №1106 (2017). Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>
- 193) Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. №430-р. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p#Text>
- 194) Росія блокуватиме порт «Південний» доки Україна не запустить аміакопровід «Одеса-Тольятті» – Росзмі (2023). Дзеркало тижня. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/rosija-blokuvatime-port-pivdennij-doki-ukrajina-ne-zapustiti-amiakoprovid-odesa-toljatti-.html>
- 195) Росія завдала збитків інфраструктурі України на \$144 мільярди - KSE (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3686173-rosia-zavdala-zbitkiv-infrastrukturi-ukraini-na-144-milardi-kse.html>
- 196) Саміти Україна – ЄС (2021). Міністерство закордонних справ України. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/samiti-ukrayina-yes>
- 197) Семігіна, Т. (2001). Використання дискурс-аналізу в дослідженнях із соціальної роботи. Академія праці, соціальних відносин і туризму. Наукові записки. Том 19. 325 с. Режим доступу: [https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Semigina\\_2001\\_1.pdf](https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Semigina_2001_1.pdf)
- 198) Сидоренко С. (2022). Від Литви до Угорщини: хто в ЄС підтримує, а хто блокує швидкий рух України до членства. Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/25/7136607/>
- 199) Сидорук, Т. (2010). Європейська політика сусідства і процеси реформування у країнах Східної Європи. Політичний менеджмент, (4), 160-170. Режим доступу: [https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/sydoruk\\_yevropejska.pdf](https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/sydoruk_yevropejska.pdf)
- 200) Сіренко, К. Ю. (2018). Євроінтеграційна політика України: позитивні та негативні аспекти. Науковий вісник УжНУ. Міжнародні економічні відносини та

світове господарство. Вип. 22, №Ч.3. С. 65-68. Режим доступу: [http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22\\_3\\_2018ua/18.pdf](http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/18.pdf)

201) Січкач Д. (2022). Нові та старі виклики. Як тримається українська інфраструктура під час війни. European Business Association. Режим доступу: <https://eba.com.ua/novi-ta-stari-vyklyky-yak-trymayetsya-ukrayinska-infrastruktura-pid-chas-vijny/>

202) Січкач Д. (2022). Підсумки воєнного 2022 року для транспорту та інфраструктури України. European Business Association. Режим доступу: <https://eba.com.ua/novi-ta-stari-vyklyky-yak-trymayetsya-ukrayinska-infrastruktura-pid-chas-vijny/>

203) Скільки коштуватиме встановлення тахографа (2022). Новини Дебит-Кредит. Режим доступу: <https://news.dtki.ua/society/auto/16254-skilki-kostuvatime-vstanovlennia-taxografa>

204) Словаччина пропонує створити спеціальну процедуру для приєднання України до ЄС (2022). Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/27/7134863/>

205) Словенія виступила за надання Україні перспективи членства у ЄС (2022). Європейська правда. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/02/27/7134796/>

206) Собенко Н. (2022). "Зернову угоду" продовжили на чотири місяці. Суспільне новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/318590-zernovu-ugodu-prodovzili-na-cotiri-misaci/>

207) Собенко Н. (2023). Заборона на польоти над Україною збережеться до 2029 — Eurocontrol. Суспільне Новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/442005-zaborona-na-poloti-nad-ukrainou-zberezetsa-do-2029-eurocontrol/>

208) Собенко Н. (2023). Україна виконала 72% всіх зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію. Суспільне Новини. Режим доступу: <https://suspilne.media/424650-es-zvit/>

- 209) Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України, схвалена Європейською Радою 11 грудня 1999 року (1999). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_492#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492#Text)
- 210) Стефанішина Ольга Віталіївна (2021). Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/profile/olga-stefanishina>
- 211) Стефанішина про зустріч у Брюсселі: Йшлося про початок переговорів щодо членства України в ЄС (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3685565-stefanisina-pro-zustric-u-brusseli-jslosa-pro-pocatok-peregovoriv-sodo-clenstva-ukraini-v-es.html>
- 212) Сфери відповідальності та основні функції (2022). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/htomi-e.html>
- 213) Східне партнерство (2019). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/shidne-partnerstvo.html?PrintVersion>
- 214) Таранов М.А. (2022). Проблеми правового регулювання переходу на екологічно безпечний транспорт. Юридичний науковий електронний журнал Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. С. 215-219. Режим доступу: [http://lsei.org.ua/6\\_2022/50.pdf](http://lsei.org.ua/6_2022/50.pdf)
- 215) Ткаченко І. Національний суверенітет та євроінтеграція України: аспекти взаємодії. 319 с. Режим доступу: [https://elibrary.ivinas.gov.ua/260/1/Tkachenko%20\\_Aktualni-problemy-vsesvitnoyi-istoriyi-aksiolohij-312-319.pdf](https://elibrary.ivinas.gov.ua/260/1/Tkachenko%20_Aktualni-problemy-vsesvitnoyi-istoriyi-aksiolohij-312-319.pdf)
- 216) «Транспортний безвіз» із Європою: що виграє Україна (2022). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3520201-transportnij-bezviz-iz-evropou-so-vigrae-ukraina.html>
- 217) Транспортна система України: загальна характеристика та особливості розвитку (2011). Освіта UA. Режим доступу: [https://osvita.ua/vnz/reports/econom\\_theory/22230/](https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22230/)
- 218) Транспортний комплекс країн Європейського союзу (2010). Курсак. Режим доступу: <https://www.kursak.com/transportnyj-kompleks-krajin-evropejskoho-soyuzu-es/#5>

- 219) Транспортные связи Европа-Азия (2006). European conference of Ministers of transport. OECD. Режим доступу: <https://www.itf-oecd.org/sites/default/files/docs/06europe-asiaru.pdf>
- 220) Трегуб О. (2013). Теоретичні засади європейської інтеграції. Грані. 153 с. Режим доступу: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/Grani\\_2013\\_9\\_26.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Grani_2013_9_26.pdf)
- 221) Туринська Х., Білас В., Вайнагій І. Вплив теорій функціоналізму та неофункціоналізму на формування інституційної основи європейських співтовариств. Regional studies. 129 с. Режим доступу: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/9/18.pdf>
- 222) У Кабміні констатують: українські закони ще треба "дотягувати" до вимог ЄС (2017). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2238855-u-kabmini-konstatuut-ukrainski-zakoni-se-treba-dotaguvati-do-vimog-es.html>
- 223) У Мінекономіки заявили про зростання експорту до ЄС з початку року (2021). Слово і діло. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/12/novyna/ekonomika/minekonomiky-zayavyly-pro-zrostannya-eksport-yes-pochatku-roku>
- 224) У Мінекономіки заявили про зростання експорту до ЄС з початку року (2021). Слово і діло. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/12/novyna/ekonomika/minekonomiky-zayavyly-pro-zrostannya-eksport-yes-pochatku-roku>
- 225) Угода між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_001-22#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-22#Text)
- 226) Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз (2008). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_850#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_850#Text)

- 227) Угода між Україною та Європейською організацією з безпеки аеронавігації (ЄВРОКОНТРОЛЬ) щодо впровадження Європейського фонду добровільної аеронавігаційної солідарності (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944\\_001-22#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/944_001-22#Text)
- 228) Угода між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони, про спільний авіаційний простір (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_004-21#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-21#Text)
- 229) Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2016). Міністерство юстиції України. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/ugoda-pro-asotsiatsiyu-mij-ukrainoyu-ta-es-5002>
- 230) Угода про асоціацію між Україною та ЄС (2021). Міністерство закордонних справ України. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
- 231) Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text)
- 232) Угода про асоціацію Україна-ЄС (2020). Спецпроект EdEra та міжнародного фонду «Відродження» за підтримки ЄС у рамках проекту «Громадська синергія». Режим доступу: <https://eu-agreement.ed-era.com/b1/p3>
- 233) Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998\\_012#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text)
- 234) Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994). Верховна Рада України. Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998\\_012#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text)
- 235) Указ Президента України “Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України” (2021). Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка при

МЗС. Режим доступу: <https://da.mfa.gov.ua/ukaz-prezydenta-ukrayiny-pro-strategiyu-zovnishnopolitychnoyi-diyalnosti-ukrayiny/>

236) Указ Президента України (1998). Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>

237) Указ Президента України (1998). Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>

238) Указ Президента України (2000). Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072/2000#Text>

239) Указ Президента України № 64/2022 (2022). Про введення воєнного стану в Україні. Президент України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

240) Указ Президента України №448/2021 (2021). Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України". Президент України. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>

241) Указ Президента України №448/2021 (2021). Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України". Президент України. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>

242) Україна виконала 72% зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3687090-ukraina-vikonala-72-zobovazan-za-ugodou-pro-asociaciu-z-es.html>

243) Україна включена до Транс'європейської опорної транспортної мережі, – Володимир Омелян (2018). Міністерство інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/30386.html>

244) Україна долучилась до європейської програми «Механізм «Сполучення Європи» (2023). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/34384.html>

245) Україна експортувала через «Шляхи солідарності» понад 32 мільйони тонн зернових (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3700420-ukraina-eksportovala-cerez-slahi-solidarnosti-ponad-32-miljoni-tonn-zernovih.html>

246) Україна експортувала через «Шляхи солідарності» понад 32 мільйони тонн зернових (2023). Укрінформ. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3700420-ukraina-eksportovala-cerez-slahi-solidarnosti-ponad-32-miljoni-tonn-zernovih.html>

247) Україна закрила небо для польотів (2022). ТСН. Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/ukrayina-zakrila-nebo-dlya-polotiv-1985896.html>

248) Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи (2022). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова №1-2. 132 с. Режим доступу: [https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188\\_2022\\_ukr\\_full.pdf](https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf)

249) Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС (2022). Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Режим доступу: <https://land.gov.ua/ukraina-otrymala-status-kandydata-na-chlenstvo-v-ies/>

250) Україна офіційно приєдналася до європейської транспортної мережі TEN-T (2017). Український тиждень. Режим доступу: <https://tyzhden.ua/ukraina-ofitsijno-pryednalasia-do-ievropejskoi-transportnoi-merezhi-ten-t/>

251) Україна та Європейський Союз уклали угоду про Спільний авіаційний простір (2021). Урядовий портал. Режим доступу: Україна та Європейський Союз уклали угоду про Спільний авіаційний простір (2021). Урядовий портал. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-yevropejskij-soyuz-uklali-ugodu-pro-spilnij-aviacijnij-prostir>

252) Україна та ЄС запустили фонд солідарності для відновлення польотів після війни (2016). Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/01/19/696124/>

- 253) Україна та ЄС погодили текст Угоди про лібералізацію автоперевезень (2022). Новини Дебит-Кредит. Режим доступу: <https://news.dtkr.ua/state/other/76875-ukrayina-ta-jes-pogodili-tekst-ugodi-pro-liberalizaciiu-avtoperevezen>
- 254) Україна та ЄС погодили текст Угоди про лібералізацію автоперевезень (2022). Новини Дебит-Кредит. Режим доступу: <https://news.dtkr.ua/state/other/76875-ukrayina-ta-jes-pogodili-tekst-ugodi-pro-liberalizaciiu-avtoperevezen>
- 255) Україна та ЄС погодили текст Угоди про лібералізацію автоперевезень (2022). Верховна Рада України. Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/224042.html>
- 256) Україна-ЄС: Діалог про безвізовий режим... (2008). Deutsche Welle. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/україна-єс-діалог-про-безвізовий-режим/a-3750712>
- 257) Українська делегація взяла участь у засіданні Комітету з економічних питань Парламентського виміру Центральноєвропейської ініціативи (2023). Прес-служба Апарату Верховної Ради України. Режим доступу: [https://www.rada.gov.ua/news/news\\_kom/234818.html](https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234818.html)
- 258) Український дизель-поїзд вперше за 16 років проїхав до Румунії через Закарпаття (2022). Kiszor. Режим доступу: <https://kiszor.news/2022/11/09/український-дизель-поїзд-вперше-за-16-ро/>
- 259) Українським авіаторам дозволили виїжджати для роботи за кордоном (2022). Avianews. Режим доступу: [https://www.avianews.com/ukraine/2022/10/17/ukrainian\\_pilots\\_are\\_allowed\\_to\\_cross\\_the\\_border/#:~:text=Відповідно%20до%20постанови%20уряду%20№,які%20мають%20свідоцтва%20авіаційного%20персоналу](https://www.avianews.com/ukraine/2022/10/17/ukrainian_pilots_are_allowed_to_cross_the_border/#:~:text=Відповідно%20до%20постанови%20уряду%20№,які%20мають%20свідоцтва%20авіаційного%20персоналу)
- 260) Українсько-румунський кордон: помітний прогрес та нові виклики, – результати обговорення експертами (2023). ГО «Європа Без Бар'єрів». Режим доступу: <https://europewb.org.ua/ukrayinsko-rumunskyj-kordon-pomitnyj-progres-ta-novi-vyklyky-rezultaty-obgovorennya-ekspertamy/>
- 261) Укрзалізниця завершила електрифікацію дільниці Ковель—Ізов—Держкордон (2023). Rail Insider. Режим доступу:

<https://www.railinsider.com.ua/ukrzaliznyczya-zakinchyla-elektryfikacziyu-dilnyczi-kovel-izov-derzhkordon/>

262) Укрзалізниця отримає від ЄБРР 200 млн євро фінансування (2023).  
Укрзалізниця. Режим доступу:

[https://www.uz.gov.ua/press\\_center/up\\_to\\_date\\_topic/611478/](https://www.uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/611478/)

263) Улашкевич Л. (2019). Концепція кантівської теорії вічного миру і сучасність.  
«Young Scientist». 48 с. Режим доступу:

<https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2896/2868>

264) Характеристика історичного методу, етапи, приклади. Thpanorama. Режим  
доступу: <https://ua.thpanorama.com/articles/historia/mtodo-histrico-charactersticas-etapas-ejemplos.html>

265) Характеристика права ЄС (2017). Євроінтеграційний портал. Режим доступу:  
<https://eu-ua.kmu.gov.ua/kharakterystyka-prava-yes>

266) Хмельницька В. (2022). Чому в Україні не розвивається ринок електромобілів  
та як може відбутися масовий перехід на "зелені" авто: експерти дали відповідь.  
ТСН. Режим доступу: <https://tsn.ua/auto/news/ukrayina/chomu-v-ukrayini-ne-rozvivayetsya-rinok-elektromobiliv-ta-yak-mozhe-vidbutisya-masoviy-perehid-na-zeleni-avto-eksperti-dali-vidpovid-2136634.html>

267) Христофоров В. (2022). На індикативних мапах ТЕН-Т з'являться українські  
судноплавні ділянки Дніпра та Південного Бугу. Промисловий портал. Режим  
доступу: <https://uprom.info/news/other/logistika/na-indykatyvnyh-mapah-ten-t-zyavlyatsya-ukrayinski-sudnoplavni-dilyanky-dnipra-ta-pivdenного-bugu/>

268) Что такое тахограф и как им пользоваться? (2021). Глобус, система контролю  
транспорту. Режим доступу: <https://skt-globus.com.ua/ru/что-такое-тахогрaф/>

269) Чужиков, В. І., (2016). Регіональна політика Європейського Союзу. К.: КНЕУ.  
495 с. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/78513626.pdf>

270) Шапенко Л. О. & Кузьо Ю. В. (2018). Правова інтеграція та її вплив на  
сучасну правову систему України. Репозитарій Національного Авіаційного  
Університету. С. 62-63. Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/34496>

- 271) Шварц Д. (2023). Щонайменше до 2024 року: ЄС продовжив дію безмитного експорту товарів з України. Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/yes-prodovzhiv-diyu-bezmitnogo-eksportu-tovariv-z-ukrajini-do-2024-roku-12269634.html>
- 272) Шварц Д., & Долманжи А. (2022). На кордоні України з Румунією відкрили новий пункт пропуску, на черзі ще сім. Уніан. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/transport/noviy-punkt-propusku-na-kordoni-z-rumuniyeyu-vidkrito-foto-12041265.html>
- 273) Шенгенська угода (2018). Deutsche Welle. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/шенгенська-угода/t-18863675>
- 274) Щодо матеріальної допомоги (2022). Державне підприємство обслуговування повітряного руху України. Режим доступу: [https://t.me/uksatse\\_official/770](https://t.me/uksatse_official/770)
- 275) Щодо стану імплементації Угоди про асоціацію (2019). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/shchodo-stanu-implementacii-ugodi-pro-asociaciyu.html>
- 276) «Шляхи солідарності»: ЄС допоможе мобілізувати 1 млрд євро для експорту українських товарів (2022). EU NeighboursEast. Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/shlyahy-solidarnosti-yes-dopomozhe-mobilizuvaty-1-mlrd-yevro-dlya-eksportu-ukrayinskyh-tovariv/>
- 277) Щуклін Ю. (2023). Яка місія залізничного транспорту в контексті європейської інтеграції України? Інтерфакс-Україна. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/blog/888842.html>
- 278) Як блокування морських портів загрожує Україні та світу (2022). Міністерство аграрної політики та продовольства України. Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/news/yak-blokuvannya-morskih-portiv-zagrozhuje-ukrayini-ta-svitu>
- 279) Як Лісабонська Угода змінила Європейський Союз? Головні реформи (2022). Ukrayina PL. Режим доступу: <https://ukrayina.pl/ukrayina/7,186427,29291472,1071-1082-1051-1110-1089-1072-1073-1086-1085-1089-1100-1082-1072.html>

- 280) Яковлєв, М. (2011). Застосування кейс-стаді як методу політичних досліджень: спроба типологізації. Електронний архів Національного університету "Києво-Могилянська академія". 16 с. Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7ebff8ed-136c-4180-8733-c24a0abdab6e/content>
- 281) Якщо Україна не засіється, на світ чекає глобальна продовольча криза (2022) Всеукраїнська аграрна рада. Режим доступу: <https://uacouncil.org/uk/post/akso-ukraina-ne-zasietsa-na-svit-cekae-globalna-prodovolca-kriza>
- 282) Alighieri, D. (1559). De Monarchia. Houghton, Mifflin, and Company. 322 p. Режим доступу: <https://oll.libertyfund.org/title/reinhardt-de-monarchia>
- 283) Campos, N., Coricelli, F., Moretti, L. (2015). European integration: Benefits of deep versus shallow integration. VoxEE., June. Режим доступу: <https://cepr.org/voxeu/columns/european-integration-benefits-deep-versus-shallow-integration>
- 284) Chochia A., Ramiro D. (2012). Theories of European Integration. ResearchGate. с. 4. Режим доступу: [https://www.researchgate.net/publication/330713941\\_Theories\\_of\\_European\\_Integratio\\_n](https://www.researchgate.net/publication/330713941_Theories_of_European_Integratio_n)
- 285) Commission amends TEN-T proposal to reflect impacts on infrastructure of Russia's war of aggression against Ukraine (2022). European Commission. Режим доступу: [https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/commission-amends-ten-t-proposal-reflect-impacts-infrastructure-russias-war-aggression-against-2022-07-27\\_en](https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/commission-amends-ten-t-proposal-reflect-impacts-infrastructure-russias-war-aggression-against-2022-07-27_en)
- 286) Consolidated version of the Treaty on European Union - Protocols - Protocol (№ 25) on the exercise of shared competence (2008). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12008M%2FPRO%2F25>
- 287) Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the functioning of the European Union (2016). EUR-Lex. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

- 288) Eastern Partnership (2022). The European External Action Service. Режим доступа: [https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership\\_en](https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership_en)
- 289) Economic Integration. Agreements between countries that usually include the elimination of trade barriers and aligning monetary and fiscal policies (2021). CFI Team. Режим доступа: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/economic-integration/>
- 290) EU Youth Strategy (2018). EuroDesk. Режим доступа: <https://eurodesk.eu/policy-points/eu-youth-strategy/>
- 291) European integration (2023). Oxford Reference. Режим доступа: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803095801755;jsessionid=6DABCC0063AFAE8D40B766EBA8524E7A>
- 292) European Neighbourhood Policy (2021). The European External Action Service. Режим доступа: [https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy\\_en#:~:text=The%20European%20Neighbourhood%20Policy%20\(ENP,their%20mutual%20benefit%20and%20interest](https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy_en#:~:text=The%20European%20Neighbourhood%20Policy%20(ENP,their%20mutual%20benefit%20and%20interest)
- 293) European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (2020). European Commission. Режим доступа: [https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/6-27-members\\_en#:~:text=Two%20more%20countries%20from%20eastern,member%20states%20to%2027%20countries.&text=Ten%20new%20countries%20join%20the,%2C%20Poland%2C%20Slovakia%20and%20Slovenia](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/6-27-members_en#:~:text=Two%20more%20countries%20from%20eastern,member%20states%20to%2027%20countries.&text=Ten%20new%20countries%20join%20the,%2C%20Poland%2C%20Slovakia%20and%20Slovenia)
- 294) European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (2020). European Commission. Режим доступа: [https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/eastern-partnership\\_en](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/eastern-partnership_en)
- 295) Fontaine P. (2017). Europe in 12 lessons. European Commission. Режим доступа: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-in-12-lessons/en/#chap02-title>
- 296) Gabel, M. J. (2023). European Community. Encyclopedia Britannica. Режим доступа: <https://www.britannica.com/topic/European-Community-European-economic-association>

- 297) Glendinning S. (2012). A European federation of states is the only form of integration which has the chance to preserve freedom and survive shifting power relations between sovereign nations. LSE European Institute. Режим доступа: <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2012/07/11/european-integration-kant-philosophical-triangle/>
- 298) Gross M. & Debus M. (2018). Does EU regional policy increase parties' support for European integration?, *West European Politics*, 41:3, pp. 594-614. Режим доступа: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402382.2017.1395249>
- 299) History of the European Union 1945-59 (2021). European Union. Режим доступа: [https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59\\_en](https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59_en)
- 300) Ilievski, N.L. (2015). The concept of political integration: the perspectives of neofunctionalist theory. *Journal of Liberty and International Affairs*, 1, P. 38-48. Режим доступа: [https://e-jlia.com/papers/34928593\\_voll\\_num1\\_pap4.pdf](https://e-jlia.com/papers/34928593_voll_num1_pap4.pdf)
- 301) Integration in International Relations: Definition and Types (2022). The Kootneeti Team. Режим доступа: <https://thekootneeti.in/2022/09/19/integration-in-international-relations-definition-and-types/#:~:text=Integration%20in%20international%20relations%20refers,political%20integration%2C%20and%20cultural%20integration.>
- 302) Integration: Etymology, origin and meaning of integration (2015). Online etymology dictionary. Режим доступа: <https://www.etymonline.com/word/integration>
- 303) Joining the EU (2019). European Union. Режим доступа: [https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu\\_en](https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_en)
- 304) Kant I (2016). Perpetual Peace: A Philosophical Essay. Project Gutenberg's Perpetual Peace. Режим доступа: [https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page\\_106](https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page_106)
- 305) Kant I (2016). Perpetual Peace: A Philosophical Essay. Project Gutenberg's Perpetual Peace. Режим доступа: [https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page\\_106](https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm#Page_106)
- 306) Kull I. (2000). Legal Integration and Reforms – Innovation and Traditions. *Juridica international. Law review*. University of Tartu. P. 119-123. Режим доступа:

[https://www.juridicainternational.eu/article\\_full.php?uri=2000\\_V%20\\_119\\_legal-integration-and-reforms-innovation-and-traditions](https://www.juridicainternational.eu/article_full.php?uri=2000_V%20_119_legal-integration-and-reforms-innovation-and-traditions)

307) Message by the Head of Delegation European Union (2014). European Union.

Режим доступа:

[https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/the\\_european\\_union\\_and\\_the\\_gcc\\_en.pdf](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/the_european_union_and_the_gcc_en.pdf)

308) Migration data in Europe (2020). Migration data portal. Режим доступа:

<https://migrationdataportal.org/regional-data-overview/europe>

309) MOBILITY AND TRANSPORT TENtec Interactive Map Viewer. European Commission. Режим доступа:

<https://ec.europa.eu/transport/infrastructure/tentec/tentec-portal/map/maps.html>

310) Morgenthau, H. (1978). Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace. P. 5. Режим доступа:

[https://old.tsu.ge/data/file\\_db/anthim/31.eng.pdf](https://old.tsu.ge/data/file_db/anthim/31.eng.pdf)

311) Pernice D. (2023). Common transport policy: Overview. European Parliament.

Режим доступа:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/123/common-transport-policy-overview>

312) Peterson J. (2001). European Integration. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences P. 4923-4925. Режим доступа:

<https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/european-integration>

313) Pirro, E. B., & Zeff, E. E. (2005). Europeanization, European Integration, and Globalization. The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations, p. 209-

217. Режим доступа:

[https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/shjdir/v6n1/shjdir\\_v6n1k.pdf](https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/shjdir/v6n1/shjdir_v6n1k.pdf)

314) Schuman declaration May 1950 (2021). European Union. Режим доступа:

[https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950\\_en](https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_en)

315) Social integration (2023). American Psychological Association. Режим доступа:

<https://dictionary.apa.org/social-integration>

316) The European Union and Ukraine (2022). The European External Action Service.

Режим доступа:

<https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Factsheet%20-%20EU%20and%20Ukraine.pdf>

- 317) The historical development of European integration (2018). European Parliament. 23 p. Режим доступа: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL\\_PERI\(2018\)618969\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/PERI/2018/618969/IPOL_PERI(2018)618969_EN.pdf)
- 318) The refugee crisis through statistics: A compilation for politicians, journalists, and other concerned citizens (2017). European Stability Initiative. Режим доступа: <https://www.esiweb.org/pdf/ESI%20-%20The%20refugee%20crisis%20through%20statistics%20-%2030%20Jan%202017.pdf>
- 319) The Schuman Declaration (1950). Europe direct. Strasbourg. Режим доступа: <https://www.strasbourg-europe.eu/the-schuman-declaration/#:~:text=Europe%20will%20not%20be%20made,remain%20true%20till%20our%20days.>
- 320) The Treaty of Lisbon (2007). European Parliament. Режим доступа: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>
- 321) Treaty establishing the European Atomic Energy Community (2007). EUR-Lex. Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0024>
- 322) Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts (1997). EUR-Lex. Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11997D/TXT>
- 323) Treaty of Rome (2017). EUR-Lex. Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0023>
- 324) Treaty on European Union (1992). EUR-Lex. Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>
- 325) Treaty on European Union (1992). EUR-Lex. Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>
- 326) Types of EU law (2023). European Commission. Режим доступа: [https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law\\_en](https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law_en)

- 327) Volle, A. (2023). Globalization. Encyclopedia Britannica. Режим доступа: <https://www.britannica.com/topic/globalization>
- 328) War in Ukraine drives global food crisis (2022). World Food Programme. 4 p. Режим доступа: [https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000140702/download/?\\_ga=2.159102458.153189590.1686585125-124076813.1686585125](https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000140702/download/?_ga=2.159102458.153189590.1686585125-124076813.1686585125)
- 329) What is European integration? (2020). UK in a Changing Europe. Режим доступа: <https://ukandeu.ac.uk/the-facts/what-is-european-integration/>
- 330) Winston Churchill: calling for a United States of Europe (2022). European Commission. Режим доступа: [https://european-union.europa.eu/system/files/2021-06/eu-pioneers-winston-churchill\\_en.pdf](https://european-union.europa.eu/system/files/2021-06/eu-pioneers-winston-churchill_en.pdf)

## АНОТАЦІЯ

Магістерської роботи

Тема: «Європейська інтеграція України у транспортній галузі в умовах повномасштабної війни Росії проти України»

Студент: Дерев'янчук Дар'я Володимирівна

Рік навчання, факультет: ФСНСТ, МП-2, Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Науковий керівник: Доктор політичних наук, доцент Гнатюк М.М.

Рецензент:

Захищена “ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2023 р.

### Короткий зміст роботи

Європейська інтеграція України є одним з першочергових пріоритетів зовнішньополітичної діяльності України. Із повномасштабною війною Росії проти України, яка розпочалась 24 лютого 2022 року, всі галузі України зазнали значних втрат та зміни пріоритетів, в тому числі і транспортна. В той час, як політична підтримка євроінтеграційного курсу дедалі міцнішала, на практиці ж імплементація євроінтеграційних заходів у транспортній галузі зазнавала все більших перешкод і труднощів, в певних питаннях стаючи і тимчасово неактуальною.

Зазначена дипломна робота показала необхідність коригування пріоритетів євроінтеграції транспортної галузі України з огляду на війну, а також виокремила успішні процеси інтеграції України до Європейського Союзу в транспортній галузі, їх виклики та подальші перспективи.

### Short summary:

The European integration of Ukraine is one of the top priorities of Ukraine's foreign policy. With the full-scale Russian war against Ukraine, which began on February 24, 2022, all fields of Ukraine suffered significant losses and changes in priorities, including transport. While the political support for the European integration course was getting stronger, in practice, the implementation of European integration measures in the transport field faced more and more obstacles and difficulties, becoming even temporarily irrelevant in certain issues.

This thesis showed the need to adjust the priorities of the European integration of the transport field of Ukraine in view of the war, as well as highlighted the successful processes of Ukraine's integration into the European Union in the transport field, its challenges, and further prospects.